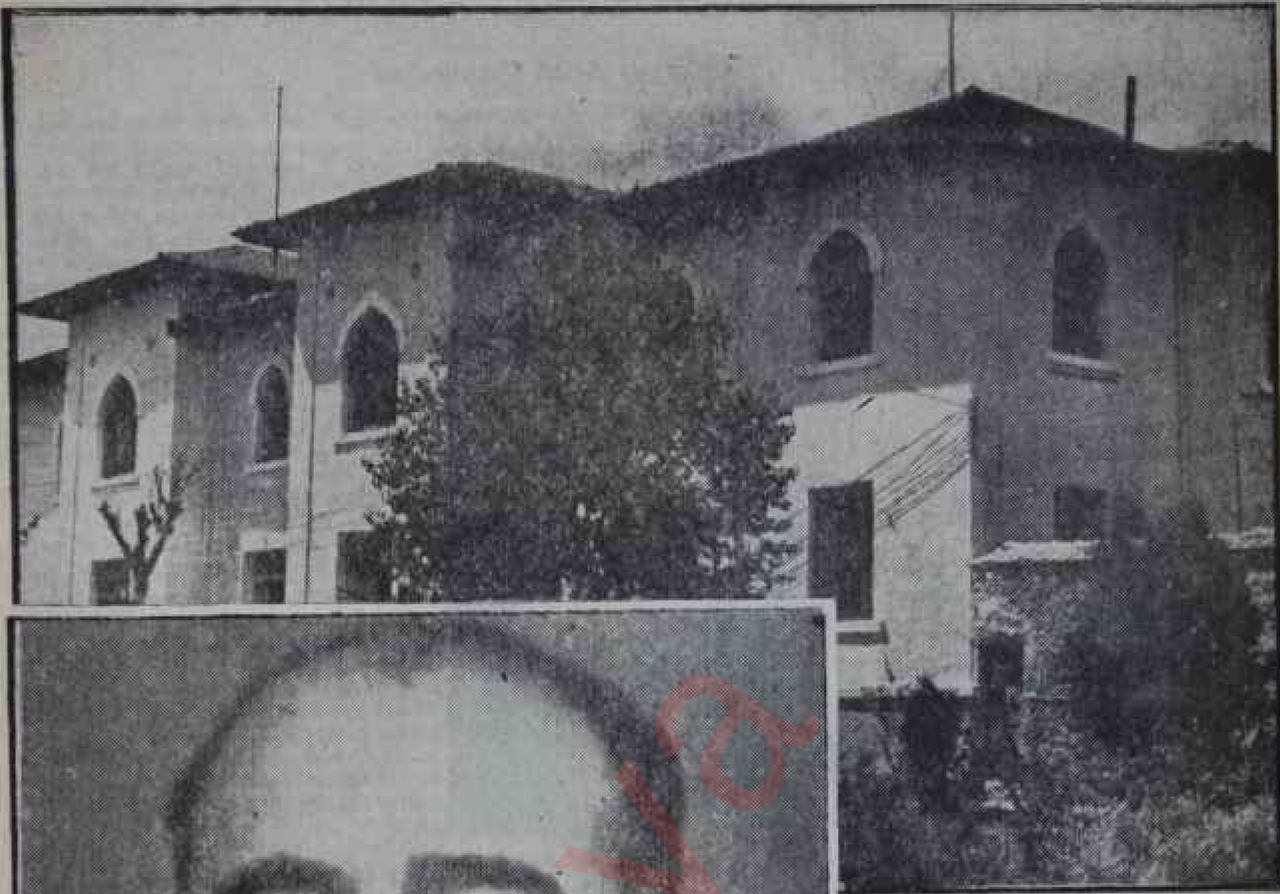
Sene : 4 Cilt: XI, Sayı 131 30 EKİM 195[illegible]

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Iç kapak resmimiz

Kemal Günal

Dirayetli müdür

AKİS

Haftalık Aktüalite **Mecmuası**

Yıl: 4 Cilt XI, Sayı 181
Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak Ovehan ***Kat*** *3 Daire* 7
Tel: *18992 P.K. 582 . Ankara*
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiatı 85 Kuruş

Başyazarı
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü
***İ*lhami SOYSAL**

AKİS *Neşriyat Ltd.* ***Şirketi*** *adına*
İmtiyaz *sahibi ve* ***yasa işlerini***
fiilen idare *eden Mesul* ***Müdür:***
Tarık HALULU

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf!
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe:
Desen Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	8 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	16 lira
1 yıllık	(52 nüsha) :	32 lira

İlân Şartları:
8 renkli arka kapak (Tam sayfa):
350 lira
Kapak içi 800 lira, metin sayfaları
Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı tarih . 24.10.1957

Kapak resmimiz
H. Cahit Yalçın
"Hürriyet" diye diye...

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Doğan Avcıoğlu

Seçimler, muhakkak ki şu son haftanın da, en ehemmiyetli hadisesi olmakta devam etti. Ancak, hal böyleyken, bu hafta AKİSde seçimlerin hemen arifesinde' cereyan etmiş bir takım siyasi hadiselerden ve siyasi partilerden söz açıldığını göreöiyeçeksiniz. Zira AKİSin çıkış tarihi Seçim Kanununun her türlü propagandayı ve siyasi faaliyeti yasak ettiği son üç güne rastlamaktadır. Okuyucularının da bildikleri gibi AKİS, velevki daha önce herhangi bir kanunu tenkit etmiş olsa dahi, yürürlükte olan kanunların tatbikatına karşı daima saygılı olmuştur. Bu bakımdan AKİS, Seçim Kanununun yasağına da en ince noktalarına kadar riayet ederek son günlerin iç politika hâdiselerine dokunmaktan sureti katiyede kaçınmış ve münderecatı ile tamamen kanun hükümleri içinde kalmağa çalışmıştır. Ama, bu demek değildir ki siyasi bir aktüalite mecmuası olan ve okuyucularına daima en taze ve orijinal haberleri vermeği şiar edinmiş AKİS, bu sayısı ile bomboş bir şekilde çıkmaktadır. AKİSin sayfalarını çevirdikçe bunun böyle olmadığını göreceksiniz.

Geçen haftanın seçimler kadar mühim hâdiselerinden biri de seksenüç yaşındaki bir hürriyet mücahidini kaybetmemizdi. Son sözleri "Hürriyet, hürriyet", son arzusu ise "yalnız yirmi gün daha yaşamak" olan büyük kalem ustası ve fikir adamı Hüseyin Cahit Yalçının 'ölümü ne kadar yazıktır ki seçim hayhuya arasında basınımızda hakkı olan geniş yeri bulamadı. Türk basınının ve fikir hayatının bu büyük kaybının hatırası önünde saygıyla eğilen AKİS, ona lâyık olabilmek azmiyle ve bu büyük hürriyet mücahidinin hatırasını yad edebilmek gayesiyle elinden geleni yapmağa çalıştı.

Türkiyede pek çok gözün iç politika hadiseleriyle karardığı şu son hafta içinde dünyada, Türkiyeyle de yakından alâkalı olan son derece mühim hâdiseler cereyan ettiği halde, basında, bunlar da almaları gereken yeri alamadılar. İşte AKİS bu sayısı ile Türkiyenin mukadderatında ehemmiyetli rol oynıyabilecek olan bu hâdiseleri de okuyucularına duyurabilmek için bilhassa Türkiye ile alâkalı dış politika hâdiselerini takip eden ekibin şefi Doğan Avcıoğlunu hemen hergün bir dakika bile boş bırakmadan gece yarılarına kadar çalıştırdı.

AKİSe gelen mektupların büyük bir kısmı, son günlerde OKUYUCU MEKTUPLARIna eskisi kadar -hattâ son sayıda hiç- yer verilmediğinden şikâyet ediyor. Geçen sayımızda yer darlığının sebep olduğu bu aksaklık, bu sayıda da gönderilen mektupların hemen tamamının seçimlerle alâkalı olması dolayısı ile tekerrür ediyor. Ama AKİS okuyucuları emin olmalıdırlar ki AKİSi idare edenler herşeyden ve herseyden önce okuyucunun fikrine hürmet ederler ve ister lehde, ister aleyhde olsun okuyucu mektuplarına mümkün, olduğu nisbette sayfalarında yer vermeğe çalışırlar. Bu bakımdan okuyucularımız, gelecek sayımızdan itibaren kendi mektuplarını yine eskisi gibi sütunlarımızda bulabileceklerine emin olabilirler.

Saygılarımızla
AKİS

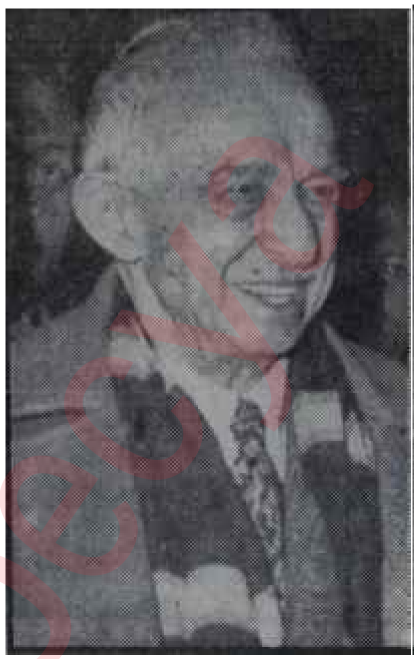
YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

İftihar edilecek manzara

Bu satırlar okunduğu sırada 1957 Büyük Seçimlerinin kampanyası yurdun her tarafında sona ermiş olacaktır. Pazar günü Türk seçmeni sandıkların başına gidecek ve reyini kullanacaktır. Bu noktada durup ta Seriye bakıldığında, tek dereceli secimin sadece dördüncü defa yapıldığı bir memleket olarak Türkiyemizin gösterdiği manzara karşısında iftihar etmemeye imkân yoktur. Pek çok tecrübeli millet, seçim ateşi başına vurup, kararım sükûnetle vereceği yerde birbirine girerken pek heyecanlı, pek ateşli bir kampanya geçirildiği halde Türk milleti inanılmaz bir olgunluk göstermiştir. Her partinin kendi kampanyasını yapma tarzı, artık tarihin malı olmuştur. Seçimler bittikten ve netice alındıktan sonra, kullanılan usuller münakaşa edilir veya edilmez. Ama münakaşa edilmeyecek bir husus, politikacılara kulaklarını vermil olan büyük kitlelerin, kendi hesaplarına son derece basiretli davranmış bulunduklarıdır. Akdeniz iklimi coşkun tabiatlar yaratır. Milletçe, başka sahalarda bundan nasibimizi gerektiği kadar almış olduğumuz da hakikattir. Buna rağmen kafalar seçim mevzuunda kızışmamış, her partiye mensup sözcüler zaman zaman kızıştırıcı laflar söyledikleri halde tam bir sükûnet muhafaza edilmiştir. Nerede seçim cinayeti, seçim karışıklığı? Türkiyemizde seçim kavgası dahi olmamıştır. Gergin hava sadece ve sadece politikacılar arasında kalmış, vatandaş kitlelerine intikal etmemiştir. İdeal olan da budur ve bundan dolayı iftihar etmek hepimizin hakkıdır.

1957 Büyük Seçimlerinin kampanyası, Türk milletinin davranışı bakımından çok güzel bir kampanya olmuştur.

İnönü

Menderes

Başbakanlık ile parti merkezi arasındaki yol pek uzun değil

Seçimler

Sandığa marş!

Bu haftanın ortasında bir gün, İstanbulda, akşam üzeri, Divan Otelinin pastahane kısmındaki masaların hemen hepsi doluydu. Eğer filmlerde görülen neviden bir Görünmeyen Adam hakikaten mevcut olsaydı ve o saatte Divan Otelinin pastahanesine uğrasaydı, şaşırmamasına imkân yoktu. Zira, istisnasız bütün masalarda aynı mevzu konuşuluyordu: Seçim. Halbuki bundan sadece bir ay evvel bu masalarda Paristen, modadan, kokteylden bahsedilirdi. Masada oturanlara bakıldığında, bunların bir gün politikadan, seçimden bahsedecekleri hatıra, dahi gelmezdi. Ama işte, rey verme gününe sadece bir kas gün kala o şık hanımların, monden beylerin, flörtcü kızların ağzından seçimden başka laf çıkmıyordu.

Vaziyet yalnız Divan Otelinin pastahanesinde böyle değildi. İstanbulun ve Türkiyenin her tarafında, iki kişi karşı karşıya geldi mi, adeta "Merhaba" niyetine "Seçim" diyorlardı. Bundan evvel yapılan seçimlerin de hararetli geçtiği malûmdu, ama hiç birinde bugünkü alâka kadar yaygın bir alâka müşahede edilmemişti. Gazete dâhi okumayanlar artık evlerine bir değil, iki gazete alıyorlardı. Zaten bir çok gazete, -bilhassa ciddi ve aşırı partizan olmayanlar, bayilerde süratle tükeniyor, bulunmuyordu. O yüzden sabah sokağa çıkanlar ilk iş olarak bunu tedarik ediyorlardı. Gazete patronları pek keyifliydiler. Seçim dolayısıyla çok masraf etmişlerdi; bir çoğu mutad ilân sayfalarım da seçim havadislerine tahsis etmişti. Ama okuyucu öylesine alâka göstermişti ki tüccar gazeteciler maddi bakımdan, hakiki gazeteciler manevi bakımdan büyük memnunluk duymuşlardı. Bilerine ne kadar kâğıt geçirirlerse o kadarlık baskı yapıyorlar ve buna rağmen talepleri tam olarak karşılayamıyorlardı. Seçim ateşi kadınlı erkekli, hemen istisnasız herkesi sarmıştı.

Kütük meselesi

Zaten hararet, daha kampanya başlamadan, kütük meselesi ortaya çıktığında kendini göstermişti. Rey verme, haddi zatında bir külfet taşıyordu. İş, seçim günü sandığa gidip bir listeyi delikten içeri atmaktan ibaret değildi. Bey vermek için seçmenin seçim kütüğünde kayıtlı bulunması gerekiyordu. Bunu kontrol etmek lâzımdı. Büyük Meclis seçimleri yenileme kararı verir vermez günlerce bu kütük meselesi evlerin büyük meselelerinden biri olmuştu. Ekseri evlerde biri buna memur edilmiş, bu biri gidip listelere bakmış, mevcut olmayan isimler için müracaatlar yapılmıştı. Türk seçmeninin artık reyini mukaddes addetmekte olduğu ve onun ne kadar tesirli bulunduğunu anladığı seziliyordu. Madem ki kütükte ismi bulunmayan rey veremiyordu, o halde uğraşmaya değerdi. Zira herkes, reyini sureti katiyede kullanmak karar ve azmindeydi.

Kampanya boyunca

Elbette ki bir çok kimse daha seçim kampanyası başlamadan dahi kime rey vermek istediğini biliyordu. Ama, bunlar dahi kampanyayı alâkayla takip ettiler. Okudular, gittiler, dinlediler. Akşamları evlerde, hafiften hafife münakaşalar başlamıştı. Aileler toplandıklarında mevzu dönüp dolaşıp seçimlere geliyor ve partilerin meziyetleri ile kusurları ölçülüp biçiliyordu. Başlıca iki sınıf vardı: Aşırı particiler ve mutediller. Mutediller, büyük ölçüde partiye kayıtlı bulunmayan, bugün o istikamette, bugün bu istikamette, yani gözlerinin tuttuğuna rey veren vatandaşlardı. Bilhassa onlar etraflarına dikkatle bakmayı tercih edi-

yorlardı.

Kampanya ilerledikçe göründü ki seçimlerle kadınlar çok yakından alakalıdır. Fikirleri vardır, kanaatleri vardır, hususî mülahazaları vardır. Tıpkı İngilterede olduğu gibi sizde de artık seçimlerin mukadderatı üzerinde ev kadınlarının söz sahibi kesildiklerini inkâra imkân yoktu. Pek çok kadın, erkeklerden de fazla bir heyecan ve ateşle münakaşalara katılıyordu. Son haftaya gelinceye kadar görüşülen mevzulara moda, elbise gibi mutad fasıllar da karışıyordu. Ama bu haftanın başından itibaren pek az toplantı olmuştu ki münhasıran seçim görüşülmemiş bulunsun. Tabii kadınların meseleleri kendi zaviyelerinden görmeleri eğlenceli oluyordu. Ama, aynı samanda istifadeli de.. Zira o konuşmalar profesyonel politikacıların henüz bizde nazarı dikkate almadıkları bazı noktaları ortaya çıkarıyordu. Hiç şüphe yok ki bunlar, önümüzdeki seçimlerde bu seçimlerde dinilecek tecrübelerden faydalanması, ihmal etmeyeceklerdi.

Gençliğin alâkası

Bu seçimlerin başka bir hususiyeti vardı. Bir milyona yakın yeni seçmen seçimlere katılacaktı. Bunlar hakiki hayata gözlerini çok partili rejim içinde açmışlardı. Zihniyetleri kısmen değişikti. Onlar da hadiseleri değişik zaviyeden görüyorlardı. Hemen hepsi son derece ateşli ve alâkalıydı. Üniversitede bu hafta boyunca dersler dahi ikinci plânda aldı. Bir tek talebe yurdu yoktu ki arada gençler grup grup toplanıp parti münakaşası yapmasınlar. Düşünülmeli ki geçen haftanın sonundaki futbol maçları bile, sürpriz sayılabilecek neticeler verdiği halde -Galatasaray Emniyet, Fenerbahçe İstanbulspor ile berabere kalmışlardı- da büyük alâkayı çekmiyordu. Her zaman eline bir gazete aldığında evvelâ sondaki spor sayfasını açanlar şimdi seçim nutuklarının başlıklana göz gezdirmeden edemiyorlardı. fotoğraflar büyük alâka topluyordı. Bütün bunlar sayesinde seçmenler kendilerine bir fikir inşa ediyorlardı. Buna rağmen propagandadan yade, gençler üzerinde tesir icra eden şey etrafa bakınmak idi. Yeni milyonluk seçmen kitlesi son dereşuurlu görünüyordu. Bundan sonki seçimlere 1 milyonun da üstünyeni seçmen katılacağı düşünülür - Demokrasinin istikbâli bakımından bedbin olmak için en ufak bir sebep yoktu.

tanzimi

Bu haftanın başına böylece gelindikten sonra, mevzuun yeni faslına geçildi. Kime rey verilecekti ? Bilhashaftanın ortasından bu yana konuşmaların mihrakı o idi. Akşamları, mifirlerin de iltihakıyla mesele ele alıyor, partiler, adaylar elekten geçiriyordu. Partiye mi, yoksa adaylara mı rey verilmesi gerektiği bazı çevrelerde münakaşa ediliyordu. Sinemalar, tiyatrolar tabii gene kalabalıktı ama, antraktlarda bile mühim mevzua atlanıyordu. Köylerde de durum farksızdı. Yolu meselâ Ankara köylerine düşenler, tıpkı şehirlerde olduğu gibi, köy kahvelerinde herkesin seçim işini görüştüğünü görüyorlardı.

Heyecan sadece seçmen heyecanı değildi. Acaba kim kazanacaktı? O da ayrı bir konuşma kaynağı teşkil ediyordu. Bir çok yerde iddialara girişilmişti. Bazı kimseler, aile arasında bahsi müşterekler tertiplemişlerdi. Bire iki, bire üç veren partiler vardı. Seçim kampanyasının bir at yarışı öncesini andıran hava içinde ve çekişmeli geçmesi, bu yarışa katılanların memleketçe bilinmesi, ha-

Sandık başında

Ne çıkarsa bahtına

vadaki elektriği arttırıyordu. Tabii adayların vaziyeti daha da başka türlüydü. Aralarından pek azı bu haftayı rahat uyuyarak geçirdi. Bir kısmı seçimleri seçim bölgelerinde takip edecekti. Parti merkezlerinde vazifesi olanlar ise yavaş yavaş başkente geliyorlardı. Aday hanımları da başka Ur âlemdi. Hattâ içlerinden kocalarından çok heyecan çekenler ekseriyetteydi. Vilâyetlerde plânlar, programlar yapılıyordu. Milletvekili olmayanlar milletvekili seçildikleri takdirde, milletvekili olanlar ise -hayatları ancak o zaman değişeceğine göre seçilmedikleri takdirde ne yapacaklarını düşünüyorlardı. Anakarada kalmak, kalmamak.. Ankaraya yeni gelenler bakımından ise ev bulup bulamamak.. Bunlar ciddi ciddî münakaşa ediliyordu. Bir kısım . adaylara şimdiden bir milletvekili hali gelmişti. Propagandayla meşgul oğlanlar uzun zamandan beri evlerinden, ailelerinden ayrı kalmışlardı. Çoğu köy köy dolaşmıştı. Böylece seçim kafileleri teşekkül etmişti. Her şey pek eğlenceli, fakat o nisbette de heyecanlı şekilde cereyan ediyordu.

Propaganda yasağı

Bu haftanın ortasında Seçim Kanunu gereğince seçim propagandasına son verildi. Ama bu yasak sadece umumi mahallerde yapılan propaganda ile gazetelere aitti. Yoksa kapalı kapılar arkasında tavsiyeler, hususî sohbetlerde münakaşalar birbirini takip ediyordu. Seçim tansiyonu son haddini bulmuştu. Seçmenler arasında hâlâ mütereddidler olduğu gibi adaylar içinde de kat'î vaziyeti tâyin edememiş bulunanlar mevcuttu. Bunlar son dakikada bir ilham bekliyorlardı. Tabii her şey seçim üzerinde rol oynayacak bir hale gelmişti. Seçmenin haleti ruhiyesi artık başlıca faktördü ve doğrusu istenilirse bu haleti ruhiye üzerinde tesir icra eden bazen politikayla hiç alâkası bulunmayan hususlar oluyordu.

Her halde şurası muhakkaktı ki Türk seçmeni çok partili hayatımızın on ikinci yılında bir seçimin manasını ve taşıdığı ehemmiyeti tamamiyle müdrik hale gelmişti. 1957 seçimlerine ise, öteki seçimlerden de büyük bir tehalük ve heyecan içinde hazırlanıyordu..

Pazar günü büyük bir sükûnet içinde sandık başlarına gidileceği ve rey kullanılacağı muhakkaktı. Sandıklar saat 17 de kapanacak ve ondan sonra tasnif başlayacaktı. O gün memlekette içki yasağı olacaktı. Akşam hemen herkesin radyo başında bulunacağını tahmin etmek için kâhin olmaya lüzum yoktu. İlk neticeler ihtimal ki saat 19 dan itibaren yayınlanmaya başlayacak ve radyolar neşriyatlarını kesmeyeceklerdi. Pazar gecesi, sabaha karşı memlekette bir iktidar değişikliği olup olmadığı her halde anlaşılmış olacaktı. Ertesi günkü gazeteler manşetlerinde bunu bildireceklerdi. Maamafih vilâyetler aşağı yukarı müsavi dağıldığı takdirde yani İktidar ile Muhalefet arasında az fark bulunursa neticeyi almak için tasnifin sonunu beklemek gerekecekti. Meclisin kafi teşekkül tarzı ancak Çarşambaya belli hale gelecekti. Zaten Cuma günü de yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmaya başlayacaktı.

Seçim gününü muhalefet ve iktidar liderlerinin nasıl geçireceği de ayrı bir merak mevzuu idi. AKİS istihbarat ekipleri tarafından öğrenilmişti ki o gün İnönü gününü C. H. P. Genel Merkezinde Menderes ise Başbakanlıktaki odalarında geçirecekler ve seçim neticelerini buradan takip edeceklerdi. 1946 dan bu yana yapılan seçimlerde tecrübesi olanlara göre her iki lidere de tasnifin ilk dakikalarında gelecek olan haberler hep "kazandık, kazanıyoruz, başta

Haftanın İçinden

Asla Unutulmayacak Bir Adam

Metin TOKER

Hüseyin Cahit Yalçın öldü. Seçim kampanyasının en hararetli günlerinde hayata gözlerini yumduğu için hiç kimse ona karşı olan vazifesini lâyıkıyla yerine getiremedi. Getirmesine imkân yoktu. Duyulan elem içte saklandı. Bir kaç güzel makale, bir kaç hatıra, muazzam bir kalabalığın takip ettiği cenaze merasimi, bol bol çelenk, bol bol çiçek.. Tıpkı muharebede, düşen askerlerin geride bırakılıp geçilmesi gibi, ona en çok sevenler dahi yürüyüp gittiler. Başkası olsaydı, belki ruhu muazzep olurdu. Hüseyin Cahit Yalçın, kabrinde, mutlaka kak vermiş, mutlaka anlayışla gülümsemiştir. Kendisi de aynı şekilde hareket ederdi. Bütün ömrü mücadele ile geçmiş, kendisinden sonra gelenlere unutmayacakları dersleri vermiş bir insanın başka türlü davranmasına imkân mı vardır ?

Ama Hüseyin Cahit Yalçın, burada sona ermeyecektir. Hüseyin Cahit Yalçın o bir kaç güzel makale, bir kaç hatıra, muazzam bir kalabalığın takip ettiği cenaze merasimi, bol çelenk ve bol çiçekle bitmeyecektir. Başta Türk basını, milletimizin tamamı, şu seçim ateşi biraz küllendiğinde Türkiyenin 1 numaralı gazetecisinin hatırasını taziz için onun kabri önüne mutlaka geri dönecek, onu, hak ettiği şekilde selamlayacaktır. Zira Hüseyin Cahit Yalçın, hayatının son yıllarında öyle bir ibret levhası teşkil etmiştir ki, başka hiç bir şey yapmamış olsa, sadece o hizmeti kendisine ebediyen minnettar kalınmasını borç haline getirir. Türkiyenin 1 numaralı gazetecisi, bütün meslekdaşlarına bir şerefli, bir namuslu gazetecinin nasıl hareket etmesi gerektiğini en beliğ şekilde hatırlatmıştır. Türk basınının bugünkü manzarasına bakanlar, onun verdiği dersin pek çok kimse tarafından unutulmamış olduğunu kolaylıkla görebilirler.

Bir gazetecinin vazifesi düşündüğünü söylemektir. Düşündüğü yanlış olabilir, doğru olabilir. Meselenin zerrece ehemmiyeti yoktur. Okuyan, doğru bulursa hak verir; doğru bulmazsa hak vermez. O kadar.. Ama sadece mesleğin değil, insanlığın da şerefi, fikirlerin olduğu gibi aksettirilmesidir. Bundan hoşlanmayanlar elbette ki vardır. İsterler ki ısmarlama yazılar sayfaları doldursun. İsterler ki bir kalem kiralasınlar, ona arzuladıklarını yazdırtsınlar. Bu işin profesyonellerinin bulunduğu da bir hakikattir. Hüseyin Cahit Yalçın hayatının hiç bir safhasında o kalemlerden olmamıştır. Bu, bir.

Ama, fikirlerin olduğu gibi aksettirilmesine sed çekmenin bir başka yolu mevcuttur. Gazetecinin gözünü boyarsın, onu tatlı dille kandırırsın. Ona iltifat ettin mi, onu yanına alıp gezdirdin mi, masanda yer verdin mi, senden yaşlıysa o odaya girince ayağa kalktın mı, Şamdan baklava getirdin mi zannedersin ki adam yola gelmiştir. Kendi fikirlerini ona yavaş yavaş telkine çalışırsın. Hatta, sanki seni o idare ediyormuş gibi bir hava yaratırsın; böylece de onu sen idare edersin. Hüseyin Cahit Yalçın hayatının hiç bir safhasında o kalemlerden de olmamıştır. Bu usulü kendisine karşı deneyenler, uzun meslek hayatında çok çıkmıştır. Ona ne iltifatlar etmemişlerdir, onu nasıl el üstü taşımışlardır. Ama o, bunları gayet tabiî karşılamış, fakat masasının başına geçip kalemi eline aldığında gene, yazmasını istedikleri fikirleri değil, kendi düşündüğünü yazmıştır. Tabii karşısındakiler buna büsbütün kızmışlardır. Varsın, kızsınlar. Bu, iki.

Bir de üçüncü yol mevcuttur. Söz ile uslanmayanın hakkı kötek değil midir? Evvelâ tehdit edersin. Bir kısım vardır, sadece sopanın ucunu gördü mü mum kesilir. Bir kısım vardır, sopanın şöyle hafifce değmesini bekler. Usulün, fazla medeni sayılmasa dahi, bir tesirli tarafının bulunduğu şüphe götürmez. Nitekim nice nice başlar, o tedbirlerle eğdirilmiştir. Para cezası tehdidinden hapis tehdidine, hapis tehdidinden bir müddet zindanda ikamete kadar bir sürü çare, bir sürü gazeteciyi "ıslah" etmiştir. Hüseyin Cahit Yalçın, işte o sürüye de dahil olmamıştır. Hayatı boyunca tehdit altında bırakılmıştır, hayatı boyunca kendisine göz dağı vermek isteyenler çıkmıştır, ömrünün muhtelif kısımlarını demir parmaklıkların gerisinde geçirmeye mecbur kalmıştır. Ama gürültüye asla pabuç bırakmadığı gibi, hürriyetine her kavuştuğunda, sanki bir şey olmamış gibi yeniden, olsa olsa biraz daha fazla celadetle fikirlerini yazmaya koyulmuştur. Bu, üç.

Hüseyin Cahit Yalçın belki de hiç kimsenin maruz bırakılmadığı ağır hücumlara maruz bırakılmıştır. Kendisine türlü iftiralar edilmiş, türlü hakaretler savrulmuştur. Yüzüne karşı "Bunak, Meşum Adam, Alçak Namussuz" diye haykırılmıştır. Bir tek defa onu mahkemede, davacı mevkiinde gören yoktur. Bir tek gün bir tek gazetede onun imzasıyla tekzip neşredilmemiştir. Hüseyin Cahit Yalçın tasvip etmediği kanunları himayesine sığınmayı ömrü boyunca reddetmiştir. Daima inanmıştır ki namuslu adamlar, hele hayatları umumi efkârın önünde cereyan ediyorsa hiç bir kalem tarafından küçük düşürülemezler. Kavgadan asla yılmamıştır. Kendisine hücum edenlere, daima ağız payın bizzat vermiştir. Hatta öyleleri çıkmıştır ki, aldıklar ağız payı pek ağırlarına gitmiş ve ilk hücumlar kendilerinden geldiği halde o hücumlara mukabele etti diye mahkemelere koşup Hüseyin Cahit Yalçını mahkum ettirmişlerdir. Hüseyin Cahit Yalçının kılı dahi kıpırdamamıştır. Mukabelesi daima, hücumların vasfını taşımıştır. Kibarca tenkid edilmişse, kibarca cevap vermiştir. Küfür savrulmuşsa. küfür savurmuştur. Bir gazeteci için bunu mubah addetmiştir ve inanmıştır ki kendisini, o amansız kalemi, daha mühimi açık alnı ile herkesten iyi müdafaa etmek imkânına sahiptir. Bu dört. Böyle adama hayran kalmamak kabil midir T

Hüseyin Cahit Yalçının fikirlerinden kime ne? Onlara inanan inanır, inanmayan inanmaz. Herkesin kendi bileceği iştir. Ama, bir namuslu gazetecinin' vazifesinin ne olduğunu ondan daha iyi, şimdiye kadar hiç kimse genç nesillere göstermemiştir. Zira Hüseyin Cahit Yalçın bu işi parlak cümleler, güzel laflarla değil, fiilen yapmıştır. Niceleri "Bizi kimse yıldıramaz" diye nara attıktan üç gün sonra tornistan ederken o, çalın satmayı hatırından dahi geçirmeksizin bütün bir ömür boyunca mücadelelerin en parlağını vermiştir.

Zaten bundan dolayı değil midir ki Hüseyin Cahit Yalçın asla unutulmayacak, bir misal olarak kalpleri ebediyen yaşayacaktır. Genç nesiller, bütün meslekle] de, böyle örneklere muhtaçtırlar. Böyle örnekler olmazsa, kendileri büyük işler başarabilirler mi? Sari olan yalnız korkaklık değildir. Celadet, medeni cesaret de saridir. Kaçmak gibi, her ne pahasına olursa olsun vazife başında kalmak kitle psikolojisinin bir icabıdır.

Genç gazetecilere fikirlerin, ne yapılırsa yapılan söylenebileceğini Hüseyin Cahit öğretmiştir. Nur içinde yatsın.

gidiyoruz..." mahiyetindeki lâflar olacak nazının ertesi günler için kabine taslakları kuracak, bakanlıklar taksim edilecek ve pazarlıklara girişilecekti. Ancak gece yarısından sonra gelmeğe başlıyan haberler "müstakbel" kabine mensuplarının keyiflerini kaçırmağa bağlıyacaktı. Bu 1946 seçimlerinden beri hep tekrar edilen bir oyun idi.

Dış Politika

Hac yolunda

Bu haftanın ikinci günü, akşam karanlığı çökerken Ankaradan havalanan Çubuk 49 rumuzlu hususi surette kaldırılmış asker! bir uçak, muhacir kuşların kanat çırptığı istikâmete doğru yol alıyordu. Uçakta Cumhuriyet Hükümetinin bir hayli senedenberi fiili Dışişleri Bakanlığını yapan mağrur tavırlı bir adam vardı. Mukadder günün çok yaklaştığı bir anda hacılar diyarının yolunu tutuyordu.

Geçen haftanın son günü Orta Doğu nün hâlen bir numaralı adamı Suudun Türkiye ve Suriye arasında arabuluculuk teklif ettiği öğrenilmişti. Fakat doğrusu hiç kimse, Cumhuriyet Hükümetinin, Suudi Arabistanın teklifine bu kadar süratli cevap vereceğini ummuyordu. Gerçi Mısır Orta Doğu haberler ajansının Cidde muhabiri her iki hükümetin, Suudun hakemliğini kabul ettiğini bildiriyorsa da ayni gün, Suriye Dışişleri Bakanlığı bu haberi inkâr ediyordu. Menderes adına konuşan bir sözcü de, Pazartesi günü, Suriye meselesinde 27 Ekimden evvel herhangi bir karar alınmıyacağını söylüyordu. İktidarın başı mutad üzere "tizi reftar" olduğunun yeni bir delilini vererek, ertesi gün fiilî Dışişleri Bakanını Orta Doğunun yeni siyasi kâbesine gönderiyordu.

Bir bardak sudaki fırtına

Yabancı gazeteler masum peyk Spoutnik kadar, Orta Doğu hâdiselerini de manşette verirken, seçimler arifesinde Türk basını, Suriye meselesini unutmuştu. Gerçi Menderes adına konuşan sözcü, Başbakanın Suriyede olup bitenleri hergün yakından takip ettiğini söylüyordu. Fakat, ne basın, ne halk efkârı güney hudutlarımızla meşgul değildi. Halbuki, ecnebi basını takip edenlerin, Türkiye ve Suriyenin bir harp arifesinde olduğuna inanması için İler türlü sebep mevcuttu.

Suriye, Türkiyeyi Birleşmiş Milletlere şikâyet etmişti. Güvenliğinin tehlikede olduğunu ileti sürerek, Suriye - Türk hududuna bir tahkikat komisyonunun gönderilmesini istiyordu. Herhangi bir çatışmayı önlemek için hududa Birleşmiş Milletler polis kuvvetlerinin yerleştirilmesini arzu edenler eksik değildi. Hele Birleşmiş Milletlerde Rus delegesi Gromyko'yu dinliyenler harbe ramak kaldığına inanacaklardı. Gromyko her an bir harp çıkabilir diyordu. Mühim Türk kuvvetleri Suriye hududuna toplanmıştı. 500 tank ve 50 bin asker hudutta bekliyordu. Plânlar çoktan hazırlanmıştı. 27 Ekimden hemen sonra, Türkiye hücuma seçecekti. Orta Doğu sulhunun gönüllü hâmisi Rusya tabii ki zavallı Suriyenin imdadına koşacaktı. Birleşmiş. Milletler de Suriyeden yardımını esirgememeliydi. Spoutnik ile sarhoş olan Krutçef daha da ileri gidiyordu. Amerika Dışişleri Bakan yardımcısı Henderson'un Ağustos, ayında Türkiyeye yaptığı ziyaretin mânâsı açıktı. Henderson, Ürdün ve Irakı müteakip Türkiyeyi güney komşusuna saldırtmak için ikna etmeye gelmişti.

Fatin Rüştü Zorlu
Fiili Dışişleri Bakanı

Kral Suud
"Büyük Lider!"

Akıl hocası Yunanlılar

Amerika kendini savunmak lüzumunu duymuştu. Doğrusu bu oldukça garip bir müdafaaydı. Washington Hendersonu harp çıkartmaya değil, harbi önlemeye yolladık diyordu. Suriyenin meşhur silâh alışverişinden sonra, Amerika ve Yunan askeri mütehassısları, güney komşusunun en ufak bir jesti karşısında, Türkiyenin derhal taarruza geçeceğine kanaat getirmişlerdi. -Doğrusu Yunanlıların bu işteki rolünü anlamak; çok güçtü. Acaba Amerikalı askeri mütehassıslar Yunanlılardan mı akıl alıyorlardı?. Harbe sureti katiyede aleyhtar olan Amerika sulhü, kurtarmak için, Hendersonu acele İstanbula göndermişti! Sulhçü gözükmek için Amerika, Türk Hükümetini harpçi göstermekten çekinmiyordu. Bu dost azizliğine acaba lüzum var mıydı ? Washington kaş yaparken göz çıkartıyordu! Bereket Mr. Dulles vaziyeti düzeltmeye çalıştı. Durum Kore harbi arifesindeki günlere benziyordu. Eğer Rusya, Suriyeyi Türkiyeye saldırtmayı düşünüyorsa, karşısında Amerikayı bulacaktı. Yeni harp, Kore Harbi gibi de olmıyacaktı. Amerika Korede harbi genişletmemek için elinden geleni yapmıştı. Cephane deposu Mançuryayı bile generallerin İsrarına rağmen bombalamamıştı. Fakat bu sefer hiç bir şeyden çekinmiyecekti. Harp vukuunda Türkiyenin birgün dayanamayacağım söyliyen Komünist Partisi Genel Sekreteri lâyık olduğu cevabı alıyordu.

Ama ne tuhaftır, Dulles bu sert sözlerden sonra birdenbire yumuşuyordu. Orta Doğuda bir harp ihtimalinin çok zayıf olduğunu söylüyordu. O halde bu bir bardak suda varatılan fırtına neydi? Çoktanberi sesi duyulmayan Kahireli Albay bile fırsatı kaçırmamıştı. Talihsiz Süveyş seferinden arta kalan donanmasını Suriyenin emrine göndermişti. Bir tabur Mısır askeri karaya çıkmış, Türk hududuna yerleşmişti. Ufacık İsrail karşısında tutunamıyan ordunun bir taburu, Orta Doğunun en kuvvetli ordusunun karşısında Suriyeyi savunacaktı! Herhalde Donkişot bile buna gülerdi. Ufacık Suriye ordusu da seferber olmuş, Arap dünyasına mütemadiyen S.O.S. ler gönderiyordu. Melodram çeşnisi verilen bu komedinin aslı esası neydi?

Siyasî feryatlar

Orta Doğuda harp tehlikesine inanmadığını söylerken Mr. Dul-

les, bölgedeki hâdiseleri yakından takip edenlerin hissiyatına tercüman olmuştu. Suriye . Rus silâh alışverişinin ferdasında, Orta Doğuda bir harp tehlikesi belki de mevcuttu. Fakat o anda kıpırdamıyanların iki ay sonra kıpırdaması için hâlen hiç bir ciddi sebep mevcut değildi. Sonra Rusya o zamanlar ne diye pek sesini çıkartmamıştı? Henderson'un harpçi emellerinden ne diye o zaman bahsetmemişti? Ne diye iki ay rötarla feryadı basıyordu? Suriyenin kurtarıcısı Kahireli Albayın o zamanlar aklı neredeydi? Ne diye dut yemiş bülbül gibi susmuştu? Suriye telâşlanmak için, neden bütün Arap memleketlerinden teminat almayı beklemişti? Ortalığı hâlen gürültüye verenler, kavga ayrıldıktan sonra horozlanan tatlı su kabadayılarına benziyorlardı. Atılan naralar sadece siyasiydi. Zoraki kahramanlar tehlikenin geçtiğinden emin, siyaset sahasında parsa toplamaya çıkıyorlardı.

Orta Doğuda prestiji gitgide yükselen Rusya, rizikosuz hamilik fırsatım 'kaçırmak istemiyordu. Suriyenin kurtarıcısı rolünü en dramatik şekilde oynıyarak, milliyetçiliğin gözlerini kör ettiği Arap kalplerini minnetle doldurmaya çalışıyordu. Rusya Ucuz muvaffakiyetler peşindeydi. Belki aynı zamanda Amerikalıları Orta Doğu meselelerini Ruslarla başbaşa halletmeye razı edeceğini ümit etmekteydi. Dulles halen böyle bir ihtimali reddediyordu. Hele Sina Harbi kahramanı Kahireli Albayın celâdetine ne buyurulurdu? Bir taburla Suriyeyi geç te olsa kurtarmaya koşuyordu! Siyasî zekâsı, askerî kabiliyetinin bir hayli fevkinde olan Albay Nasır, Arap Birliğinin fedakâr kurtarıcısı rolünü oynıyarak, Kral Suudun eline geçirdiği Arapların lideri payesini yeniden ele geçirmeye çalışıyordu. Peki Irak dahil bütün Arap dünyasının imdadına koştuğu Suriye, ne diye bukadar feryad ediyordu. Suriyenin en korktuğu *şey,* Orta Doğuda tecrit edilmekti. Diğer Arap memleketleri, Suriyeyi desteklerlerse, hiç kimsenin kendisine saldırmıyacağını çok iyi biliyordu. Doğrusu diğer Arap memleketlerinden rüyasında göremeyeceği yakınlığa nail olmuştu. Ufacık Kral Hüseyin bile geçen hafta, Amerika, İngiliz ve Türk sefirlerini topluyor, babaca nasihatler veriyordu.. Suriyeye yapılacak herhangi bir tecavüzü, bütün Arap memleketlerine yöneltilmiş telâkki edeceğini söylüyordu.

Biraz daha ihtiyatlı davranmasına rağmen, Bağdat Paktı üyesi Irak bile, Arap Birliği hakkında nutuklar atmadan edemiyordu., Irak doğrusu bıyıkla sakal arasında kalmıştı. Türkiyeyi tutsa, Arap dünyasının hışmına uğrayacaktı. Böyle bir durum, Kral Faysalı tahtından bile edebilirdi. Türkiyenin aleyhine vaziyet alsa, bu, talihsiz Bağdat Paktının sonu demekti. Irak az zararla fırtınayı atlatmaya çalışıyordu.

Dulles

Tehlike yok

İpleri elinde tutan adam

Hâdiselerin aldığı seyirden bir adam son derece memnun görünüyordu. Yıllardan beri beklediği fırsat nihayet önünde yatıyordu. Hem Arap Dünyasının liderliğini Nasırın elinden alabilir, hem Nasırın yapamadığını yaparak Arap memleketlerini birleştirebilirdi. İşte Kral Suud bu düşüncelerle sahneye çıkıyordu. Suriye - Rus silâh anlaşmasını Almanyada işitmiş, derhal valizlerini hazırlayıp Orta Doğu yolunu tutmuştu. Batının Suriyeye ateş püskürmesi Suudun ekmeğine yağ sürmüştü. Bir ara ne yapacağını şaşıran Suriye, Suudun uzattığı ele derhal sarılmıştı. Hâdiseler ondan sonra çorap söküğü gibi gitmişti. Irak Başbakanı Ali Cevdet bile Suudun izinden Şam yollarına revan olmuştu. Hazinesini Suudun doldurduğu Kral Hüseyin *gözü* kapalı velinimetini takip ediyordu.

Gromyko

Yangına körükle giden

Kral Suud, Şamdan sonra, Arap olimpiyatları sırasında Beyruta geliyordu. Beyrutta da işler zor olmadı. Suriyenin düşmanlığından ticarî zararlar gören Lübnan, bu nüfuzlu arabulucuya nazlanmadan biat etti. İş Nasırın gönlünü yapmaya kalmıştı. Yıllardır lâfta kalan Arap Birliği gerçekleşecekti.

Kral Suud dununa iyice hakim olmak için kendisinin de tâviz vermesi gerektiğini çabucak anladı. C ta Doğuda Amerikan taraftarı gözükmek pek hoşa gitmiyordu. Ömrünün rüyasını hakikat yapmak için Suud, Nasırın temlerini benimsemekten çekinmedi. Talihsiz Eisenhower Doktrinine çatmakta Kahireden aşağı kalmadı. Suudi Arabistan hiç bir zaman Eisenhower Doktrinini kabul etmemişti. Bu söz, Orta Doğuda büyük dostlarına çok güvenen Amerikalıları doğrusu pek şaşırttı. Amerikan Doktrinini kabul ettirmek için, Melik Hazretlerine az mı dil dökmüşler, az mı dolar sunmuşlardı. Tine de tecrübeli siyaset adamı Dulles kendini çabuk toparladı. Arapların her iki bloktan uzakta diledikleri gibi yaşamaya hakkı olduğunu söyledi. Albay Nasır bu sözleri çerçeveletip odasına assa hakkı vardı.

Sihirli halısının üstünde Orta Doğuda cevelan eden Suud işlerin cereyanından son derece memnundu. Arap dünyasında sözü en çok dinlenen adam oluvermişti. Dulles bile sözlerini ona göre ayarlıyordu.

Suriye Türk ihtilafı işte bu sırada alevleniyordu. Gönüllü arabulucu Suud hemen işe koyuldu. Suriye ve Türkiyeye haber uçuruldu. İki gün sükûttan sonra Cumhuriyet Hükümeti, fiil! Dışişleri Bakanını Ciddeye gönderiyordu. Haber Birleşmiş Milletlerde Türkiyeyi itham için büyük bir sahne hazırlayan Suriyenin hiç hoşuna gitmemişti. Şu satırların yazıldığı anda, Şam Hükümetinin Suudun teklifini kabul edip etmediği kat'î olarak bilinmiyordu. Fakat Türk Hükümeti herhalde bu hususta garanti almadan Suudun davetine evet dememişti. Ama Suriye bir türlü Birleşmiş Milletlerdeki senaryosundan vazgeçemiyordu.

Dünya Evindeki düello

Bu haftanın ikinci günü Dünya Evinde, Suriye piyesi oynanmaya başlarken sahneye ilk çıkan adam Suriyenin ateşli Dışişleri Bakanı Salâh Bitardı. Ateşli hatip Türkiyenin hududa silâh yığmasının, Suriyenin

güvenliğini tehdit ettiği fikrinde israr ediyordu. Genel Kurul derhal harekete geçmeliydi. Türkiye derhal huduttaki askerlerini çekmeliydi. Birleşmiş Milletlerin bir tahkikat komisyonu bu işe nezaret etmeliydi. Bu talepten sonra mutad üzere Türkiye ve meşhur Altıncı Filo hakkında uzun bir ittihamname geliyordu. Bitardan sonra kürsüye gelen Türk delegesi Seyfettin Esinin, Suriyenin ithamlarına doğrudan doğruya cevap vermekten kaçındığı görülüyordu. Türkiye Suudî Arabistanın arabuluculuk teklifini kabul etmişti. O halde Suriye meselesinin görüşülmesi sonraya bırakılmalıydı. Bu teklif Amerikanın da hoşuna gitmişti. Delege Cabot Lodge da müzakerenin tehirini istiyordu. Suudun arabuluculuk teklifini Amerika çok beğenmişti. Lodge "bu büyük liderin gayretlerini memnuniyetle karşılıyoruz" diyordu.

Propaganda oyuncaklarının ellerinden alınmasına Rus ve Suriye delegeleri pek sinirlenmişlerdi. Türkiyenin taarruzundan hakikaten korkuyorsa, Suudun teklifine dört elle sarılması gereken Suriye delegesi Ferid Zeyneddin "Böyle bir arabuluculuk aslında mevcut değildir, gaye Genel Kurulu ve halk efkârını şaşırtmaktır" buyuruyordu. Sulh perisi Gromyko da arabuluculuk teklif ini manevra sayıyordu. Rusya ve Suriyenin bir bardak suda yaratılan fırtınanın sona ermesini istemedikleri açıkça görülüyordu.

Suud ve Zorla

İşte Türkiyenin fiili Dışişleri Bakanı. Melik Hazretlerinin kapısının önüne kadar Acem halıları ile kaplı sarayına girerken durum buydu. Cumhuriyet Hükümeti arabuluculuğu kabul etmekle en azından bir hüsnüniyet nişanesi vermişti. Güvenliğinin tehlikede olduğunu söyliyen Suriye, propagandayı, anlaşmaya tercih ediyordu!

." Cidde konuşmalarının ciddî bir uzlaştırma gayreti mi yoksa Suriyenin iddia ettiği gibi bir "manevra" mı olduğu pek yakında belli olacaktı.

Belediye

Yağmurlar gelince

Bu haftanın içinde, belki de Türkiyede ilk defa olarak, kışın başında bir çok göz göğe çevrilmişti. Aynı hâdise bundan yedi ay kadar evvel, kışın sonunda da olmuştu. Yâlnız arada iki büyük fark vardı. Altı ay evvel gözler köylülere aitti. Bu seferkilerin sahibi şehirlilerdi. Altı ay evvel göğe bakanlar "Allahım, yağmur ver" diye dua ediyorlardı. Bu sefer göğe bakanlar "Allahım, yağmur verme" diyorlardı. Zira nasıl,' kışın sonunda yağmur yağmamış olsaydı köylünün hali duman olacak idiyse, kışın başında yağmur yağarsa şehirli ne yapacağını bilemez hale düşecekti. İstanbul ve Ankaralıları hiç bir şey, müstakbel çamur kadar korkutmuyordu.

Hakikaten iki büyük şehirde ekseri cadde ve yollar moloz ile dölüydü. Üstelik iki büyük şehirde imar faaliyeti de bir duraklama devresine girmişti. Ankarada bilhassa Kızılay, İstanbulda bilhassa Beyazıt meydanlarından geçenler eskisine nisbetle dahi daha az ameleye rastlıyorlar, daha az makine görüyorlardı. Doğrusu istenilirse Ankara ve İstanbulun bu iki talihsiz semt sakinleri manzaraya artık alışmışlardı. Ama yollan oralara düşenler şaşırıp kalıyorlardı. Yağmur Ankaraya yağmıştı. Yağmur yağmıştı ve tabii her yer cıvık cıvık olmuştu. Kızılayda gölcükler teşekkül etmiş, karşıdan karşıya geçmek imkânsız hal almıştı. Kışın ne olacaktı ? Bu düşünce pek çok İstanbullu ve Ankaralının gece rüyasına giriyordu. Yaz aylarında dahi normalin üstünde ayakkabı eskitmişlerdi. Taşın, toprağın üzerinde yürümek kolay olmuyordu. Şimdi bir de çamur başlayınca ayakkabı aşınması büsbütün artacaktı. Artık her gün boyacıya uğramak şart hâle gelecekti. Ya pantolon paçaları, ya palto etekleri?. Evet, bunların girdiği rüyalar büyük bir süratle kâbus oluveriyordu.

Bitmeyen istimlâk

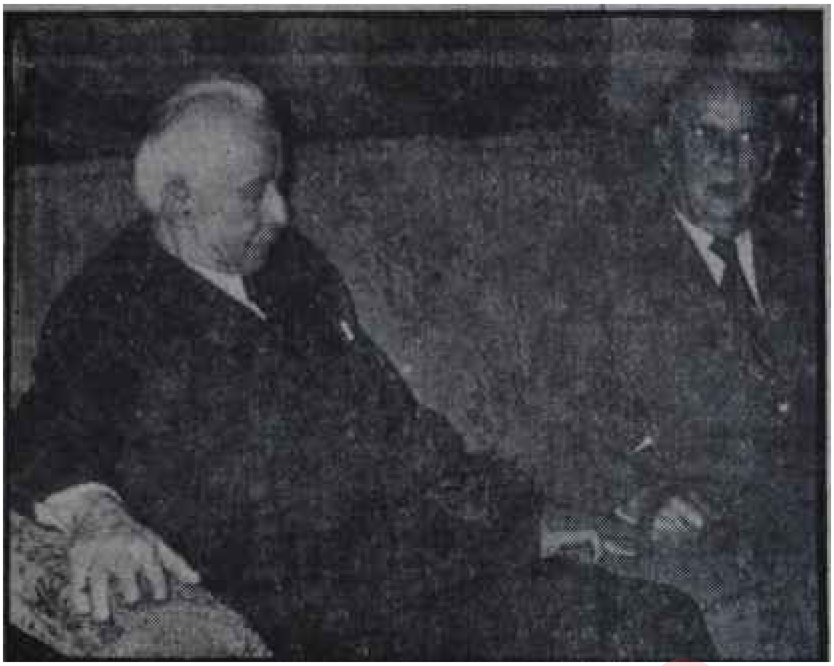
Fakat işin tuhaf tarafı şuydu ki bunca iş işçi beklerken Belediyeler iki büyük şehirde de yıkıma devam ediyorlardı. Doğrusu istenilirse kış başında böyle bir gayretin sebebini anlamak kolay değildi. Bu yüzden kiralar zaten artacağı kadar artmıştı. Biraz daha artmasında bir fayda olmamak gerekirdi. Sonra yıkılan yerlerin sakinleri nereye • gideceklerdi ? Gerçi bu binalar hayli zaman evvel tahliye edilmişti. Ama gösterilen acele de bir işe yaramamıştı. Mesela İstanbulda Taksimden geçenler son süratle kazmalara terkedilmiş bulunan eski Kristalin yerinde bir mamure değil, bir arsa görüyorlardı. Madem ki bunca ay hiç bir şey yapılmayacaktı, dükkân sahiplerine sadece 48 saat mühlet vermek nedendi ? Hakikaten arsa, yağmurlar gelinbir çamur deryası haline girmekten başka şeye intizar etmiyordu. Aynı şekilde Aksarayda da Postahanenin sırası hâlâ yarı ayaktaydı. Halbuki orada da Belediye ne istical göstermişti! Şimdi, bilhassa o evlerin eski sakinleri yolları oradan geçtiğinde yüreklerinden bir defa daha yaralanıyorlardı.

Ankarada da Atatürk Bulvarı, hemen bir baştan ötekine tahrip edilmiş haldeydi. Halbuki Kızılay meydanı bile bir seneden beri yaz - boz tahtası olmaktan ileri gidememişti. Buna mukabil yol tek taraflı trafiğe açılmış, vasıtalar görülmemiş bir tıkanıklığa maruz kalmışlardı. Yeni yeni istimlâkler Ankarada da devam ediyordu. Apartman sahipleri arasmda ihbarlar alanlar hâlâ vardı. Şimdi bunların biri de Prof. Fuad Köprülüydü. Üstada geçenlerde, yol genişlemesi dolayısıyla Bulvar üzerindeki evinden on metrenin alınacağı bildirilmişti!

İstimlâklerden bir görünüş

Bir de yağmurdan sonra görmeli

İsmet İnönü ve Hüseyin Cahit Yalçın
İki *büyük dost*

Gazeteciler

"Hürriyet, hürriyet.."

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu. Günlerdir gözüne bir dakika uyku girmemiş olan Macide hanım, yatakta yatan hastanın başını güçlükle kımıldattığını ve oksijen çadırından kurtardığı dudaklarım oynattığını gördü. Şefkat ve ihtimamla hastanın üstüne doğru eğildi. Hasta kısık ve son derece mecalsiz bir sesle "Hürriyet, hürriyet.." diye sayıklıyordu. Son günlerde âdet edinmişti. Sık sık buhranlar içinde kıvranırken "Beni kürsüye çıkarın", "Bu bir namus' meselesidir", "Yirmi gün daha, yirmi gün daha" diye sayıklıyordu. Ama doğrusu bu akşamki sayıklayışı çok daha başka türlü idi. Malîde hanım birden tuhaf bir endişeye Kapıldı. Gece yarısı olduğu halde doktorlara haber verdi. Hastanın torunu Sami Çölgeçen çağırıldı. Hasta komaya girmişti. Başında kızı Azade, gelini Macide hanım ve torunu ile doktorlar nöbet tutmaya başladılar. Hasta derin bir uykuya dalmışcasına sessiz yatıyordu. Sabaha karşı 5.45 de nabzını yoklayan doktor birden durakladı. Bitkin bir halde nabzı tutan eli yana düştü. 83 yıllık bir ömür sona ermişti. Odada hıçkırıklar yükseldi..

Bitmeyen mücadele

Son sözleri "Hürriyet, hürriyet" olan ve 83 yılın hiç değilse, 60 ını hürriyet mücadeleleri içinde geçirerek geçen hafta Cuma günü sabaha karşı 5.45 de son nefesini veren adam, büyük hürriyet mücahidi Hüseyin Cahit Yalçın idi. Hüseyin Cahit Yalçın son bir kaç yıldır hemen hemen arka arkaya hastalıklar geçirmiş ve hemen hepsini de gerçekten "yalçın" olan bünyesi sayesinde atlatmıştı. Ama son yakalandığı ve ilk günlerde grip teşhisi konduğu için pek de aldırmadığı hastalık, on gün süren bir seyirden sonra birden ağırlaşmış ve yapılan konsültasyonlarla bu 83 yaşındaki adamın iki taraflı zatürrie olduğu anlaşılmıştı. Son üç gün ağır, hem de çok ağır geçmişti. Bünye artık tahammül edemiyordu. Hüseyin Cahit yemekten, içmekten kesilmişti. Hiç birşey okuyamıyor, hiç bir şey yazamıyordu. Ama böyle olduğu halde üç gün öncesine kadar zihnî bakımdan son derece dinç kalmıştı. Yerinden kımıldayamadığı için yanındakilere hemen bütün gazeteleri satır satır okutturuyor, bilhassa İnönünün nutuklarını büyük bir zevk içinde dinliyor ve "bu sefer iyileşmiyeceğe benziyorum ama, hiç değilse yirmi gün daha yaşasam da seçimlerin neticesini görsem" diyordu. Başyazarı olduğu Ulus gazetesine son başyazısını 5 Ekimde yollamıştı. 6 Ekimde Ulusda yayınlanan bu başyazı "Zulüm diyarı" başlığını taşıyordu. Bu başyazıyı okuyanlar, bunun Ölümle pençeleşen bir hasta tarafından yazıldığını tahmin edemezlerdi. Bu makale de, Hüseyin Cahitin bütün makaleleri gibi muazzam bir üslûp ve fikir birliği içinde son derece kuvvetli bir polemikti.

Hüseyin Cahit, eline kalemi son defa C. H. P. nin milletvekillerinden aldığı taahhüdnameyi imzalamak için almış ve imzasını güçlükle atmıştı. Son yazısı bu taahhüdname üstündeki titrek imzası idi.

Bir roman gibi

82 yıl, 9 ay, 17 gün ve 5,5 saat devam eden Hüseyin Cahit Yalçının hayatı bir romandan farksızdır. Hüseyin Cahitin babası muhasebeci Ali Rıza Beydir. Ali Rıza Bey de devrinin' bütün memurları gibi memleketi boydan boya dolaşırken, 7 Aralık 1874 de Karesi kazasında Hüseyin Cahit Yalçın dünyaya geldi. Babasının peşinde kasaba kasaba, sancak sancak dolaşan Hüseyin Cahit ilk tahsilini Rumelinin Serez kasabasında tamamladı. Bu arada aile İstanbula yerleştiğinden idadiyi İstanbulda bitirdi ve Mülkiye mektebine kaydoldu.. Mülkiyeden mezuniyeti 1896 yılına rastlar. Daha idadi sıralarında okurken edebiyata merak saran Hüseyin Cahit, Mülkiyenin son sınıfında bulunduğu sıralarda arkadaşları ile "Mektep" adlı bir mecmua çıkarmağa başladı. "Mektep" de başlayan edebi faaliyetleri kısa bir zamanda Hüseyin Cahiti zamanının en iyi edebiyat mecmuası olan Servetifününunda yazmağa sürükledi. O zamanlar ilmi bir mecmua olmaktan öteye geçmiyen Servetifünun, Hüseyin Cahit ve arkadaşları olan Halid Ziya, Tevfik Fikret, Cenap Sahabettin ile Edebiyatı Cedidenin yuvası oldu. Arkadaşları daha ziyade edebi eserler verirlerken Hüseyin Cahit bir yandan "Nadide" adlı ilk romamnı yazıyor, bir yandan da bu yeni edebi okulun ilk polemik örneklerini vererek nazarı dikkati üzerine çekiyordu. Edebiyatı Cedidecilere karşı Divan Edebiyatı artıklarının yaptıkları kalem hücumlarına verdiği cevaplar kısa bir zamanda büyük şöhret yapmasına vesile oldu. Bir kaç sene devam eden bu edebi faaliyetleri sırasında Hüseyin Cahit "Hayatı Muhayyel", "Hayal

Hüseyin Cahit Yalçın
Bir büyük mütefekkir

Yalçın bir kongrede konuşuyor
İyi yazardı ama iyi hatip değildi

İçinde" ve "Hayatı Hakikiye Sahneleri" adlı romanlarını da yazdı. 1908 inkılâbından kısa bir müddet Önce günlük Servetifünunda siyasî yazılar yazmağa başladı. Edebiyatçılıktan gazeteciliğe geçmiş bir yazar olarak çok sağlam bir üslûbu vardı. 19 Temmuz 1908 de Tevfik Fikret ve Hüseyin Kâzım Kadri ile anlaşarak "Tanin" gazetesini kurdu. 1908 inkılâbından evvel Abdülhamidin hışmına uğrayan bütün edebiyatçılar gibi o da, bir aralık yazı hayatından uzak kalmış ve sırasiyle Maarif Vekâleti Mektubi Kaleminde memur olarak çalışmış, daha sonra da Vefa ve Mercan İdadilerinde Fransızca öğretmenliği yapmıştı. Bir ara Vefa İdadisinde Müdür yardımcılığı, daha sonra da Mercan İdadisinde müdürlük yapmış ve Avrupai fikirleri, hürriyetçi görüşleri ile talebeleri üzerinde son derece müsbet tesirler uyandırmıştı. Hüseyin Cahit Meşrutiyetin birinci ve ikinci Meclislerine milletvekili olarak seçilmiş, ikinci devrede Meclisi Mebusan Reisliğine getirilmişti. Koyu bir İttihatcı olan Hüseyin Cahit, Taninde yazdığı başyazılarla memlekette İttihat ve Terakkinin en ateşli müdafii olduğu halde gün gelmiş gene ayni gazetede ve ayni sütunlarda İttihat ve Terakki fırkasına karşı en zehirli bir dille yıldırımlar yağdırmaktan geri kalmamıştır.

31 Mart vakası

Tarihlere "31 Mart Vakası", diye geçen ve Abdülhamidin kışkırttığı mürteci kuvvetlerin İstanbulu basması ve yüzlerce masumu öldürdükten sonra Selânikten yetişen Hareket Ordusu tarafından güçlükle bastırılan isyanının şehitlerinden birinin de Hüseyin Cahitin olmasına ramak kalmıştır. Koyu bir İttihadcı olarak tanınan Hüseyin Cahitin Tanındeki başyazıları Abdülhamit idaresi bendelerini öylesine çileden çıkarmıştı ki, isyancılar şehre hakim olduklarında ilk iş diye Hüseyin Cahitin de sahiplerinden bulunduğu Tanin matbaasını yağma etmişler ve Köprü üzerinde rastladıkları milletvekillerinden Emin Aslan Beyi de Hüseyin Cahit zannederek hemen oracıkta süngüler ve kasaturalarla şehit etmişlerdi. Sırf bir çehre benzeyişinden dolayı hayatını kurtaran Hüseyin Cahit, mürtecilerin bastırılışından sonra da atlattığı badireden yılmamış ve gene en sert bir dille tenkitlerine devam etmiştir.

İlk divanı harbe sevk

31 Mart hâdisesini bastıran Hareket Orduları, şehirde asayişi temin ettikten sonra İttihatçılar yeniden duruma hakim olmuşlar ve Ahmet Muhtar Paşa kabinesi kurulmuştu. Hüseyin Cahit koyu bir İttihadçı olduğu halde Ahmet Muhtar Paşa kabinesinin Arnavutluk politikasını en acı bir dille tenkitten geri kalmamış ve bu yüzden Divanı Harbe verilerek bir ay hapse mahkûm edilmişti. Ancak Hüseyin Cahitin içindeki kavgacı ruh, öyle bir aylık hapis cezalarıyla falan yatışmıyacağı için hapisten çıkar çıkmaz tekrar kaleme sarılmış ve belki eskisinden de sert bir dille tenkitlerine devam etmiştir. İttihat ve Terakki azaları bu ele avuca sığmaz adamın gazetesinin kendileri için devamlı bir gaile olduğunu göz önünde bulundurarak Tanini satın almışlar ve Hüseyin Cahiti gazetesiz bırakmışlardır, Birinci Dünya Savaşı sırasında iki defa Düyunu Umumiyede Osmanlı Dayinler Vekilliği vazifesini de yapan Hüseyin Cahitin bir gün Parlâmentodaki ayaklanışı meşhurdur. Daha **1908** inkılâbının üzerinden az bir zaman geçtiği günlerde Mecliste Anayasa müzakereleri yapılırken Anayasaya konması arzulanan "Vicdan hürriyetini esas olarak **kabul** ederiz" maddesine Hüseyin **Cahit** oturduğu yerden şiddetle itiraz etmiş ve "yalancılık, iki yüzlülük etmiyelim arkadaşlar. Yapamıyacağımız şeyleri kanunlaştırmıyalım" diye avaz avaz bağırmıştı.

Maltaya sürgün

Bkinci Cihan Savaşının İtilâf Devletleri aleyhine neticelenmesi ve İstanbulun düşman işgaline uğraması üzerine pek çok ittihatçı ile birlikte Hüseyin Cahit de Malta adasına sürülmüş ve orada tam Uç sene süren bir menfa hayatı geçirmiştir. Ancak hareketli bir tabiata sahip olan Hüseyin Cahit, Maltada da boş durmamış, İtalyancayı öğrenmiş ve Fransızca ile İtalyancadan yüz cilt kadar tutan ve "Oğlumun Kütüphanesi" adını verdiği geniş bir tercüme faaliyetine girişmiştir. Bu arada Türkiyede ilk defa olarak Türk Dilinin gramerini Arapçadan ayırarak Avrupai esaslarla bir gramer hazırladı. Üç yıllık Malta sürgününden dönen Hüseyin Cahit yeniden Taninde yazmağa başladı. Tanin o tarihte onbeş, yirmi gün müddetle "Renin" adı ile çıkmış, sonradan eski ismine dönerek Tanin olmuştu. 1922 den 1925 yılına kadar süren bu yazı faaliyetleri sırasında Hüseyin

Gülek ve Yalçın
Ulusun iki başı

Yalçınla İnönü öpüşüyor
Bir hastalığın sonunda

Cahiti yepyeni bir hüviyetle görürüz. Yıllarca sürgünde kalan, İttihat ve Terakkinin bu eski mücadelecisi nedense bu yıllar içinde Mustafa Kemali hep bir askeri diktatör olarak görmüş ve bir türlü onun samimiyetine inanamamıştır. Üç yıl süren bu Mustafa Kemale muhalefet devrinde Hüseyin Cahit defalarca Divanı Harbe verilmiş ve hemen her defasında beraat etmiştir. İstiklâl Harbinin henüz bütün pürüzlerinin temizlenmediği bu günlerde Hüseyin Cahitin makaleleri bazı zümreler üzerinde hayli tahripkar tesirler icra etmiş ye genç Cumhuriyet Hükümeti bu yazılar yüzünden zaman zaman müşkül durumlara düşmüştür. Nitekim bir defa daha Divanı Harbe verilen Hüseyin Cahit, Çoruma sürgün cezasına çarptırılmış ve yıllarca Çorumda yaşamıştır. Hüseyin Cahit sonradan neşredilen hatıralarında bu sürgünlük günlerini hayırla yadeder ve "Şayet ben o günlerde Çorumda bir sürgün hayatı yaşamasaydım, pek çok İttihatcı ile birlikte Gaziye yapılan İzmir suikastinin sanıkları arasında yer alacak ve belki de darağacında can verecektim" demiştir.

"Fikir Hareketleri"

Çorumdaki sürgünden dönen Hüseyin Cahit, bir. zaman için aktif politikadan uzaklaştı ve bir ara Sanayi ve Maadin Bankası İdare Mec lisi Reisliğinde bulundu. Ama bir türlü de muhalefetten vaz geçemiyordu. Cesareti öylesine kavi idi ki Çoruma sürgüne gitmesi hususunda karar veren zamanın Divanı Harbi huzuruna çıkarıldığında mahkemede reis olan Ali Beye "Böyle bir mahkemede hakim olmaktansa mahkûm olmayı tercih ederim" diye bağırmıştı. Kelimenin tam manası ile gözünü budaktan sakınmayan bir politikacı idi. Doğru diye inandığı şey yanlış bile olsa sonuna kadar bunu büyük bir celadetle müdafaa etmekten yılmıyordu. Kavgacılığı o kadar ileri varmıştı ki Edebiyatı Cedide' devrindeki polemiklerini içine alan bir kitap hazırlayıp bastırdığında bu kitaba "Kavgalarım" adım verdi.

Türk Dil Kurumunun meşhur kongresinde pek çok fikir ve sanat adamı gibi Hüseyin Cahit de hazır bulundu. Mustafa Kemalin bu kongrede elde etmek istediği neticeyi bilenler ilme uymasa bile ortaya onun inandığı tarzda bir dil teorisi ile çıkmakta bir beis görmediler. Mustafa Kemalin de hazır bulunduğu bu kongrede Hüseyin Cahit çıktı ve büyük bir şiddetle ortaya atılan tezin hiç bir ilmî esasa dayanmadığını, sakat olduğunu müdafaa ederek sırf Mustafa Kemale yaranmak için bu teoriyi müdafaa edenleri yerin dibine soktu. Sözlerinin Kongrede ilk anlarda yarattığı şaşkınlık geçer geçmez bir sürü bendegân Hüseyin Cahite sürüler halinde hücum etmeğe başladı. O günün akşamı Mustafa Kemalin sofrasında hazır bulunanlar "Hüseyin Cahit bugün ölür" dediler. Mustafa Kemal ise kendisine yakışan olgunluğu irinde "Bir kara tahta vardır, bilir misiniz? Hoca tebeşirle üstüne yazar, sonra siler, yine yazar. Hüseyin Cahit hepinizi bugün işte böyle sildi" cevabını verdi.

1933 yılında yemden yazı hayatına döndü. Akşam gazetesinde "Akşamcı" müstear adıyla yazlıyordu. 1933'ün 29 Ekiminde ise "Fikir Hareketleri" adlı haftalık bir mecmua çıkarmağa başladı. İki forma olan bu mecmuayı yukardan aşağıya tek başına kendi kalemiyle doldururdu. Tam yedi yıl, yani 1950 yılına kadar çıkan bu mecmua Türk fikir hayatına Batı dünyasından pek çok şey getirmiş, eşi az bulunur bir fikir mecmuası olmuştur. Kütüphanelerimiz Hüsbyin Cahitin yedi yıllık emeğinin mahsulü olarak tam 14 cilt tutan bu eserle muhakkak ki eşi az bulunur bir esere sahip olmuştur.

Politikaya dönüş

Hüseyin Cahit bu memlekette Mustafa Kemale en geç inanmış insandır. Ancak Mustafa Kemalin ölümüdür ki Hüseyin Cahitin gözünü açmış ve onun bu memleketin hayrından başka bir şey istemediğini anlamasına vesile olmuştur. Mustafa Kemalin ölümünden sonra kendisine "Atatürk devrinin en büyük sıkıntısını sen çektin, o devre dair hatıralarını yaz" diyenlere "Ne budala insanlar! Yaşarken baş edilemiyen Atatürkle öldükten sonra mücadele edilebilir mi?" diye verdiği cevap da bu sevgisinin ne kadar köklü olduğunu gösterir.

Zaten bir psikanaliste "Hüseyin Cahit Atatürkü neden öldükten sonra sevdi" diye sorsanız, size mutlaka der ki: "O, hata ettiğini, Atatürkün bulunmaz bir insan olduğunu çok evvelden anlamıştı. Yalnız, Atatürk sağken bunu itiraf Cahitin yapacağı **iş değildi."**

Hüseyin Cahit 1940 dan sonra bir müddet Yeni Sabah gazetesinde başyazılar yazdı. 1943 Ağustosunda ise Tanin gazetesini yemden kurdu. 1947 Kasımına kadar da devam ettirdi.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Ve savaş yılları içinde Hüseyin Cahiti yaman bir Nazi düşmanı olarak görürüz. Türkiyede Hitlere karşı tek başına kafa tutan adam olarak mücadelesi dünya basınında öylesine büyük bir alâka gördü ki hemen bütün bir harp içinde Müttefikler cephesinin propagandasını yapan radyolar ve gazeteler onun yazılarından iktibaslara geniş ölçüde yer yerdiler. Dünyayı

Hüseyin Cahitin cenazesi **eller** üzerinde
Son vazife

ateşe salan Nazizm ile yaptığı mücadele onun şöhretini kısa zamanda memleket sınırlarından dışarıya taşırmış ve dünya çapında bir şöhret olmasını sağlamıştı.

Teşrii hayatı

Hüseyin Cahit Yalçın B. M. M. nin 7., 8. ve 9. dönemlerinde önce İstanbul, daha sonra da Kars milletvekili olarak bulunmuş ve Demokrasinin kuruluş mücadelesinin yapıldığı yıllarda C. H. P. saflarında bu mücadeleye katılmıştır. Milletvekilliği sırasında bir ara Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaştırma Komisyonu üyeliğinde de bulunan Yalçın, 11 Eylül 1948 de Ulus gazetesinin başyazarlığını yapmağa başlamış ve C. H. P. muhalefete geçip Ulus tesisleri C. H. P. nin elinden alındıktan sonra da yazılarına Yeni Ulus ve Halkçı gazetelerinde devam etmiştir. Halkçı gazetesinin Nisan 1954 de yayınladığı bir makalesi üzerine 26 ay 20 gün hapse mahkûm edilmiştir. 1 Aralık 1964 de İstanbulda tevkif edilen Yalçın, Paşakapısı Cezaevine atılmış ve 80 inci yıldönümünü orada kutlamıştır. 80 yaşındaki bu büyük hürriyet mücahidinin hapse atılması dünya basınında geniş yankılar uyandırmıştır. Hapishanedeyken hastalanan Yalçın, Şişli Çocuk Hastahanesine kaldırıldığı günlerde cezası kaldırıldığı için 19 Mart 195.5 de serbest bırakıldı. Bu arada yeniden çıkmaya başlayan Ulusun başına geçen Yalçın, eski mücadeleci ruhundan hiç birşey kaybetmeden yazılarına devama başladı.

Son günleri

Hapishane hayatı Yalçını iyice yıpratmıştı. Fikri bakımdan eşine az rastlanır bir canlılık gösteren Yalçın, bedeni bakımdan günden güne zayıflıyordu. Son bir iki yıl içinde defalarca yatağa düştü. Bu yıl içinde ise İsviçrede bir ameliyat geçirdi. Yurda döndükten sonra da hastalığı bir türlü geçmeyen Yalçın, 27 Ekimi göremeden ve dudaklarından bütün ömrü boyunca eksilmeyen "Hürriyet, hürriyet" sözlerini tekrarlıyarak hayata gözlerim kapadı.

Yalçın son derece velût bir yazardı. İsviçredeki tedavi günlerinde geçirdiği bir ameliyatın hemen ertesinde yazı masasının başına oturmuş, gazetesine başmakale yazdığını gören bir doktor Yalçın için "Bu bir insan değil, bir harika" demişti.

Yalçın umumiyetle yazılarını elle ve eski yazıyla yazardı. Çoğu zaman bir oturuşta iki üç yazı birden çıkarır ve bunları gazeteye gönderirdi. Ulusda Yalçının eski yazıyla yolladığı yazıları tape eden meşhur Hakkı Hocaya göre son zamanda yazısının kaligrafisi bir hayli bozulmuştu.

Ama ateşi? Asla!

Ulaştırma

Bir ihmalin bedeli

Bu haftanın sonunda Pazar gecesi saat 9'a yaklaştığı bir sırada İstanbulun harap manzaralı Sirkeci garında hararetli bir faaliyet vardı. Garın önünde duran otomobillerden şık kıyafetli yolcular iniyor, otomobillerin bagajlarından hammallar bavulları sırtladıkları gibi içeri taşıyorlardı. Garın içinde diğer hammallar el arabaları ile bavul yığınlarını furgona doğru itiyorlardı. Meşhur Simplon ekspresi 21.15 te Sirkeciden hareket edecekti ve Simplonun hareketi Sirkeci Garının en mühim hâdisesiydi. Gar hammallarının tâbiriyla "yağlı müşteriler" bu ekspresin yolcuları arasından çıkıyor, hammalların yüzü gülüyordu.

Simplon ekspresinin furgonuna şık valizlerin yerleştirilmesi sona erdi ve hareket saatinde Simplon, herhangi bir tren nasıl kalkarsa öyle kalktı.

Birbirine girmiş iki trenin feci hali

Can pazarı

Kader oyununu oynuyor

Simplon ekspresi Sirkeci Garından çıkıp İstanbulu geride bıraktığı sırada, cüzdanlarına bagaj makbuzlarını yerleştiren yolcular arasında valizlerinin akıbeti hakkında endişelenen kimse elbette yoktu. Hatta kendi akıbetleri hakkında bile kimse korkulu şeyler düşünmüyordu. Ama bir saat sonra kader, oyununu oynıyacak, ekspresin yük vagonundaki valizler şuraya . buraya dağılacak, içindeki eşyalar sağa sola savrulup kanlar içinde kalacaktı. Simplon, Halkalı istasyonunda durduğu sırada kimse aklına böylesine korkulu bir ihtimali getirmiyordu.

Aynı gün saat 16'da Edirneden hareket eden motorlu trenin yolcuları da gönül rahatlığı içindeydiler. Saat 22 sularında İstanbula yaklaşmanın sabırsızlığından başka heyecan, motorlu trenin şık vagonlarında esmiyordu. Hatta katarın 10 dakikalık bir rötarı olduğunun bile kimse farkında değildi. Ama bu 10 dakikalık rötar ve iki genç Demiryolu memurunun ihmali, Türkiyenin en büyük tren faciasını hazırlamak üzere bulunuyordu.

Halkalı istasyonu, motorlu trenin rötarlı olduğunu öğrenince Simplonu bekletmemiş ve yol vermişti. Simplon Halkalıdan hareketle bir ilerdeki istasyon olan Ispartakuleye vardı. Ispartakulenin istasyon şefi, Baki İnözü adında, askerliğini bile yapmamış "tecrübesiz" bir gençti. Aynı sırada Edirneden kalkan motorlu tren de Yarımburgaz istasyonuna varmıştı. Yarımburgazın istasyon şefi de Baki İnönü gibi bir gençti ve adı Cahit Fuat idi. İki istasyon arasında irtibat kurulmadan trenlerin hareket ettirilmesi demiryolculuğa aykırı idi. İstasyonlar arasındaki irtibat manipleli telgraf cihazları ve manyatolu telefonlarla temin ediliyordu. Bu iki istasyonun genç memurları "daha kolay olduğu için" irtibatı telefonla yapmayı tercih ediyorlardı.

O gece de öyle yaptılar. Fakat talih bir kere oyununu oynamaya karar vermişti. İstasyon şeflerinin kayıtsızlığı yüzünden feci bir anlaşmazlık olmuş, iki katar birden hareket ettirilmişti.

Çarpışma oluyor -

Artık iki katar da karanlık içinde ve herşeyden habersiz biçare yolcularım taşıyarak çarpışma noktasına doğru yol alıyordu.

Mototrenin bir enkaz yığını haline gelen iskeleti
Kaç carta mal oldu?

Saatin akreple yelkovanı 22.18'i gösterdiği sırada müthiş hadise vuku buldu. Önce kulakları sağır edici bir patlama duyuldu. Demir ve tahtaların, diğer demir ve tahtaların içine geçmesinden doğan gürültüler..

Sonra gecenin, sessizliğini dolduran feryat ve iniltiler yükselmeğe başladı.

Ortalık bir ana baba gününden farksızdı. Her iki trenin de parçaları yolun dört bir tarafına yayılmış, parçalanmış bavullardan, valizlerden yerlere dökülen eşyalar arasında küçük kan gölleri meydana gelmişti. Paramparça olmuş trenlerden tesadüfen ufak tefek yara ve berelerle kurtulanlar büyük bir şaşkınlık içinde enkaz yığınlarının altından çıkmağa çalışıyorlar, çıktıktan sonra da hemen feryat ve figana başlıyorlardı. Herkes sağa ve sola koşuşuyor, yakınlarının ne olduğunu anlamağa çalışıyor, demir ve tahta yığınları altındaki insan artıklarının etrafında kümeleniyor ve bunların kim olduğunu tanımağa çalışıyorlardı.

Manzara son derece dehşet vericiydi. Motorlu trenin bütün aksamı bir mukavva gibi yırtılmış, çarpışma sırasında Simplonun yük vagonu ile hemen ona bağlı üçüncü mevki vagon içice geçmişti.

Ecel palasını daha çok motorlu tren tarafından sallanmıştı. Edirneden İstanbula gelen yolculardan çoğu hemen çarpışma sırasında ölmüşler, büyük bir kısmı da ağır şekilde yaralanmışlardı. Bunlar arasında hemen yardıma koşulamaması yüzünden kan kaybederek ölenler de oldu.

Simplonda can kaybı sadece Üçüncü mevki vagonda olmuştu. Diğer vagonlardakiler kazayı ufak tefek yaralarla, ama büyük bir dehşet hissi ile atlatmışlardı.

Çarpışmanın gürültüsünü duyan civardaki 213 üncü Alayın bütün efradı ile hâdise mahalline koşması, uğranılan can kaybını mühim miktarda azaltmıştı. Askerlerin canlarını dişlerine takarak enkaz arasına sıkışıp kalanları çıkarmaları ve yaralıları taşımaları, onlara gereken ilk yardımları yapmaları kazanın bilançosunu şimdiye kadar duyulmamış bir, rakkama ulaşmaktan kurtardı.

Askeri birliklerin yardıma yetişmesi kaza mahallinde duyulan panik hissini izale etmişti, ama gene de ortalık bir ana baba günü içindeydi. Kazadan hafif yaralarla kurtulabilenler trendeki yakınlarını ve arkadaşlarını arıyorlardı ve bu yüzden çok hazin ıstırap sahneleri meydana çıkıyordu.

Kazanın ertesi, günü feci kazada 90 kişinin öldüğü anlaşıldı. Bir o kadar da ağır yaralı vardı. Saatler ilerledikçe can kaybı miktarı artıyordu. Zira hastahanelere kaldırılan yaralılardan bazılarını kurtarmak maalesef mümkün olmuyordu.

Mes'ul kim?

Bu haftanın başında yapılan bilirkişi incelemeleri ve adli tahkikat kazanın yegâne mesullerinin Ispartakule ve Yarımburgaz istasyonlarının memurları Baki İnözü ve Cahit Fırat olduğunu ortaya koydu. İki ihmalci demiryolu memuru, Bakırköy mahkemesince tevkif edildiler. Yakında İhmallerinin hesabını vermek ve bu sabit olduğu takdirde cezasını çekmek **üzere adalet** karşısına çıkarılacaklar. Ama cezaların en büyüğü şüphesiz, 90 kişinin **hayata** gözlerini kapamasına sebep olmanın uyandırdığı vicdan azabı **olacaktır.**

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli- Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler ? - XVII -

Şekib Cemal BERİKER

Böyle bir konu üzerinde düşünürken insana fikri, ister istemez, bir takım sebepler ve neticeler zincirine takılıyor. Her şeyden evvel bir milletin demokratik rejim içinde yaşamağa azmedebilir hale gelmesi; daha doğrusu getirilmesi lâzımdır. Fertleri o şuura erişmiş milletlerin hareket tarzı zaten kendiliğinden belirir.

Burada, Montesquieu'nün her millete göre biçilmiş kaftan olamıyacağı anlaşılan meşhur vecizesine rağmen "Milletler hangi ahval ve şerait altında demokratik rejim içinde yaşamağa azmedebilirler?" şeklinde -ilk bakışta paradoks hissini veren - bir sual akla geliyor. Öyle ya, dünya hadiseleri gözümüzün önünde: Aslında kahraman, iyi huylu, hürriyetsever fakat (kendi iradesi dışında) kültür seviyesi yükselmemiş bir millet de pekâlâ lâyık olduğu rejime kavuşmak yolunda azmedememek bahtsızlığına uğrayabiliyor. Mesele, o milletin kutsal haklarını, üstünden aşılamaz, yanından dolaşılamaz anayasa duvarları arasına alarak onun özlediği hürriyet rejimine kavuşmasını mümkün kılmaktadır.

Bugün imrenerek seyrettiğimiz ileri memleketlere demokrasi nimeti elbette günün birinde gökten inivermiş değildir. Günlük politika edebiyatının zemin ve zamana göre kâh "rüştünü ispat etmiş" kâh tamamen aksine "vasiye muhtaç" gibi gösterdiği; hakikatte ise -okuyup yazmak bilmeyen çoğunluğu şöyle dursun, münevver denilenlerinin ekserisi bile henüz bir ideale bağlı olmayan bir millet tasavvur edelim: Bu millet ne yapsın? Neye ve nasıl azmetsin?

Şüphe yok ki her hareketin bir başlangıcı olmak gerekir. Bu başlangıçta en büyük rolün "müdîran" sınıfına düştüğünü söylemekle, sadece bilinen bir gerçeği tekrarlamış oluruz. Tıpkı şuuraltı benliğinde hem iyi hem kötü vasıfları taşıyabilen bir genç, tâbi olduğu eğitime, maruz kaldığı dış tesirlere göre nasıl değişik davranışlar gösterebilirse, bir camianın karakterinin de şu veya bu istikamette gelişmesi, geniş ölçüde kendisini sevk ve idare edenlerin hareket tarzı ile ilgilidir. Bunun aksini iddia edersek, yâni bir milletin iyi bir idareye kavuşabilmesi için mutlaka ona lâyık mükemmel vasıfları haiz olması gerektiği yolunda ısrar edersek, bir fasit daireye girmiş olanız. Her ne sebeptense bu durumda olmayan bir millet elli yıl, yüz yıl daha beklesin mi?

Bir memlekette irfan seviyesinin yükselmesi ve bunun neticesi olarak gerçek demokrasinin yerleşip kök salabilmesi, her şeyden evvel, idare edenlerin idare edilenlere yüksek feragat, iyi niyet ve samimiyet örnekleri vermelerine bağlıdır. Bu basit bir "mütearife" dir. Bilfarz pedagoji, ana-babanın çocuklarına en masum yalanı dahi söylememelerim emreder. Sözü özüne uymak; inanarak inandırmak meselesi.. Böylece yukarıdan aşağıya doğru yayılan, her türlü fâni endişeleri bastıracak kudrette bir memleket ve millet sevgisi, demokratik rejime kavuşmana -ve tabiî sonra da o rejim içinde yaşamağa azmedebilmenin!- ilk şartı olsa gerek.

Bu imanın hâkim olduğu bir cemiyette azgın ve kötü ruhlar siner. Böyle bir memleket, halkı birbirine düşüren demagojiye kapılarını kapatır. Millî bünyeyi zehirleyen korkunç menfaat ve egoizm yılanları kaçacak delik ararlar. Ve işte hâlis hürriyet ve demokrasi fidanı ancak böyle bir vasatta boy atabilir. Yoksa; senlik - benlik dâvalarını körükleyen, adalet hislerinden, biter istemez, uzaklaştırarak zümreciliğe ve tavizciliğe yol açan kötü politika oyunlarının yarattığı haşin iklim içkide nazlı demokrasi ağacının çiçek açması beklenebilir mi?

Netice itibariyle bu tertemiz hava içinde hürriyete kavuşturulan ve ona alışan topluluklar bir daha dünya yerinden oynasa onu ellerinden kaçırmak istemezler. Artık onlar için demokratik rejim, balığın suda yüzmesi; kuşun havada uçması kadar tabiî geleceğinden onu korumak için "nasıl davranalım" diye düşünmeğe lüzum bile kalmaz. Hasılı demokrasi, bir, fazilet rejimi olarak ortaya çıktığı gün, halk onun yenilmez koruyucusudur.

Bilindiği gibi, büyük kitle realisttir. Demokratik rejime inanmak için onun mevcudiyetini kendi bünyesinde hissetmek ister. Bu ise -çok söylenmiş olmasına rağmen tekrarlıyalım- başardı bir idarenin ana şartı olan sosyal adaletin kurulmasına ve cemiyet içinde mânevi kıymet ölçülerinin tesisine bağlıdır. Çünkü en yüksek refah cümbüşünün yanısıra, en mütevazı geçim derdinin hükmü altında yaşayan bir toplulukta -lügat mânasına uygun olarak- "Halk Hâkimiyeti" nin boş lâftan ibaret kalması mukadderdir..

İdare başındakiler öyle bir ruh, öyle bir zihniyet inkılâbı getirebilmelidirler ki, "Adam sende, nasıl olsa iş olacağına - varıyor!", yahut da, "Gemisini kurtaran kaptan" vesaire gibi yeis ifade eden yıkıcı tekerlemeler milli, lügatten silinip gitsin. Testiyi kıranın hiç değil, suyu getirenden makbul olmadığını herkes gözüyle görsün!

Bir millet, yeryüzünde yaşıyan her insanın hasretini çektiği bu ideal -kim bilir, belki biraz da muhayyel!- demokrasiyi kendisine bağışlamak büyüklüğünü gösterebilen idareye bir defa' kavuşabilirse, ne mutlu ona!.

Müsabaka Şartları

1 — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için seçilen mevzu sudur: Demokratik rejim içinde yaşamağa azimli milletler ne tekilde hareket etmelidirler?
2 — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.
3 — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.
4 — Tazıların nesrine 1 Temmuz 1957'de başlanacak ve 30 Nisan 1958 den sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.
5 — AKİS'te neşredilen yazılar 1958 Mayısı basında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenecek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, İkinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve Üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1958 Mayısının ortasında çıkacak olan Besinci yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.
6 — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS ' Mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 682 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

A D A L E T

Cezaevleri

Örnek islâh müessesesi

(Dirayetli bir *müdür)*

Akis dergisinin 12/Ekim/957 tarihli 179 sayılı nüshasında, kapaktan başlanarak bu sahife ve şu sutunlarda, tamamen hayal mahsulü ve hiçde hakikatle ilgisi olmayan asılsız ve mübalâğalı İddia ve uydurma bazı vakalarla cezaevleri ve bilhassa Ankara Merkez Cezaevi ele alınarak gerçekte olduğundan çok başka gösterilmeye çalışılmış ve bir mahalle dedikodusu mahiyetini aşmayan sözlerle ve gayri vaki hadiselerle ancak Akisin karilerini müessese hakkında yanlış düşüncelere sevk edebilecek, güya zihinlerde teşevvüş uyandırabilecek maksatlı yazı ve resimlerle doldurulmuşdu.

İsnatlar o dereceyi bulmuştu ki; büyük bir feragatle çalışan, geceli gündüzlü kendini müesseseye vakfetmiş idare mensupları ve personel aleyhine hadiseler ibda edilip, delil gösterilmeksizin madde tasrih ve hadiseler zikrolunarak personele suçluluk izafe eden ve hatda hasbelkader cemiyet nizamını ihlâl ile işledikleri suçlarının kanun hükümlerine göre cezalarını çekmekte olup nedamet duygulariyle uslanmış bulunan mahkûm vatandaşların neden isyan etmediklerine de şaşılarak bunları adeta toplu bir hakle kıyama sevk ve tahrik eyleyen bir mahiyet taşıyordu.

Hapishaneler başlıklı bu yazı aktüalite nev'inden bir haber veya filhakika sıhhatli ve ciddi bir röportaj mahiyetinde olsa sayanı istifade olabilirdi. Ancak bu yazıda cezaevi idare ve personeli o derece töhmet altında bırakılmıştı ki; Ceza Kanununun ihlâl edilmeyen her hangi bir hükmü kalmadığı gibi, bu derece ihmal edilmiş ve kendi haline terk edilmiş bir müessesede nizam ve intizamın ne türlü sağlanabildiği ve huturun temin edildiğide düşünülecek bir keyfiyetdi.

Bittabii bu durum muvacehesinde müddeiumumilik bütün gücü ile ve büyük bir hassasiyetle murakabe ve nezaretinde bulundurduğu bir cezaevi için söylenenlerin ve yazılanların sıhhat derecesini araştırmakla mükellefti. Zira, bildirişe göre müessese kendi haline terk edilmiş, gardiyanlar eline bırakılmış ve o gardiyanlar da sığırtmaç, çoban ve çöpçülükten gelmişmiş.. dayak, zulüm, işkence almış, yürümüşmüş.. müdüründen gardiyanına kadar rüşvet, silâh ve esrar sokma hep idareden geliyormuş.. ahlâksızlık, dolandırıcılık hatta ırza tasallut hadiseleri ve bu suçlardan mevkuf olan ve muhakemeleri yapılan memur ve personelde mevcutmuş.. hulâsa değil mevcudiyeti tasavvuru dahi muhal bir cezaevi...

Neşriyat derhal ihbar mahiyetinde kabul edilerek tahkikata tevessül edilmek üzere bu derece ağır suçları ileri süren ve yazıyı yazan arandı. Gerçi derginin bu nüshasının ilk sahifesinde başyazarın marifetleri sıralanırken aynen "adalet kısmında, hapishanelerimizin haline dair nefis bir röportaja rastlayacaksınız ki, eminiz röportajın canlılığından sahibinin kim olduğunu derhal anlıyacaksınız" ibaresi ile işaret edilen "forslu mahkûm" daha doğrusu kendine göre "forslu gazeteci" Akis mecmuasının sahibi.. bir vakitler mes'ul müdürü.. yazdıklarının hesabım vermeye gelince neşriyat müşaviri.. daha sıkışırsa müessisi ve değerli başyazarı hulâsa "Unvan meraklısı" Metin Toker'in bu yersiz isnat ve ithamları kaleme aldığı aşikârdı. Fakat adalete hizmet babında olsun acaba doğruyu söyliyecek mi idi? buna pek kani değildik. İşte bu sebeple Basın Kanununun sarih hükümlerine istinaden dergiden yazı muharririni resmen sormak zarureti hasıl olmuştu.

Müessese öğretmeni her hususta mahkûmların bilgilerini arttırır

Cür'et derecesi

Resmi soruya cevap gelmiş ve memuriyetimiz tahmininde yanılmamıştı. Hapishaneler başlıklı yazının, mecmuanın hemen bütün yazıları gibi Ur ekip tarafından hazırlandığı bildiriliyor ve başyazarın Ankara cezaevinden tahliyesini müteakip anlattığı bazı hatıralar göz önünde tutularak yeni mes'ul müdür Tarık Halulu tarafından kaleme alınmış, umumi neşriyat müdürü İlhami Soysal tarafından da rotüş edilmiş ve yine Tarık Halulu tarafından daktilo edilerek matbaaya verilmiştir deniliyordu.

Mumaileyh davet edilerek, müessesenin tasvir edilen hali ve vaki ihbar ve isnatlar hakkında tavzihen hâdise ve delil zikretmesi, ileri sürülen hususların birer suç konusu teşkil edip alâkalıları hakkında takibatı müstelzim bulunduğu bildirilerek muhbir sıfatiyle ifadesine müracaat olunmuşdu.

Uluorta atılanların amme namına takip edilecek birer suç olduğundan bihaber Halulu, C. Müddeiumumiliğinin mezkûr neşriyat karşısında işin hakikatini araştırmakla vazifeli olduğunu da bilemediği ve yazdığını kabullendiği isnatları isbata davet olunacağını ummadığı için hulâsa olarak "Hapishaneler başlıklı yazıyı kendisinin yazmış olduğunu ancak şahsi bir görgü ve bilgisi bulunmadığını, esasen verdikleri misal ve zikrettikleri hadiselerle Ankara Cezaevini kastetmeyip umumi olarak bu güne kadar şundan bundan cezaevleri hakkında duyduklariyle Metin Toker ve Ademhan'ın naklettiklerini anlatdığını ve Ankara Cezaevi müdürünün dirayetinden bahsetmiş olduğunu maksadının cezaevlerinin umumi halini tebarüz ettirmekten ibaret bulunduğunu, zikredilen hadise ve vakıaların bir kısmının kendisinin 955 yılı Şubat ve Mart aylarında yattığı Fethiye Cezaevinde cereyan ettiğini ancak hadise ve isim bildiremiyeceğini zira unuttuğunu, mahaza Kırşehir Cezaevi müdürü iken rüşvet aldığı sabit olup Ankara Cezaevinde Metin Toker'in koğuşunda yatan bir şahsın bulunduğunu bu sebeple cezaevlerinde rüşvet alındığı haberinden bunu kasteylediğini ve yine Metin Toker'in cezaevinde bulunduğu sırada pantolon alacağından bahisle kendilerinden elli lira isteyen bir gardiyana, Metin Toker'in cezaevinde kötü bir muameleye maruz kalması ihtimalini düşünerek kardeşi Mübin Toker'in elli lira verdiğini, dolandırıcılık diye bahsettiklerinin de bu hadise olduğunu" ifade ve beyan etmek sureti ile cezaevinde rüşvet almaktan mahkûm veya mevkuf herhangi bir müdür bulunmadığı gibi dolandırıcılıktan mevkuf ve muhakeme altına

alınmış gardiyan da mevcut olmadığı halde pervasızca resmen alınan bir ifadede dahi yalan kıvırmaktan çekinilmemişdi. İşte Akisin tahrir heyetinden olup bir kaç ay ceza evinde kaldıktan sonra asıl ve esası olmayan ve bir dedikodudan ileri gitmeyen hatıralarım tahrif ederek nefis usluplariyle kaleme aldıklarını bildirdikleri yazı ve röportajlarının iç yüzü... güya, sürüm yapmak için seçtikleri mevzuları dolayısı ile infaz müesseseleri arasında günbe gün inkişaf eden ve örnek bir duruma gelen Ankara Cezaevine bühtanları bütün çıplaklığı ile meydana çıkmışdı. İnfaz müesseselerini bozguncu bir ruhla, hayal ve karihalarından ibda' ettikleri gayri vaki hadiselerle kötü tanıtmağa çalışanların beyhude gayretleri muhterem umumi efkarın yüksek nazarlarından kaçmıyacakdı.

Personel durumu

Şimdi "Akis" in aksi görüşlü yazarlarının topluca kaleme aldıkların bildirdikleri ve ileri sürdükleri hususlardan her birini teker teker ele alalım.

Ankara Cezaevi islâh kadrosunu teşkil eden gardiyanlarının sığırtmaç, çoban ve çöpçülerden müteşekkil bulunduğu iddiası tamamen yersizdi. Bir kerre cezaevi islâh ve terbiyecilerinin cezaevi gardiyanları olmadığı herkesin malûmu bir keyfiyetdi. Gardiyanlar nezaret servisinin elemanları idiler. Ceza ve tevkif evleri nizamnamesinin 7. ci maddesinde de tasrih edildiği üzere bir cezaevinde başlıca memur ve müstahdemlerin a) idare servisini teşkil eden müdür, idare memuru, hesap memuru, anbar memuru ve kâtiplerden, b) Nezaret servisinin teftişe selahiyetli memurlarla başgardiyan ve gardiyanlardan, c) Terbiye ve islâh servisinin ise öğretmen ve atölye şeflerinden, ç) Sıhhat servisininde tabipler ve hastabakıcılardan terekküp ettiği ve müessesenin bu elemanlara mevdu bulunup ayrıca gardiyanlarındı iddia ve isnat hilafına yine nizamnemenin 8. ci maddesi hükmüne istinaden Memurin Kanunundaki vasıf ve şartları haiz, okuma yazma bilen, muayyen yaşta ve askerlik hizmetini ifa etmiş hüsnühal erbabından olan vatandaşlardan seçilip tayinlerinin Adliye Encümenlerince yapıldığı keza bir vakıa olup bu hal sicil dosya ve kayıtlariyle sabit bulunuyordu. İçlerinde ne çoban, ne sığırtmaç ve nede çöpçülük eden vardı ki bu hizmetleri dahi hakir görmek ve hele geceli gündüzlü feragatle ve fedakarlıkla vazife ifa eden en azı ilk okul mezunu gardiyanları tezyife kalkışmak ihtiyatkâr bir gazetecilik olmasa gerekti. ,

3. sayfadaki resimde sadece ve parmaklıkla gösterilmek istenen Ankara Cezaevinin orjinal bir fotoğrafı ve müessesenin mümessili bulunan dirayetli müdürü Kemal Günal görülmekte olup müessese okulu, atölyeleri, sağlık servisleri, reviri, sinema salonu ve spor sahaları ile filhakika örnek bir cezaevi olarak kabul edilebilirdi.

Uydurma hadiseler

Cezaevinde dayak, küfür, zulüm ve işkence iddiaları kezalik gayrivaritdi. Mevcudu fazla olan bir toplulukta istisnaen münferit vakalar, yekdiğeriyle münakaşa veya münazaa edenler bulunabilirlerdi» Ancak mevcut nizam ve otorite hiç bir vakit bu münferit hadiselerin, topluluğa sirayetine imkân vermiyecek bir derece idi. Ankara cezaevinin müdebbir ve dirayetli bir müdürü olduğu Akis yazarları tarafından da kabul edildiği halde yinede asılsız isnat ve iddialarda bulunuluyordu. Her hangi bir cezaevinde hadise çıkarıp nakledilen ve haklarında hücre cezası veya demire vurulma cezası verilmiş mahkûmların bu inzibati cezalarının infazını nizamname hükmü icabı tabii görmek lâzımdı. Diğer yandan Ankara Cezaevinde mahkûm ve mevkuflara ihtimam, dert ve şikayetleriyle alâkalanma ve bilhassa şefkatle muamele esasları bütün idare mensupları ve personelin şiarı idi. Hal böyle iken hilâfına vaki ve bir dedikodudan ileri gitmeyen misaller iraesine kalkışmak en kısa manası ile insafsızlıktı. Cezaevinde personelin mahkûmlara kötü muamele ettikleri nasıl ileri sürülebilirdi ki bizzat röportajı yapan ve hatıralarım nakleddiği söylenilen Metin Toker'in yıllarca musap olduğu hastalığına dâhi cezaevinde çare bulunmuş ve en selâhiyetli ellerde ameliyat ve tedavisi sağlanmış ve sıhhi durumuna azami itina gösterilmişdi. Bunun gibi taşranın yüzlerce hasta ve tedaviye muhtaç mahkûmlarının Ankara'nın sıhhi tesislerinden ve ihtisas erbabı tabiblerinin hazakatlerinden istifadeleri temin ediliyordu.

Buna rağmen bir tek vatandaş için dahi temenni edilmiyecek hapishane hayatının bu derece kötülenmesinden beklenen ne idi bilinmez.. Ceza evinde mahkûmlara yapılan insan dışı muameleden çıldıran bile varmış.. kötü muameleye maruz kalan veya çıldıran kimmiş bir tek isim verebilirler mi?. Kim rüşvet almış.. kime vermiş.. .esrar, silah nerede ?. kim cezaevine bu nev'i memnu maddelerin sokulmasına müsaade ve musamaba etmiş gösterebilirler mi?. Böyle bir şey vaki ise vak'a, hadise, zaman ve mekan tasrih etmeli yoksa ulu orta bu iddiaları ortaya atmak sorulunca da öyle işitiyoruz diye kaçınmak gazeteciliğe sığmaz.

Her cemiyet içinde kanun ahkâmım ihlal eden suçlu kimseler bulunabilir, hatda vaktiyle her hangi bir yer cezaevi müdürlüğü yapmış ve muvaffak olamadığı için işinden uzaklaştırılmış ve seneler sonra işlediği şahsi bir suçu dolayısiyle tevkif edilmiş bir fert mevcut olabilir ancak bu rüşvet almış mahkûmiyeti infaz edilen bir müdür olarak gösterilebilir mi?.

Yine bir mahkûm çıkarda idareden gizli bir gardiyanı iğfal ederek hizmet ve işlerini gördürebilmek için bir gardiyana bahşiş nev'inden para temin eder ve o personeli amaline çalıştırmağa kalkar ve idare bunu haber alıp bu gardiyanı işinden uzaklaştırırsa sonunda çıkıp bu gardiyan bizi dolandırdı elli liramıza aldı diye ortaya söz atılır, arkasından da cezaevlerinde mahkûmlar dolandırılıyor diye yazı yazılır mı?.

Çocuklara mahsus koğuş yüz mevcutlu olup yüz adet karyolası ile bir leyli mektep nezahatinde ortada dururken bir kalemde yatakları ellisi hazf edilirde nasıl iki mahkûm çocuğun bir yatakta yatırıldığı yolunda bir yalan uydurulur ve sadece vazifeli olmadığı halde geceleyin çocukların koğuşuna izinsiz girdiği için vazifesine dahî son verilen bir gardiyan hakkındaki muamelenin ve idarenin bu hassasiyetinin çocuklara tasallut eden gardiyanlar bulunduğu ve muhakeme altına alındıkları şekline sokularak bu derece tahrif edildiğine nerede rastlanabilir?

Bir müessesede muntazam mesai ile devam cedveline tabi tutulan iki öğretmen tarafından program dairesinde tedrisat yapıldığı halde öğretmen ancak aydan aya aylığını almaya gelir tarzında bir neşriyatla kim kandırılabilir?

İşte Akis mecmuasının bir kaç aylarını cezaevinde geçirmekle infaz müesseselerini gerçekte olduğundan' farka tanıtma gayretinde bulunan tahrir heyetinin birbiri üzerine yıkmağa çalıştıkları mesnetsiz, hayal mahsulü ve tamamen uydurma, maksatlı röportajlarının iç yüzü bu merkezde idi. Resmi kayıt ve evraka dayanarak, müesseseyi devamlı kontröl ve murakabelerimize de kendilerim işhat ederek cevap ve tekzip hakkına istinatla örnek bir islâh müessesesi olan Ankara Cezaevine ve onun fedakâr ve feragatkâr personeline uzatılan dili kısmak düşüncesiyle hakikati muhterem efkârı umumiyenin adil hakemliğine arz etmiş bulunuyoruz.

Ankara C. Müddeiumumisi
Rahmi Ergil

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Soğuk Harp

Krutçef
Şişede durduğu gibi...

Mesaj üstüne mesaj

"Sun'i peyklerini fırlattıktan **sonra, Sovyet idarecileri kendilerinden** daha emin görünüyorlar. Buna sevinmek gerekir, zira kendinden **emin** olan insanlar diğerlerine nisbetle daha **uysal olurlar."**

Bu sözleri, bundan bir kaç **hafta önce** Krutçef'le bir görüşme **yapan** İngiliz İşçi Partisi liderlerinden Bevan söylemişti. Oysa geçen hafta cereyan eden olaylar, Bevan'ın iyimserliğinin ne kadar yersiz olduğunu bütün açıklığıyla gösteriyordu. Eğer Sovyet idarecileri bundan sonra da geçen hafta konuştukları tonla konuşacak olurlarsa, son günlerde târihe karışmak üzere olduğu sanılan soğuk harbin tekrar bütün şiddetiyle ortaya çıkması beklenebilir.

Sun'i peyk dönüyor

Bevan'ın sözlerinde doğru olan tek nokta, suni peyki havaya fırlattıktan sonra Sovyet idarecilerinin kendilerine daha fazla güvenir bir tavır takındıklarıydı. Doğrusu, sun'i peykin durumu göz önüne alınınca bu güven pek de haksız sayılamazdı. Başlangıçta bütün dünya, hattâ Rusya bile bu tecrübenin muvaffakiyet derecesi üzerinde tereddüte düşmüştü. Sun'i peykin atılmasından bir gün sonra çıkan Rus gazetelerinde, ilk haber, en fazla iki sütun üzerinden verilmişti. Halbuki sun'i peyk dünya etrafında dönmeye devam ettikçe manşetler büyüyor, beyanların tonu değişiyor, idarecilerin durumu kuvvetleniyordu. Öyle ya, bir tecrübe yapılmış ve bu tecrübe muvaffak olmuştu. Hem de daha Amerika Birleşik Devletlerinin bile yapmaya cesaret edemediği cinsten bur tecrüb.. Bu, elbette ki, Rusları diğer devletler karşısında üstün bir duruma yükseltecekti.

Amerika'ya gelince, Rus sun'i peykinin havaya atılması başlangıçta bu ülkede büyük bir panik yaratmamış değildi. önceleri her kafadan bir ses çıkmış, dün Amerikanın savunma masraflarında kısıntı yapılmasını isteyen bazı senatörler, bugün bu kısıntıların hesabını soracak kadar ileri gitmişlerdi. Bunlara göre Amerikanın füze ve sun'i peyk imali konusunda Ruslardan geri kalmasının sebebi savunma masraflarında yerli yersiz, zamanlı zamansız yapılan kısıntılar ve zararlı rekabetlerdi. Bereket yersin Başkan Eisenhower hemen yaptığı bir açıklamada Amerikanın da önümüzdeki aylar içinde sun'i peykini atacağım ve hiçbir alanda Ruslardan geri kalmadığım söylemişti de bu panik çok geçmeden dağılmış ve meseleler yeniden soğuk kanlılıkla ele alınmaya başlanmıştı.

Sosyalistler, sözüm size!

Geçen hafta soğuk harbin yeniden şiddetlenmekte olduğunu gösteren olaylardan biri sun'i peyk konusundaki yarışma ise, diğeri de, hiç şüphesiz, Kruçef'in muhtelif dünya memleketlerindeki Sosyalist partilere yolladığı mesajlardı. Bu mesajlardaki ton Bevan'ın sözlerinin ikinci kısmını yalancı çıkarıyor, kendinden emin olan insanların mutlaka diğerlerine nisbetle daha uysal olmaları gerekmediğini gösteriyordu. Nitekim, Batılı sosyalistlere yolladığı mesajlarda, Rusyanın 1 numaralı idarecisi Bay "K" Birleşik Amerika ile idarecilerine mütecaviz bir dil kullanarak şiddetli hücumlarda bulunuyor ve bu arada, bir Hitlerci olarak vasıflandırdığı Dr. Adenauer'den Osmanlı İmparatorluğunu yeniden kurmak emelleri peşinde koştuklarını iddia ettiği Türk idarecilerine kadar **bütün** Batılı devlet adamlarını kundakçılıkla suçlandırıyordu.

Bay "K" nın son günlerde sağa sola yollamaya başladığı mesajlar için gerekli ilham ve cesareti sun'i peykten aldığını söylemek, yanlış sayılmazdı. Bu demekti ki yirmi gün. denberi dünyanın etrafında dönüp durmakta olan küçük "Spoutnik" pek de sanıldığı kadar ilmin ve barışın hizmetinde çalışmıyor, karınca kararınca siyaset alanında da etkilerini gösteriyordu. Böyle giderse, kısa biz zaman sonra Rus sun'i peyki **soğuk** harbin başlıca unsurlarından biri olacaktı.

Orta Doğu

Cepheler alınıyor!

«Barışçı ve küçük Suriye bir silâhlı taarruz tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sınırlarına yabancı kuvvetler yığılmıştır. Doğu Akdenizde, Suriye kıyıları boyunca, altıncı Amerikan filosu dolaşmaktadır.. Amerikan idarecileriyle söz ve işbirliği yapan Türk devlet adamlarının be-

Eisenhower

MacMillan

Dertleri müşterek

yanlarından bunların Arap ülkelerini yeniden Türk hakimiyeti altına almak istedikleri anlaşılıyor... İstanbula sığınmış mülteci Suriyeliler Türkiye hükümetinin teşviki ve yabancı süngülerin yardımıyla peyk bir "Suriye hükümeti" kurmaya hazırlanmaktadırlar.."

Bunlar Sovyet Rusyanın 1 numaralı idarecisi Bay "K" nın geçen hafta Batılı Sosyalist partilere yolladığı mesajlardan alınmış birkaç satırdı ve son Orta Doğu gelişmeleri karşısında Rus iddialarının ne olduğunu hiçbir söz kadar açıkça anlatamazdı. Rus idarecileri son birkaç haftadanberi hep aynı nakaratı tekrarlıyorlardı: Suriyenin güvenliği tehlikedeydi, zira Türkiye Suriyeye saldırmaya hazırlanıyordu. Türkiyenin arkasında ise, Birleşik Amerika vardı. Rus idarecilerine göre, Türkiyenin Suriye meselesi yüzünden çıkaracağı bir harp hiçbir Zaman mevziî bir harp olarak kalmayacak, kısa zamanda bütün dünyaya sirayet edecekti. Bu bakımdan, büyük devletler biran önce akıllarını başlarına almalı ve elbirliğiyle bu harbin önüne geçmeliydiler. Bunun için ise dört büyük devletin aynı masa etrafında toplanarak Orta Doğu anlaşmazlığını kuvvet yoluyla halletmeyeceklerine dair" bir beyanda bulunmaları ve Orta Doğuya silâh yollamaktan vazgeçmeleri gerekti. Krutçef Batılı Sosyalist partilere yolladığı mektupta da bu teklifi tekrarlıyor, İsrarla bir Dörtlü konferans toplanmasını istiyordu.

İşin içyüzü

Rusların Dörtlü bir anlaşmaya varılması yolunda gösterdikleri israr, son Orta Doğu buhranının niçin bitip tükenmek bilmediğini açıkça gösteriyordu. Filhakika, Türk devlet adamlarının da defalarca belirttikleri gibi, Cumhuriyet hükümetinin Suriyeye saldırması hiçbir zaman bahis konusu olamazdı. Ama Rusya'nın bu yoldaki iddiaları devam edip Arap devlet adamları arasında tasvip--iler buldukça Orta Doğuda sükûn kurulamaz ve Amerika da Rusyayı Orta Doğu işlerinden uzak tutmak politikasından vaz geçerek bir Dörtlü konferansın toplanmasına razı olurdu. Doğrusunu söylemek gerekirse, Cumhuriyet hükümetinin bu meseledeki tutumu da Rusların işlerini kolaylaştırmıyor değildi. Cumhuriyet hükümetinin bu meseledeki tutumu da Rusların işlerini kolaylaştırmıyor değildi. Cumhuriyet Hükümeti Suriyeye sevkedilen Sovyet silâhlarının Türkiyenin güvenliğini tehdit ettiğini söyleyerek bu mesele üzerinde büyük bir hassasiyetle duruyor ve bütün Arap devletlerinin de kendisi gibi düşündüğünü iddia ediyordu. Bu sebeple Suriyeyi geçen hafta Birleşmiş Milletlere şikâyet bile etmişti Oysa ne baştan ayağa silâhlanacak bir Suriye Türkiye için ciddî bir tehlike olabilirdi, ne de bütün Arap devletleri Cumhuriyet Hükümeti

Kraliçe Elizabeth
Asil turist..

gibi düşünüyorlardı. Türk idarecileri bu tutumlarında bir değişiklik yapmadıkça, Orta Doğuda daima açık bir yara bulundurarak Amerikalılar üzerinde baskı yapmak isteyen Rusların ekmeğine yağ dürmüş olurlardı.

Anlaşamaz Batılılar

Diğer yandan Rusyayı Orta Doğu meselelerinin dışında tutmaya çalışan Amerika da bu inadı yüzünden hergün biraz daha güç bir duruma düşüyordu. Suriyede cereyan eden son olaylar büyük ölçüde bu inad yüzünden vuku bulmuştu ve hararetini bu inad yüzünden muhafaza ediyorlardı. Bu satırların yazıldığı sıralarda İngiliz Başbakanı Harold MacMillan ile Başkan Eisenhower arasında başlamak üzere olan görüşmelerin başlıca konusu, hiç şüphesiz Orta Doğunun nazik durumu olacak ve herhalde bazı önemli kararlara varılacaktı. Ancak Batılıların Orta Doğu üzerindeki görüşleri şimdiye kadar pek aynı olmamıştı. Bir ara Bermuda'da varıldığı zannedilen görüş birliği bile ara sıra ciddi tehlikeler geçiriyordu. Ruslar, Batılılar arasındaki bu görüş ayrılıklarından son derece faydalanmasını bilen insanlardı. Bu bakımdan, hiç değilse bu sefer bir anlaşmaya varılması ve Rusların karşısına tek bir cephe halinde çıkılması gerekirdi.

A. B. D.

Kraliçenin ziyareti

Geçen hafta Birleşik Amerika halk efkârım en fazla meşgul eden mesele ne Rus sun'i peyki, ne hâlâ federal kuvvetlerin muhasarası altında bulunan Little - Rock'taki olaylar, ne de Taşıt İşçileri Sendikası başkanlığına seçilen Hoffa'nın bir mahkeme kararıyla işbaşından uzaklaştırılmasıydı. Geçen hafta Birleşik Amerika müstesna bir ziyaretçiyi ağırlamanın heyecanı içindeydi ve bu koca ülkenin her köşesinde bu ziyaretçinin lâfı ediliyordu.

Birleşik Amerika topraklarına geçen Çarşamba günü ayak basan bu müstesna ziyaretçinin adı, Elizabeth'ti. Şimdiye kadar aynı tomaklara ismi Elizabeth olan pek çok ziyaretçi ayak basmıştı ama bunların hiç biri bu seferki gibi Büyük Britanya İmparatorluğunun Kraliçesi değildi. Eğer Birleşik Amerikaya gelen her Elizabeth Kraliçe Elizabeth olsaydı, Manhattan'da gün aşırı geçen Pazar yapılana benzeyen muhteşem geçit resimleri tertip etmek, Waldolf Astoria'da misafirin şahına uygun bir daire bulabilmek için hergün ya Suudi Arabistan velianıtlarıyla, ya da Windsor Dük ve Düşesiyle pazarlığa girişmek gerekirdi. Bereket versin, dairesinden ayrılmamak için ayak direyen Suudî Arabistan veliahtının aksine, Windsorlar işgal ettikleri daireyi birkaç gün için terketmekte mahzur görmemişlerdi de daima en müstesna ziyaretçileri ağırlamakla öğünen otel idarecileri bu vartayı da yüzlerinin akıyla atlatmasını becermişlerdi. Aksi takdirde, İngiliz Kraliyet ailesi tarafından tanınmayan Windsorların Kraliçe ile aynı otelde kalmaları bile büyük bir protokol meselesi olacaktı.

Bu haftanın başında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu önünde bir konuşma yaptıktan sonra uçakla Londra'ya dönen Kraliçe Elizabeth'in Amerika ziyareti sırasında vuku bulan en dikkate değer olaylardan biri de, İngiliz hanedanı ile Washington arasındaki akrabalığın keşfiydi. İkinci Cihan Savaşının en' hararetli yıllarında Başkan Roosevelt ile Churchill arasında bir akrabalık bağı olduğu keşfedilmişti. Anlaşılan şimdi sıra, Hanovre hanedanı ile

Anthony Pinay
'İktidar hastası" değil

Birleşik Devletlerin kurucularına gelmişti. Bu tempoyla gidildiği takdirde yakın bir tarihte Eisenhower ile MacMillan, Stevenson ile Gaitskell'in de akrabalıkları ilân edilebilirdi. Zaten, bir İngiliz Kraliyet sözcüsünün de söylediği gibi, Âdem Babayla olan bağları düşünülürse bütün insanlar birbirleriyle akraba olmuyorlar mıydı ?

Fransa

Buhran devam ediyor

Fransız kabine buhranını sona erdirmek amacıyla geçen haftanın sonunda Fransız Milli Meclisi kürsüsüne çıkan Başbakan adayı Pinay şöyle demişti:

"— Ben iktidar hastası değilim. Fakat Fransanın, içinde bulunduğu duruma bakınca Devlet Başkanının yaptığı teklifi reddetmeye hakkım olmadığını anladım."

Tarafsız bir gözle bakılınca, Fransa'nın durumu geçen hafta içinde gerçekten de pek iç açıcı görünmüyordu. Bourges-Maunavry kabinesi istifa edeli bir aya yakın bir zaman geçmiş, fakat hâlâ yeni bir kabine kurulamamış, Devlet Başkanı Coty tarafından yeni kabineyi kurmakla görevlendirilen Sosyalist lider Mollet ile merkez solcu U. D. S. R. mensuplarından Rene Pleven'in yaptığı iki teşebbüs boşa gidince Fransa'da müstakar bir kabine kurmak ihtimalleri büsbütün suya düşmüştü. Bu arada, sanki her iş yolundaymış gibi bir de Elektrik ve Havagazı işçilerinin grevi patlak vermişti. İşte bağımsız Pinay tam böyle bir sırada kabineyi kurmakla görevlendiriliyordu. Pinay'in ilk işi, tıpkı bir kere de 1952 de yaptığı gibi, Fransız parasının kıymetini iade etmek olacaktı. Bunu becerebilmek için Millî Meclisden kendisine birtakım fevkalâde selâhiyetler verilmesini istemişti. Bundan başka bütçede büyük kısıntılar yapmayı da düşünüyordu. Ancak Pinay'in talep ettiği fevkalâde selâhiyetler Sosyalistleri kuşkulandırmaya kâfi geliyor ve bunlar Mecliste oylarım yeni Başbakan a-

Firuz Han Nun
Yeni bir şey yok

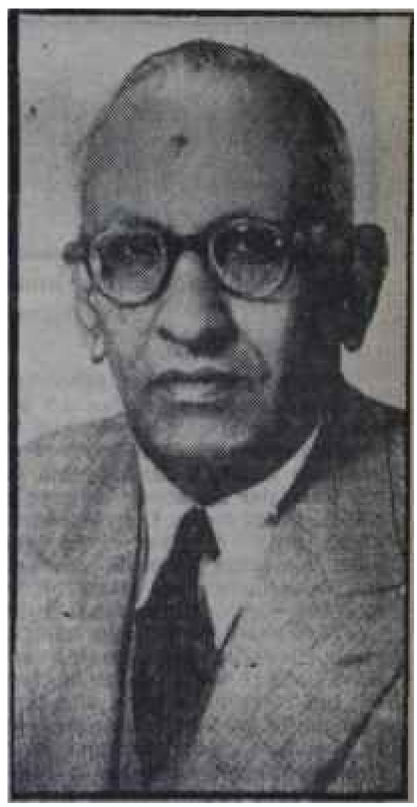
dayının aleyhinde kullanıyorlardı. Sosyalistlerin komünistlerinkilerle birleşen aleyhte oyları Pinay'i Başbakanlıktan vazgeçmeye mecbur edecek ve Fransa böylece geçen haftanın sonunda yeni bir Başbakan adayı daha aramaya başlayacaktı.

Pakistan

İktidardan muhalefete

Pakistan Meclisinde 1956 Eylülünden bu yana Başbakanlık sandalyesine oturan iri yapılı politikacı, geçen hafta birdenbire yerini değiştirerek muhalefet liderine ayrılan sıraya oturdu. Bu ani değişiklikten sonra kendisiyle görüşenlere, "Düşmez kalkmaz bir Allah" diyordu. "Üzüldüğümü zannedenler aldanır, zira muhalefet liderliği de en az Başbakanlık kadar şerefli bir iştir."

Muhalefet liderliğini de en az Başbakanlık kadar şerefli gören politikacı, kolaylıkla tahmin edebileceğiniz gibi, geçen haftanın başlarında istifa eden Pakistan Başbakanı Hüseyin Suhraverdi'den başkası değildi. Hüseyin Suhraverdi, Pakistan Meclisinde bir iç politika meselesinin görüşülmesi sırasında, Cumhuriyetçi Parti milletvekillerinin koalisyondan, çekilmeleri üzerine azınlıkta kalmış ve istifa etmişti. Suhraverdi'den açılan Başbakanlığa, geçen haftanın sonunda İsmail Cundugar geliyordu. Cundugar Pakistanın tanınmış politika adamlarından biriydi ve Batı taraftarıydı. Bu bakımdan Pakistanın dış siyasetinde büyük bir değişiklik beklenmemeliydi. Nitekim, Pakistanın altıncı Başbakanı, Millî Meclis önünde yemin etmeden önce yaptığı bir konuşmada, Pakistanın Bağdat ve SEATO paktlarına bağlı kalacağını açıkça ifade etmişti. Bundan başka, Cundugar, Dışişleri Bakanı olarak kabinesine Firuz Ban Nun'u almıştı. Bilindiği gibi, Firuz Han Nun bundan öndeki kabinelerde de Dışişleri Bakanlığı yapmış bir siyaset adamıydı ve adı Pakistanın Batı taraftarı dış siyasetinin temellerini atanlar arasında geçiyordu. Bu sefer Cundugar kabinesinde de yer aldığına göre Batılılar yeni kabineye daha büyük bir güvenle bakabilirlerdi.

İsmail Cundugar
Batı dostu

Piyasa

Bir elbiselik kumaş için

Kendi kendine "Allah Allah" dedi. "Acaba bu adamlar kaçta gelmişler?"

Saat sabahın üçünü gösteriyordu. Buraya erken gelebilmek için yataktan ikide kalkmıştı. Koşar adımla gelmişti. Ama işte gene de önünde en azından 50 kişilik bir kuyruk vardı. Şaşkın ve çaresiz kuyruğun arkasına takıldı. Aradan bir iki saat geçtikten sonra ise haline şükrediyordu. Zira kuyruk öylesine uzamıştı ki ellinci olmak büyük bir mazhariyet olmuştu.

Sümerbankın önünde kumaş almak için sıra bekliyenler

Bir Başka "kuyruk" daha

Bütün bu sıkıntılara, Sümerbank müessesesi mağazalarından 2,5 bilemediniz üç metrelik bir elbiselik kumaş alabilmek için katlanıyordu. Piyasadaki kumaşla Sümerbankın sattığı kumaşlar arasında muazzam bîr fiat farkı doğmuştu. Dışardan kumaş almak artık öyle her babayiğidin harcı olmaktan çıkmıştı. Kumaşların metresi şöyle en ucuzu 60 liradan başlıyordu. Biraz daha iyiceler ise 70,80,90.. diye yükselip gidi veriyordu. Halbuki Sümerbankta satılan kumaşlar belki dokunuş bakımından biraz daha kaba olmalarına rağmen dışardaki kumaşların adeta yarı, hattâ çoğu zaman üçte bir fiatına satılıyordu. Elbette ki Sümerbankın satış mağazalarının önü böyle gece yarılarından itibaren uzayıp giden kuyruklarla süslenecekti. Zaten son günlerde kuyruk, hemen her mağazanın, vitrini kadar lüzumlu bir parçası haline gelmemiş miydi?

Sabah, mağazanın açılış saati geldiğinde kuyruk katmerlenmiş, yanyana bir kaç sıra halinde ta Ulustan Zincirli Caminin önüne kadar uzamıştı. Kuyrukta ön sıraları işgal edenler daha ziyade esnaf vatandaşlardı. Bilhassa Yenidoğan, Altındağ Bitpazarı ve mahalle aralarının eskicileri. Bunlar mahalle aralarında bütün gün taban tepip de bir, eski elbiseyi ucuza alacağım diye çene yoracaklarına gece yarısından buraya gelip sıraya giriyorlar ve piyasadakinin yarı fiatına, hattâ üçte bir fiatına aldıkları kumaşları terzilere muayyen bir karla devretmeyi daha uygun buluyorlardı. Bu iş eskicilikten daha kârlıydı. "Sabık eskiciler" takımını "tersi çırakları" takip ediyordu. Pek çok terzi, çırağını sabah karanlıkta seferber ediyor, Sümerbank önünde sıraya sokuyordu.. Her çırak bir kostümlük kumaş alsa bir dükkânın günlük ihtiyacı rahatça karşılanırdı.

Bu arada en fazla ziyan edenler hakiki ihtiyaç sahipleri oluyordu. Bir yılda, iki yılda hatta Uç yılda bir elbise diktirebilen küçük memur, küçük esnaf pek tabii ki kuyrukta sıra tutmayı meslek haline getirmişler kadar erken davranamadığı için en gerilerde kalıyor ve dolayısı ile de sıra kendisine gelip de mağazada tezgâhın başına yanaştığında ya alacak kumaş bulamıyor ya da seçile seçile en kötüleri kalmış kaba dokumalı, zevksiz kumaşlardan birini almak zorunda kalıyordu.

Bu kuyruklarda sık sık münakaşalar mücadeleler de oluyordu. Hatta zaman zaman kuyruk dalaşmalarının sonu karakola kadar uzuyordu. Kuyruğa girip saatlerce sıra bekleyip de elleri boş dönenlerin sayısı da az olmuyordu. Kuyrukta sıra bekleyenler arasında "bari hepimize yetecek kadar kumaş çıkmıyor, bu işi hiç değilse dar gelirliler ve emekliler için karne usulüyle halletseler de böyle sabah karanlıkları buralarda rezil rüsva olmasak" diye dert yananlara da rastlanıyordu. Sabahın kör karanlığından akşam saatlerine kadar sıra bekliyenler içinde hakiki ihtiyaç sahiplerinden kumaş alabilen ya beş kişi oluyordu, ya da on. Ve bu kuyruk hikâyesi, hergün aynı tempo içinde uzayıp gidiyordu...

Dertlerden yalnızca biri

Kumaş derdi, vatandaşın başlıca meselesi olmaktaydı. Eskiden -fazla uzak değil bir sene evvel-, iki yüz liraya yaptırılan bir kat elbise bugün 350 . 400 liradan aşağı yaptırılamıyordu. Terzilere bakılırsa bir kaç ay sonra bu fiata da yaptırmak imkansız olacaktı. İplik ve diğer ham maddenin yokluğu kumaş maliyetini yükseltmişti. Böylece, serbest piyasada normalin altında, kötü desenli bir kumaşı dahi elli liradan aşağı almak kabil değildi. Sümerbankın elinde eski fiat üzerinden alınmış iplikler vardı, Bunun için maliyet yükselmemişti. Fakat bu ipliklerin, stok kumaşların bitmesi yakındı. Asıl bundan sonra vatandaşın derdi başlıyacaktı. Çünkü artık Sümerbank'tan bile 50 liranın altında kumaş almak kabil olmıyacaktı. Vatandaş bunu bir hissikablelvuku ile seziyor, fakat karaborsacı, eskici ve fırsatçılardan sıra bulup da kumaş ihtiyacım gideremiyordu.

Kış yaklaşmıştı. Palto ihtiyacı, kışlık elbise ihtiyacı sonsuzdu. Fakat bu mevsim palto almanın, elbise yaptırmanın imkânsızlığı da aynı derece aşikârdı. Eski paltolar tersyüz ediliyor. Erimiş yerler son bir defa örülüyordu. Velhasıl yeni kumaş almamak için elden gelen yapılıyordu. Bu kış elbisesiz geçecekti. Ama gelecek kışlar ne olacaktı? Acaba onlar da aynı güçlüklerle dolu olarak mı gelecekti. Bu soruya kimse kati bir cevap veremezdi.

İthalât yapıldı mı?

Gazeteciler geçen hafta Ticaret Vekâletinin kapısını aşındırdılar. Öğrenmek istedikleri yapılacağı bildirilen elli milyonluk ithalâtın yapılıp yapılmadığı, yapılmadıysa durumun ne merkezde olduğuydu. Fakat bir hafta boyunca bütün uğraşmalarına rağmen selâhiyetli ağızlardan bir şey öğrenemediler. Bir ara selâhiyetlilerden biri, gazetecilerin maksa-

dı mahsusla hareket ettiklerini, siyasî durum dolayısıyla ithalâtın kaderi hakkında hiç bir şey söyliyemiyeceğini bildirdi. Öğrenilebilen ancak buydu. Haftanın yorgunluğu doğrusu ya. hiç de ferahlı bir neticeye varmamıştı. Selâhiyetli makamların siyasi sebeblerle susmaları gazetecileri çok üzmüştü. Onlar ithalâtın kaderi hakkında sual soruyorlarsa bu siyasi bir maksatla değildi. Sadece vatandaşa durumu bildirme kaygısından ileri geliyordu. Vatandaş ilâç bekliyordu, vatandaş bir takım zaruri ihtiyaçlarım giderecek ithal mallarım bekliyordu. Gazetecilerin soruları ancak bekliyenlerin ihtiyacına cevap vermek için sorulmuştu. Bütün hafta boyunca Ticaret Bakanlığı ileri gelenlerine bu dert anlatılamadı ve ithalâtın kaderi hakkında bir şey de öğrenilemedi. **Ama** vatandaş gene beklemeğe devam ediyordu. Kahve geliyormuş, filân ilâç eczahanelere dağıtılmış, ithal müsaadesi çıkmış, şu dükkâna radyo gelmiş...

Büyük koşmaca gene başlamıştı. Ve kolay kolay sona ereceğe de benzemiyordu.

Petrol

Petrol rüyası

Cip, yamacı dönünce, genç adam "işte bir tane daha" diye mırıldandı. Bu yola çıktıklarından beri rastladıkları dördüncü sondaj kuyusuydu. Fazla yüksek olmıyan, etrafında bir kaç baraka ve çadırla güney doğu Anadoluda örnekleri pek bol görülen bir kuyu. Bazen barakaların kapılarında ".....Oil Company" gibi yazılar da bulunurdu. Çoğu kere ayni şirketin geniş bir sahaya yayılmış bir kaç sondaj kuyusu vardır. Arada, şahısların kendi imkânlarıyla bir şeyler yapmağa çalıştıkları iptidai vasıtalarla çalışan kuyular da mevcuttu. Genç adam böyle şahsi kuyuları gördükçe Amerikan filmlerindeki maceraperestleri hatırlamıştı. Gördükleri de ayni filmlerdeki gibi, vatanlarından binlerce **mil** uzakta, kıraç, yabancı, kendileri için neler getireceği bilinmiyen bir diyarda petrol rüyasının peşinde koşuyorlardı. Yirminci astın bu petrol rüyası, 19 cu asır sonlarındaki "Altın

rüyasını" andırıyordu. Sade, bu seferki rüyanın gerçekleşebilmesi; kazma, kürek, akarsu, ve elekten çok daha masraflı vasıtalara ihtiyaç gösteriyordu.

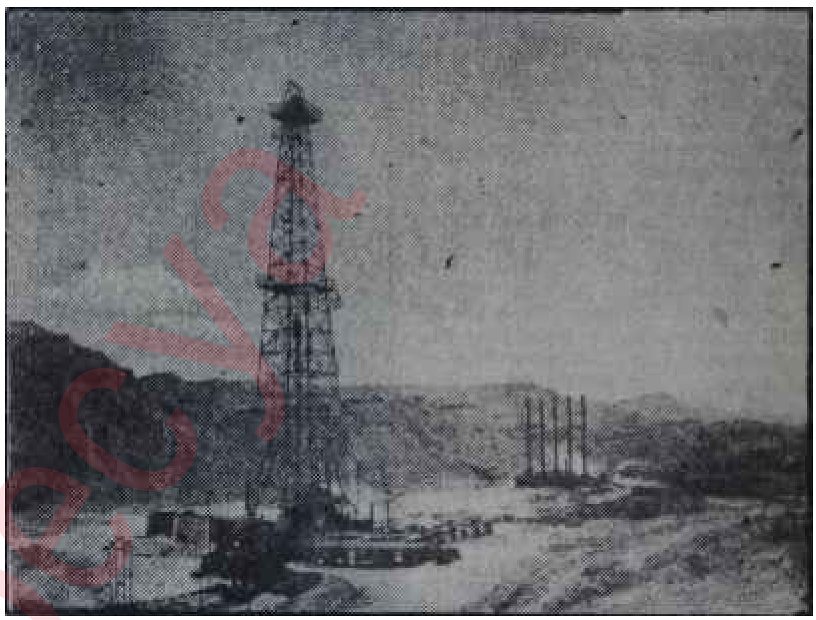
Güney Anadoludaki petrolcuların yerli haliktan şikâyetleri yoktu. Meşhur tabiriyle buralarda "asayiş berkemaldi". Fakat iklim ve su en büyük meseleler olmakta devam ediyordu. Ekseriya bol bakterili, kirli bir suyu elde etmek için kilometrelerce yol katediyorlardı.

Genç adam, acaba rüyası gerçekleşecek mi diye düşündü. Rastladığı sondaj kuyularındaki Amerikalı mütehassıslar petrol çıkacağından emin görünüyorlardı. Bütün güçlük arazinin jeolojik yapısından ileri geliyordu. Fakat günümüzde denizden bile petrol çıkarılabildiğine göre bu güçlük de ergeç yenilecekti. Sonra harita başında izahat veriyorlardı.

cısını kandırın. O zaman rakibiniz petrol kaynaklarının uzaklarında dolaşır durur. Bir çok şirket mücadeleyi böyle kazanmıştır. Milyonluk sondaj yatırımlarının sadık mühendis ve eleman yanında hiç bir önemi yoktur.

Sonra, sondaj yapan şirketlerin, şahısların takıldıkları bir nokta da petrol kanunu. Biz diyorlar, milyonları dökelim, petrolu bulalım fakat yalnız 50 yıl gibi kısa bir süre için kuyunun imtiyazı bizim olsun. Hayır bu olamaz. Bu kanunu sevmiyorlar ama, Türkiyenin petrol rüyasını gerçekleştirmek için, bu kadar olsun avantaja sahip olmak zorunda okluğunu da unutuyorlardı.

Genç adam yolda hep bunları düşünüyordu. Orta doğu geleceğin petrol deposuydu. Bu gün Dünya petrolünün %20 sini istihsal eden bu bölge, dünya petrol rezervinin

Petrol kuyusu

Nasreddin Hocanın göle çalınmış yoğurdu

"Bakın diyorlardı, kuzeyde BakÜ ve Kafkas petrol mıntakası, güneyde Musul, Abadan, Bahreyn ve Aramconun kuyuları bir yay üzerinde sıralanmış. Bu yayın yalnız Türkiyedeki kısmı boş. Muhakkak bu kısımda da bir şey vardır. Meselâ Van Gölü kıyıları aynen Hazer kıyıları karekterinde. Sonra geniş güney doğu yaylaları, hattâ Çukurova... Evet var bir şeyler, fakat bunun yanında rekabet de var". Genç adam petrol mücadelesinin hikâyelerini çok duymuştu. Şaşırmadı. Yalnız imtiyazı alınan araziler belliydi. Rekabet şimdi hangi cihetten kendini gösterecekti. Bunu merak ediyordu. Amerikalı petrolcu kandırılmamış eleman, bilhassa mütehassıs mühendis diyordu. Birini geniş masraflar altında bırakarak bu maceradan vazgeçirmek nüistiyorsunuz; mühendisini, araştırı-

%70 ine sahipti. Tulsanın petrol tarlaları, Venezuellanın petrollu gölleri saltanatlarının son demlerini yaşıyorlardı. Gelecekte petrol imparatorluğunun merkezi Orta Doğu olacaktı. Tabii bu arada büyük bir mücadelenin de merkezi. Batmanda az da olsa petrol çıkıyordu. Ama asıl geniş kaynakları bulmak lâzımdı. Şöyle etrafına baktı. Kuzeyde dağların mor çizgileri bellibelirsiz uzanıyordu. Arkalarında Doğu Anadolunun kimsesiz, sarp toprakları.. Van gölü, acaba? Güneyde uçsuz bucaksız yaylalar. Gaziantep, Urfa, Diyarbakır yaylaları. Petrol buralarda bir yerde olacakta. Ama nasıl çıkarılacaktı. Milyonlarca liranın işiydi bu. Sonra kahredici rekabet, kandırılmış elemanlar... Kara Altın gerçekten zor bulunuyordu. Kendi kendine güldü. Acaba besinciye ne zaman rastlıyacağız dedi.

ÇALIŞMA

Temizlik İşçileri

Belediyenin "Bam teli"

İstanbul Belediyesinin, halka gördüğü hikmetler bakımından, övünecek hali yoktu. Çünkü beledi hizmetlerin hiç biri yolunda gitmiyordu. Şehrin birçok yerlerine su verilmemişti. Suyu olan mıntakalarda da sular, "muteber zevat"ın oturduğu mahallere akıtıldığı; içini, ekseriyet sık sık susuz kalıyordu. Ekmeklerin gramajı ve kalitesi ile ilgilenen yoktu. Bütün memleketin övündüğü "güzel İstanbul" başıboş köpekler ve pis sokaklarla çirkinleşiyordu. Büyük bir şehrin eti hayati meselesi olan "yel" ihmale uğramıştı. Kira takdirlerinde kimsenin gözünden kaçmayan isabetsizlikler şehir halkını muhakkak bir "yıkım"a sürüklüyordu. Gıda maddelerinin bozukluğunu ve fiatını kontrol eden yoktu. Tabiî bütün bu sayılan ve sayılmayan aksaklıkların belediye idarecilerinde ve bilhassa Belediye reisinde bazı "ruhî tepki"ler yaratmasından daha tabii bir şey olamazdı.

İstanbul Vilâyeti ile Belediyesinin bazı muamelâtının aylardanberi mülkiye müfettişleri tarafından incelenmekte olması da bu "ruhi tepki" le--in ve heyecanların sayısını şüphesiz artırıyordu. Şehrin temizlik işleri teşkilâtının durumu ise Belediyeyi en çok "endişelendiren" bir mevzu hailine gelmişti. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi şimdi bir de çöpçüsünden, çöp kamyonları şoför ve tamircilerine kadar bütün temizlik işçilerinin haklarını aramak içte teşebbüse geçmeleri "ilgilileri" çileden çıkarmıştı. Bir defa sayısı bir hayli kabarık olan "gayrı memnunlar" zümresine bir yeni zümrenin daha iltihakı "politik" bakımdan başarılı olamıyacaktı. Sonra, temizlik işçilerinin haklarının tanınması, onlara 8 saatin üstündeki çalışmaları için munzam tediyede bulunmak, hafta ve bayram tatili vermek demekti. Tabiatiyle Belediyenin kendine göre daha önemli masrafları varken işçilerin haklarını ödemek ağır geliyordu. Bir de şurasını unutmamak lâzımdı ki, canla başla çalışarak İstanbulun temizliğini ellerinden geldiği kadar yapmağa gayret eden 4.000 işçi 16 saat yerine 8 saat çalışmağa başlarsa, bir o kadar daha işçi bulmak gerekecekti. Fakat hergün pislik ve mikrop içinde ayda 125 liraya çalışacak çöpçü ile 400 liraya çalışacak kamyon şoförü veya tamircisi bulmak kolay değildi. Temizlik isçileri haklarını aramağa başlayıp ta günde 8 saatten fazla çalışmağa karar verirlerse Belediye ve şehrin hali "duman"dı. İşte bütün bu şartlar altında Belediyenin temizlik işçilerine karşı takındığı "hiddet"li tavrı ve içine düştüğü "endişe"yi ruhi bakımdan anlamak güç değildi. Bu sebeple Belediye Reisi, başkalarının, meselâ basının bu işe karışmasını hiç de hoş karşılamıyordu, Öyle ya Belediye Reisi varken başkaları kalkıp ta neden temizlik işçileri ile ilgileniyordu? İşçilerin sendikası da, babası da Belediye Reisi idi. Vesayet zihniyeti daha ortadan kalkmamıştı. İşçilerin de birtakım "vasilere" ve "baba"lara ihtiyacı vardı. Bu ihtiyacı en iyi Belediye Reisi karşılıyabilirdi. Vakıa temizlik işçilerinin dertleri ile ilgilenen basın mensupları ne vesayet ne de babalık iddia ediyorlardı. Fakat Belediye Reisi yine de kendisinden başkalarının bu işlere "burnunu sokmasını" istemiyordu. İş sadece başkalarının bu işlere burnunu sokmamasını istemekle kalsa bir dereceye kadar "normal" sayılabilirdi. Fakat bir

Prof. Dr. F. K. Gökay
Gülüşüne aldanmayın

basın mensubunun işçilerin dertleri ile ilgilenmesi yüzünden "hiddet" e kapılmak ve "tehdit edici" sözler sarfetmek "anormal" bir hareketti. Bu ruhî reaksiyonları anlamak Belediyenin bütün işlerindeki aksaklıkları bilenler için güç olmamıştı. Psikolojî ilmî de bu nevi "hiddet" ve "şiddet""lerin ruhî sebeplerini açık olarak gösteriyordu. Gerçeklere ayak uyduramıyan, onlara intibak edemiyenler için yapılacak iş basitti; bu gerçekleri unutmak. Fakat insan bu gerçekleri bir başkasının hatırlattığını görünce zihninden bunları kovmak için "her yola" başvurabilirdi.

Belediye Reisini en çok kızdıran nokta temizlik işçilerinin sendika kurma teşebbüsleri olmuştu. Evet, sendika daha kurulmamıştı. Fakat Sendika kurma teşebbüsü bile Belediye idarecilerini ve başta Reisini çileden çıkarmağa yetiyordu. Çünkü Belediye işlerindeki aksaklıklar "zihnî' teşevvüş"ler yaratmıştı. Zihnî teşevvüşleri "nörötik" aksülâmellerin takip etmesi de tabiî idi. Belediyenin işçilere ve sendikaya karşı bu derece "endişe" ile karşı koymasını psikolojik bakımdan başka türlü izah etmeğe imkân yoktu. Belediye temizlik işçilerinin de diğer işçiler gibi sendika kurmak ve kendilerine diğer vatandaşlar gibi muamele edilmesini istemek haklan vardı.

Fransız işçileri

Bizim en "medenî" şehrimizde işçiler medeniyetten son derece uzak şartlar altında çalışıp yaşadıkları halde Belediyenin "hiddet" ve "şiddet"i ile karşılaşırken, Fransada gaz ve elektrik işçileri geçen hafta memleket çapında muazzam bir greve başlamışlardı. Fakat birçoğumuz için "dejenere" bir memleket sayılan Fransada kimse, hele belediyeler, işçileri "vatanhainliği" ve "bozgunculuk"la itham etmeği aklından geçirmemişti. Hattâ gaz ve elektrik işçilerinin grevinden en fazla zarar görecek ve sıkıntı çekecek olan halk, işçilerden yana olmuş ve onları haklı isteklerinde desteklemişti. Halbuki Fransada 2 haftadanberi bir hükümet yoktu, memleket 15 Kasımdan sonraki ithalâtını ödeyebilecek yabancı parayı nereden ve nasıl tedarik edeceğim bilmiyordu. Üstelik ekonomisi endüstriye dayanan Fransada, elektriksiz kalmak sadece karanlıkta kalmağa benzemiyordu. Tersaneler, fabrikalar ve bütün enerji kaynakları elektriksiz kalınca istihsal azalacak, ihracat düşecek ve memleketin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı artacaktı. Fakat bütün bunlar işçilerin hakkını çiğnemek ve onları ileri geri iddialarla itham etmek için birer sebep sayılmıyordu. İşte büyüklük burada idi. İşte hürriyet buydu. Herkes diğerinin hakkına saygı göstermesini biliyordu. Fransada çeşitli ideolojilerin tesiri altında kalan işçi konfederasyonları vardı. Fakat işçilerin hakkı, bu ideolojilerden mukaddesti. Böyle mukaddes bir hak karşısında konfederasyonlar inanç ve ideoloji farklarını bir yana bırakmak büyüklüğünü ve müsamahasını gösterebiliyorlardı. Bu yüklük bir insanın kendisini sadece "baba" sayması ile değil, işçinin ve halkın hak ve menfaatini herşeyden üstün tutması ile ve bunlara saygı göstermesi ile mümkündü. Fransız gaz ve elektrik işçileri üstelik ücretlerinin arttırılması içim değil, millileştirilmiş olan gaz ve elektrik idarelerinin millileştirme kanunlarının metin ve ruhuna aykırı olarak gittikçe "devletleştirilmesini" protesto etmek için grev yapıyorlardı. Fransız işçileri millileştirilmiş endüstri ve ticaret teşebbüslerinin muhtariyetlerini kaybedip gittikçe devletin kontrolü altına girmesini istemiyortardı. Biz ise çöpçülerin işçi olup olmadıklarını araştırmakla vakit geçiriyorduk.

K A D I N

Güzellik

İntizam

Zamanında berbere gitmek, zamanında tırnaklarını yaptırmak, modayı şuurla takib edebilmek, cildi güzelleştirecek bir gıda rejimine tâbi olmak, cilde bakmak, temiz havayı, jimnastiği ihmal etmemek muhakkak ki kadının güzelliğine yardım eder ama güzellikte bunlar kadar belki de bunlardan fazla rol oynıyan birşey de **intizamlı,** iyi tertiplenmiş bir hayat yaşamak, telâşlanmamak, düzgün bir **maneviyata** sahip olmaktır. Bunun için şart "kolay yaşamak" sanatına vakıf olmaktır. Bazı kadınlar için ev işlerinden tutunuz da giyim meselelerine kadar herşey güç bir dâvadır. Bazıları ise **her** işi kolaylıkla yaparlar. Bu, herşeyden **evvel** bir haleti ruhiye meselesidir.

Ev işlerinde

Süpürge, bulaşık, ütü, yemek vesaire insana daima çok cazip gelmez ama bu işlere tebessümle ve temiz, neş'eli bir iş elbisesiyle, saçlarımız taranmış olarak başlarsak bu işler zamanla bize daha sevimli gelecektir. Ama mesele, yalnızca "iyi niyetle" halledilemez: ev kadını ev işlerini tıpkı bir iş adamı gibi bilgi ila tanzim etmedikçe ne işten, ne de telâştan kurtulabilecektir. Bunun için ilk kaide herhangi birşeyi temizlemek için iyice kirlenmesini beklememektir. İyice kirlenmiş kaplar ve camlar, birikmiş kirli çamaşır, rengini kaybetmiş perdeler, yağlanmış mutfak takımları cesaret kırıcıdır. Bir ev kadım temizliğini hergün, yavaş yavaş ve intizamla yapmalıdır. Bunun için yeni sabun tozlarından, yeni aletlerden, ev kadınına kolaylık getiren bütün vasıtalardan istifade etmelidir. Hiçbir zaman vücudu yıpratacak aşırı ve sürekli çalışmalarla sinirleri zayıf düşürmemelidir. Bir ev kadını ev işlerini yaparken daima çabuk yıkanabilecek hafif fakat cazip iş elbiseleri giyinmelidir. Giyimde elbiselerini de aynı titizlikte muhafaza edebilmek için onlara iyi bakmalıdır. Bir elbise, dolaba asılmadan muhakkak havalandırılıp silkelenmelidir. Fırça temizlik seven kadınların büyük bir yardımcısıdır. Cilt yağlarının yaka ve kol kenarlarında birikmesine mani olur. Tayyör ve manto yakaları daima bir eşarpla muhafaza edilmelidir ve en ufak bir kir alâmeti belirdiği zaman, bunlar birazcık "eter" ile derhal temizlenmelidir. Bundan başka bir kadın daima kolay temizlenecek. ütü istemiyecek naylon çamaşırları, naylon bluzları tercih etmeli, daima sade ve pratik şekilde giyinmelidir.

Sokağa çıkarken

Elbise değiştirirken, kolonyalı suya batırılmış bir eponj ile bütün vücudu ovmak yalnız on saniye sürer ama kadına neş'e ve tazelik verir.

Güzel kadın

"Kolay yaşama" yı bilmiş

Hatırdan çıkarmamalı ki...

İntizamlı ve telâşsız yaşamanın en iyi çarelerinden biri de evde olsun, büroda olsun çalışırken hiçbir zaman "şurda burda oyalanıp vakit kaybetmemek, avare olmamaktır?" Buna mukabil günde iki defa esaslı surette istirahat etmek te şarttır. Bunun için, fırsat bulur bulmaz, baş aşağıda ve ayaklar yukarıda olarak uzanmak, bütün adaleleri gevşek bırakmak, hiçbir fena şey düşünmemek, mümkünse hiçbir şey düşünmemek lâzımdır. İntizamlı ve telâşsız hayat yalnız güzellik için değil saadet için de şarttır.

Ev kadını

Yorgunluğunun devası neşe

Moda

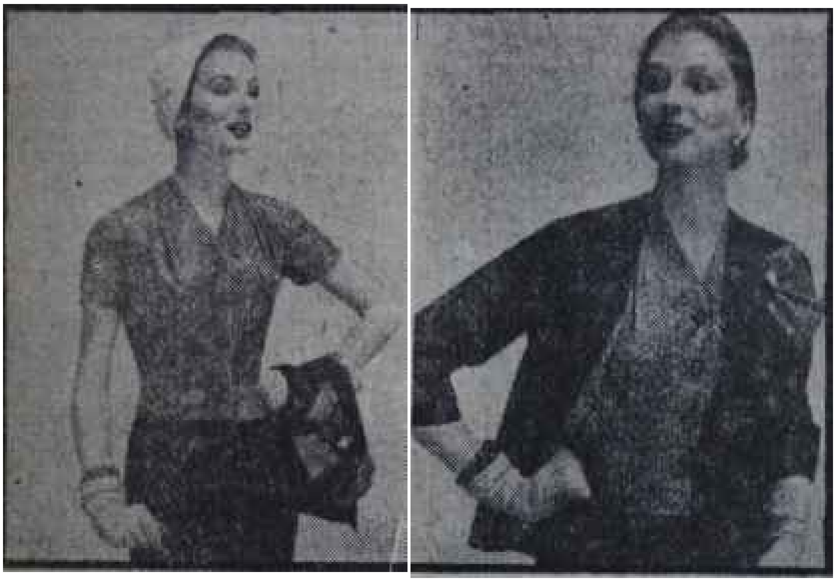
Anadolu için...

Anadoluda küçük vilâyetlerde, kazalarda yaşıyan veya bir müddet için vazife ile oralara giden kadınlarımız umumiyetle modayı takip edemeyecekleri fikrine kapılır ve eski modellerden gelişigüzel biçimler seçmekte mahzur görmezler. Bu yanlış bir düşüncenin mahsulüdür. Her modanın muhakkak muhtelif yerlere göre, muhtelif giyim şekilleri vardır. Meselâ yazın bir deniz kenarında, sayfiyede giyilecek elbise ile şehirde otobüste veya çarşıpazar yerinde giyilecek elbise birbirinden tamamiyle ayrıdır. Kadınların en açık elbiseler giyindikleri memleketlerde bile bir kadın, büroda çalışırken veya gece dansa giderken aynı «elbiseyi giyemez.. Şıklığın bir şartı de yerine ve çevreye göre giyinmektir.. Sabah alış verişe çıkarken süslü küpeler takan, lüzumundan fazla boyanan, en uzun topuklu ayakkabılarını giyinen kadın çarşı yerinde nasıl yadırganırsa, herkesin sade mantolar giyindiği bir yerde kürkten bir etol de aynı şekilde yadırganacaktır. Ama meselâ spor bir kürk manto hiç te acayip kaçmıyacaktır..

Anadoluda yaşıyan bir kadın bulunduğu çevreye göre sade, pratik bir gardrop seçmelidir, lükse kaçmamalıdır ama muhakkak modayı takip etmelidir. Çünkü moda, her kadın içindir ve modayı takip eden kadın diktirdiği elbiseleri daima daha uzun bir zaman, seve seve giyecektir. Modayı yapan şey yalnızca çok açık şahane gece tuvaletleri, acayip modeller, kürk mantolar değildi. Yeni bir süveter, yeni biçim bir etek, kapaklı bir gece elbisesi ve düz hatlı sade bir manto ile de insan modayı yakından takip edebilir..

Pratik bir gardrop

Zaten yalnız küçük şehirlerde değil büyük şehirlerde de kadınların ekseriyeti lükse kaçmadan sade ve pratik bir gardrop seçmek mecburiyetindedirler. Çünkü hemen hemen aynı hayatı yaşarlar. Gündüzleri kadınlar birbirlerine ziyaretler yapar, geceleri kocaları ile ahbap toplantılarına giderler, ekseri ailelerin belli başlı eğlencesi sinema veya tiyatrodur. Arada bir nişan gibi, düğün gibi fevkalâdelikler olur. Demek ki kadın daha ziyade ailesi içindedir, etrafa gösteriş yapacak durumu yoktur fakat ailesi ve ahbapları için kendi kadınlığını muhafaza eder

Etek, bluz ve ceketten ibaret kullanışlı bir elbise

Her yerde giyilebilir

mesi için sadelik içinde, şık ve güzel olmak zorundadır. Zaten hayatı ve etrafını seven, mesut olmak isteyen her kadın giyimine dikkat etmelidir. Böylece ailesi ve eşi dostu arasında sade bir hayat yaşıyan kadittin kış gardrobunda en çok ihtiyaç duyacağı çeşitli bluzlar ve eteklerdir. "Süveter - etek" ve "bluz etek" kombinezonu zaten zamanımızın en pratik, en şık ve en ekonomik giyim tarzıdır. Her kadın kolayca kendisine etek veya bluz dikebilir, böylece terzi parası ortadan kalkmış olur. Ayrıca etekler ve bluzlar kolayca demode olmazlar, bilhassa yün bluzlar güzel bir kolye veya bir iğne ile süslü bir hal alabilirler. Bir kadının gardrobunda bu senenin modasına göre dar bir siyah etekliği varsa gündüz ziyaretlerinde onu muhtelif renkli bluzlarla giyebilir ve gece süslü bir süveterle dansa bile gidebilir. Büyük şehirler için bu bluz açık dekolteli bir bluz olmalıdır, küçük şehirlerde üzeri inci ve payyetle işlenmiş kapalı bir siyah yün süveter gayet şık duracaktır. Yalnız bu senenin modasına uyarak "süveter"i veya kumaş bluzu etekliğin üzerine çıkarmak, beli fazla sıkmamak şarttır. Fazla mantosu olmayan bir kadın, mantosunu ne fazla spor ne de fazla fantazi bir biçimde seçmelidir. Hem fantazi, hem de spor kıyafetlerle gidebilecek, iddiasız sade bir manto beş altı sene* rahat rahat her saatte giyilebilir. Koyu bir bej, gri veya açık kahverengi, her renk elbiseyle gider. Çabuk bıkılan, göze çarpan renklerden, ekoselerden kaçınmak lâzımdır. Sporumsu bir eda taşıyan ve bu sene çok moda olan siyah, sade mantolar, arada sırada giymek içindir. Çok pratik bir kıyafet de spor kumaşlardan, ekoselerden, "tweed"lerden yapılmış düz elbiselerdir.. Bunları baharda tayyör yerine sokakta giymek mümkündür, kışın manto içinde ısıtıcıdırlar. İnci bir kolye ile bu spor kıyafetler çok yeni bir hava getirirler.. Bu spor kumaşlardan, elbiseye ilâve olarak bir de büyük eşarp yapılacak olursa, evde veya sokakta soğuğa karşı gelmek kolaylaşacaktır. Küçük şehirlerde sokakta eşarplı elbise ile dolaşmak mahzurlu olacağından bu eşarbın yerine, bu senenin modasına uygun şekilde kısa, düz bir ceket yaptırmak çok daha elverişlidir. Modaya uygun birkaç eteği ve süveteri birkaç bluzu, bir tane "elbise - tayyör" takımı ve bunlarla gidecek sade bir mantosu, birkaç kolyesi, iğnesi olan kadın daima ve heryerde şık olabilecektir. Ancak, gardrobun tamamlayıcı bir parçası vardır ki hiçbir kadın bunu unutmamalıdır: Bu, fevkalâde günler için yaptırılacak süslü bir elbisedir. Büyük şehirler için bu elbise açık yakalı olarak tercih edilmelidir. Küçük şehirler için en iyisi parlak ve süslü bir kumaştan meselâ siyah setenden, siyah taftadan açıkça erkek yakalı, turvakar kollu bir şömizye elbise yaptırmaktır. Önden "strass" düğmelerle iliklenen bu elbiseler iki' senedir çok modadır, giyimi kolaydır, havası vardır.. Sık sık düşülen en büyük hatâ, dekolte elbise modelleri seçip bunların dekoltelerini küçültmek veya kapamaktır. Bu takdirde model tamamiyle bozulur.. Yeni ve güzel modellere bakmayı adet edinen her kadın, daima kendi hayatına göre elbiseler bulacaktır.

Her tipe göre elbise

1957-58 kış modası için söylenebilecek en kestirme söz, bu modanın düz hatlı bir manto oluşudur. Yani etekler, dar da olsa geniş de olsa daima düz hat kumaş üzerine kesilmiştir. "Kloş"lar tamamiyle demode olup, eteğe doğru hafifçe bollanan biçimler de mevcut olmakla beraber, çok azalmıştır. Buna rağmen her tip kadını düşünen moda, bir düz hatlı "stil"de bazı değişikliklere imkân vermiştir. Meselâ bir küçük elbise için, altı değişik elbise tipi- mevcuttur ve her kadın bunların arasından muhakkak kendisine yakışacak olanı bulacaktır.

"Pli"li geniş etekler

Dior" **tarafından ortaya atılan** ve ince, **kabartılmış, ütü**süz **plilerin sık sık tekrarlanması ile meydana gelen bu zengin** etekler, **jüponlarla** giyilmektedir. Bunlar dar elbiselerin yanında bir istisna

Yün iki süveter

Yılın modası süveteri eteğin üstünde bırakmak

Davalarımız

Jale CANDAN

Seçimler için, muhtelif siyasî partilerin gösterdikleri kadın adayların azlığı birçok çevrelerde tepkiler yarattı. Kadınlarımız ve aydın erkeklerimiz bundan adeta üzüntü duydular. Bir kadın derneği, siyasî bir kadın partisi kurmağa karar verdi. Radyoda konuşmalar yapıldı. Tanınmış bazı yazarlar mevzuu ele aldılar ve kadınlar kalben kırıldılar.

Siyasî partilerde aday gösterilme mekanizması nasıl işler? Siyasetle bilfiil meşgul olan kadınlarımızın miktarı nedir ve banlardan kaç tanesi milletvekili olabilmek şartını haizdir? Bunu kesin olarak tetkik etmedikçe tanı bir hükme varmak imkânsızdır. Bu adayların 'azlığından, kadınlara imkân vermiyen bir erkek zihniyeti mi mesuldur? Yoksa kadınlarımızın siyaset sahasındaki çalışmaları mı kifayetsizdir? Bunu bilmiyoruz. Yalnız görünen bir şey varsa o da Türk kadınının umumiyetle cemiyet işlerine ve memleket dâvalarına icabeden alâkayı göstermediğidir. Daha doğrusu kalben hepimiz canla başla bu dâvaya bağlı olduğumuz halde bir türlü müsbet bir yolda çalışma imkânı bulamıyoruz. Cemiyet içinde şahıslar tek olarak iş yapamıyacaklarına göre bizim birçok kadın dâvalarımızın halledileceği yerler kadın dernekleridir. Mevcut kadın derneklerinin ise çalışmaları kifayetsiz, sislemleri verimsizdir. Bu kadın derneklerinin kapısından başınızı uzatmanız meseleyi görmeniz için kafidir. Derneklerde çalışan kadınları birkaç gruba ayırabiilriz: Bunların bir kısmı için - ki bunlar galiba en çalışkanlarıdır - dernekler birer vasıtadan ibarettir. Şöhret yapmak, yükselmek, forslu kimselerle tanışmak arzusu ana gayelere zarar vermedikçe suç teşkil etmez ama menfaat hisleri derneğin kurulmuş gayesini unutturacak raddeye geldi mi, elbette ki artık o dernekten beklenen şeyler elde edilemez. Çünkü büyük dâvaların başarılması "çalışma" kadar "feragat" ister. Bilhassa bizini cemiyetimizde çoğu zaman "cesaret" ister ve ideal olmadıkça elbetteki zorluklar göze alınamaz. İkinci gruba dahil edilebilecek kadınlar derneklerde büyük bir hüsnüniyetle, yalnızca cemiyet sevgisi, cemiyet kaygusu için çalışan kadınlardır. Bunların bazan güzel programları da vardır ama çalıştıracak eleman bulamazlar. Çünkü üçüncü gruba dahil edebileceğimiz çoğunluk üye, derneklere hiçbir ciddi gaye gütmeden, lâf olsun diye gidip gelirler. Eğlencede, çaylarda ve kokteyllerde daima mevcut oldukları halde herhangi bir çalışma programına iltifat ettikleri görülmemiştir. Meselâ birkaç senedir şehrimizde enerjik ve çalışkan kadınlarımızın gayreti ile açılan yazlık çocuk klüplerinin elemansızlık yüzünden düştükleri sıkıntı Ankaralı aydın kadınları utandıracak bir şeydir. Eğer derneklerde üye olan kadınların beşte biri, haftada yarımşar günlerini fakir çocuklara hasredebilselerdi bu çocuklar bütün yaz başıboş sokaklarda dolaşmaktan kurtulacak, açık havada eğlenip faydalı işlerle meşgul olmasını öğrenecek, temiz birer yatakta öğle uykusu uyuyabileceklerdi. Fakat işte alâkasızlıktan bu klüplerin bir kısmı faaliyetini tatil etmiştir. Bir kısmı da güç belâ sonuna kadar dayanabilmiştir. Görülüyor ki hem dernekterdeki sistem bozuktur, hem de alâka azdır. Bugün Türkiyede siyasi ve içtimaî birçok dâvalar mevcuttur. Bunlar birbirine muhakkak ki tesir edicidir. Siyasî dâvalardan içtimaî dâvalar, içtimai dâvalardan da siyasi dâvalar doğar. Türk kadını bunların hallini istiyorsa artık bu dâvalara katılmalı, canla başla çalışmalıdır. Ama sırf Mecliste kadın milletvekili de bulunsun diye, yalan göstermelik diye seçilmek istemek inkılâplarımızdan bunca sene sonra o inkilâplarımızın ruhunu kavramamış olmak değil midir?

teşkil edecek kadar az olmakla beraber bele oturan, beden kısmım saran biçimleri ile kadınlar arasında rağbet göreceklerdir. Bu taktirde moda ne derse desin, bunların miktarı fazlası ile artacaktır.

Düşürülmüş bel

Bu tip elbiselerin belleri kalçalara doğru düşürülmüştür ama geçen senelerde olduğu gibi bu elbiselerin beden kısımları vücudu sarmamakta, hatlar ancak hareketle hissedilmektedir.

Yüksek kemerler

Ekseri deriden yapılmış kemerlerle gösterilen bel, elbisenin bolluklarını toplamaktadır. Yani bu tip elbiselerin de beden kısımları vücuda oturmamaktadır ve bel sıkı olduğu takdirde kemer hem yukardadır, hem çok "flu" bir bedeni zaptetmektedir.

Prenses biçimler

Bunlar belden kesiksizdir ama penslerle hafifçe bele oturtulmuştur. Bazılarının etekleri gittikçe bolluk kazanmakta, bazıları ise düz hatlıdır.

Dar verevler

Bu tip elbiseler, bilhassa ekose kumaşlarla yapılmıştır. Bunla çok uzun senelerden beri moda mecmualarında görünmeyen çeşittendir. Bunların ekserisinin gene verev kumaşlardan yapılmış küçük ''martingal''leri, yani yarım kemerleri vardır. Bu yarım kemerler kafiyen sıkılmarmştır ve belden başka her yere konmuştur.

Önden sıkılan kemerler

Bu tip elbiseler tamamiyle 957-58 kış modasını temsil eden tipik elbiselerdir. Bunlar yumuşak "tweed" lerden, flanellerden, "Jarse" lerden yapılmaktadır. Elbisenin sırt kısmı tamamiyle boldur, vücudun hiçbir noktasına oturmadan çuval gibi aşağıya doğru inmektedir. Yalnız, ekseri iki yan dikişten çıkan bir kemer bazan bağlanarak, bazan da düğmelenerek elbiseyi önden sıkmaktadır. Bu tip elbiselerin giyiminin zor olduğu aşikârdır. Çünkü umumiyetle kadın, biçimini meydana çıkaran modelleri tercih etmekte, bu takdirde güzel taraflarını gösterip, çirkin taraflarını gizlemek imkânını elinde tutmak istemektedir.

Görülüyor ki bu altı tip elbise üzerinde değişiklikler yapıldığı zaman, her kadım tatmin edecek muhtelif biçimler elde etmek mümkün olacaktır. Göze çarpan bir husus, bütün bu modellerde, elbiselerin hemen hemen daima hiç yakasız oluşudur.

Diorun bir kreasyonu

Bel düşmüş

C E M İ Y E T

Demokrat Parti Edirne adayı Dr. Mükerrera Sarol, Keşan - Edirne yolunda kemdi kullandığı hususi otomobili uçuruma yuvarlayarak dört takla attırdı. Hurdahaş olan arabadan sayın doktorun hafif yaralarla çıkması hayret uyandırmışsa da kendisinin tehlikeli vaziyetlerde nekadar şanslı olduğunu bilenler bu işe şaşmamışlardır. Doktor Sarola geçmiş olsun der, bir daha virajlara girerken daha dikkatli olmasını tavsiye ederiz.

A. P. Ajansının bir haberinden anlaşıldığıma göre. Meclis Başkanımızın oğlu Cengizhan Koraltan geçen Martta Las Vegas şehrinde bir şirket muhasibinin kâtibesi olan Shirley Terner adımda bir Amerikalı kızla gizlice evlenmiştir. Muhasebenin büyük ehemmiyet kazanacağı yakın gelecekte Mrs. Koraltan'ın meslekî bilgisinin kocasının ailesine faydalı olacağı muhakkaktır.

Sunî peyk mağlubiyeti yüzümden Amerikan basınının kıyametler kopardığı ve birçok Amerikan devlet adamlarının kendi hükümetlerinden hesap sormakta olduğu bugünlerde memleketimize gelen Amerikalılar, bu mevzuda hiçbirşey bilmeyen taşralılarla konuşur gibi bir dil kullandılar. Amerikalı fizikçi James C. Barid transit geçerken Yeşilköyde konuştuğu muhabirlere şöyle dedi: "'Rusların fezaya fırlattıkları sunî peyk Amerikan ilim adamlarının çok iyi bildikleri bir cihaz olup, ileride açıklanacak sebeplerden ötürü, bugüne kadar bekletilerek boşluğa fırlatılmamıştır." Mr. Barid meslekdaşlarının hâlâ ne beklemekte olduklarını açıklamadı.

Senatör Burke Heckenlooper da Hilton Otelinde yaptığı bir başın toplantısında şu beyanda bulundu: "Suni peykin atılması Amerika için bir sürpriz olmadı. Zaten bu fazla birşey ifade etmez."

Memleketimize Büyükelçi Tokeo İto başkanlığında üç kişilik bir Japon iyi niyet heyeti uğradı. Büyükelçi gazetecilere kendi memleketinin ekonomik durumundan bahsederek şöyle dedi: "Bugün Japonya bir mal bolluğu içindedir." İyi niyet heyeti başkanının buraya muvasalatından evvel Türkiyenin ekonomik durumunu tetkike vakit bulamadığı tahmin edilmıekltiedir; yoksa böyle nispet verir gibi konuşmaktan şüphesiz çekinirdi.

Meşhur Renate vakasının üstünden henüz pek kısa bir zaman geçmişken bu sefer de Margaret Joan Airey adında yirmi yaşında çok güzel bir İngiliz kadını "birçok evli erkekleri baştan çıkardığı" mucip sebebiyle hudut dışı edildi. Evli erkekterimizin bu sahadaki mukavemet dereceleri artık anlaşıldığından, daha tesirli tedbirler almak gerekmektedir. Acaba hudut karakollarına emir verilerek içeri güzel kadın, hattâ sadece kadın bırakılmaması istenemez mi?

Sibel Göksel
"Partili"

Yünlü sanayiimizin sıkıntısını hafifletmek için Amerikadan krom karşılığında Merinos yünü getirtileceği bildirilmektedir. Bu karar manavlarımız arasında da ferahlık yaratmıştır; kendilerine de aynı iktisadî prensibin tatbikiyle silkintisi çekilen Çavuş üzümü, Amasya, elması ve Langa salatalığı gibi maddelerin getirtileceğini ummaktadırlar.

Dr. Mükerrem Sarol
Kazazede...

İstanbul Valisi Prof. Fahrettin Kerim Gökay çok faal bir hafta geçirdi. Hafta başında Fransa hükümetinden umumi sağlık işlerinin Komandatör rütbesi nişanını alan Prof. Gök. ay, teftişler, toplantılar vesaire arasında Yeşilköydeki yeni gümrük binasının açılışına da katılmağa vakit buldu. Bu merasimde "Buyurun, kordelâyı siz kesin", "Hayır siz kesin", "Rica ederim, siz kesin" diye Tekel Balkanı Hadi Hüsman ile aralarında cereyan eden çekişmeyi kazandı ve kordelâyı Bakana kestirdi.

1964 Türkiye Güzellik Kraliçesi **Sibel** Göksel Cumhuriyet Halk **Partisi** İstanbul İl **Merkezine** giderek partiye kaydını **yaptırdı.**

İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Ali Tanoğlu "bir öğretini üyesinin vakar ve haysiyetiyle kabili telif olmayan" hareketlerinden dolayı Doçent Adile Aydanın Üniversiteden çıkarıldığını gazetecilere açıkladı. Bunun üzerine muhabirlerle görüşen Adile Ayda ise kendisinin çıkarılmadan evvel istifa etmiş olduğunu ileri sürerek şöyle dedi: "Hakikatte Üniversite beni uzaklaştırmadı, ben Üniversiteden uzaklaştım." Bu meselenin içinden çıkmak için bir relativite mütehassısı getirilmesi düşünülmektedir.

Vatandaşların sözlerine son derece dikkat etmeleri lüzumu hergün yeni bir şekilde tecelli etmektedir. Gazeteci olmadan söz yüzünden hapse girilmeyeceği kanaati halk arasında yaygın ise de son günlerde cereyan eden bir "hakaret" vakası bu inancın yanlışlığını katiyetle göstermiştir. İstanbullun malûm sokağındaki genelevlerden birinde çalışan bir kadına "'Fahişe!" diye hitap eden Şah İsmail adında bir vatandaş, kadının şikâyeti üzerine yakalanarak nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesince yapılan duruşmasını müteakip tevkif edilmiş olup halen cezaevindedir.

Nedense halkımız arasında azgınlık ve şaşkınlık vakaları hem artıyor, ham de gittikçe tuhaflaşıyor. Tuncer ve Şevki Gürmen adında iki arkadaş İstanbulun Oğuzhan Caddesinden bir elektrik direğini söküp kamyonla götürürlerken yakalandılar ve polislere "Götürüp bizim evin önüne dikecektik" dediler. Aksarayda oturan Muhibbe adında orta yaşlı bir hanım ise Adliye binasının koridorlarında her rastladığına Marko Paşayı sorarak bir hayli dolaştıktan sonra izahat isteyenlere o sabah bir iş için karakola gittiğini ve "Adliyeye git te derdini Marko Paşaya anlat" cevabını aldığını söyledi.

E D E B İ Y A T

Armağanlar

Yerini bulan Nobel

Bir kaç haftadır dünya edebiyat muhitlerini en fazla meşgul eden mevzu, hiç şüphe yok ki, Nobel Edebiyat mükafatının bu yıl hangi yazara verileceği idi. Bütün gözler İsveç Kraliyet Akademisine çevrilmişti. Dinamitin mucidi Alfred Nobel tarafından tesis edilmiş olan bu mükâfat, hemen her yıl bir takım dedikodulara ve tartışmalara yol açıyordu. Çok zaman mükâfat, hak etmiş olana verilmiyordu. Nitekim bir kaç yıl evvel aynı mükâfat Churchil'e verildiği zaman, hâdise bütün dünya basınında menfi bir tesir uyandırmış ve İsveç Kraliyet Akademisine ağır ithamlarda bulunulmuştu. Bu yıl üzerinde en fazla daralan iki muharrir Fransa tarafından namzed gösterilmekteydi: Albert Camus ve Andre Malraux. Fakat bu tahminlere rağmen, mükâfata alâka gösteren memleketler her an bir sürprizle karşı karşıya kalabileceklerini de hatırdan çıkarmıyorlardı.

17 Ekimde bir ajans, 1957 senesi Nobel Edebiyat Mükâfatının bir Fransız yazarı olan Albert Camus'ye verildiği haberini dünyaya yaydı. Bu haber, elbette ki yine bir takım tartışmalara yol açacaktı. Fakat mükâfatın "muhtevası ile idealist ve beşeri olan bir eser"in muharririne verildiği de muhakkaktı. Bütün edebi eserlerine ve siyasi davranışına sadelik ve vuzuh hâkimdi. Dilimize çevrilen "Yabancı" ve "Veba" isimli eserleriyle memleketimizde de geniş bir okuyucu kitlesinin tanıdığı A. Camus, insan ve insanlığın halini ana tem olarak kabul ettiği içindir ki "beşerî olmak" vasfına kazanzanmıştı. Artık hiç kimse Nobel'in vasiyetine ihanet edildiğini iddia edemezdi.

Albert Camus 7 Kasım 1913 de Cezayir'in Mondovi kasabasında doğdu. İlk ve orta tahsilini Cezayir şehrinde yaptı. Plotin ve Saint Augustin hakkında felsefe lisansı hazırlarken çeşitli meslekleri denedi. Fakat hastalık onun tahsilini yarım bıraktı. Edmond Charlotun etrafında toplanan yazarlar grubuyla sık sık temasa geçiyordu. İlkin tiyatroyla ilgilendi ve "L'Equipe,, adlı bir tiyatro topluluğu meydana getirdi. Bu arada Malraux'nun "Le temps du mepris"- adlı romanının adaptasyonunu yaptı. 1934 te Oviedo işçilerinin ayaklanmasından ilham alarak, arkadaşlarıyla birlikte "Revolte dans les Asturies" adlı bir tiyatro eseri vücuda getirdi. Dört perdelik bir piyes olan bu eser, ihtilâlci bir karakter tanıdığı için sansür tarafından men edilmiş ve ancak 1936 yılında yayınlanması mümkün olmuştur.

Albert Camus, ilk kitabı olan "L'Envers et l'endroit"yı 1937 yılında Cezayir'de yayınladı. Bu kitap onun çocukluk ve yolculuk hatıralarım ihtiva eden 67 sayfalık bir denemedir. Onu takip eden sene, dört denemesini "Noces" adı altında toplıyarak yayınladı. Bunlar kelimenin tam manasıyla denemeydiler. İnsana keder veren sayfaların yanında, yasar bütün bir gün boyunca yaşadığı neş'eyi de erkekçe bir ifadeyle anlatmasını biliyordu. Harikulade zengin bir nesre sahipti.

Dilimize Reşat Nuri Güntekin tarafından çevrilen "L'Etranger" (Yabancı), Albert Camus'yü Türkiyede büyük bir okuyucu kitlesine tanıtmıştı. 1942 senesinde yayınlanan Yabancı' nın biricik kahramanı Meursault'dur. Bu adam mânâsız bir dünyada hayatının mânası olmayan bir insandır. Annesinin ölümünden bir gün sonra, komik bir film seyretmek için sinemaya gider ve böylece boşluğuna inandığı dünya ile alâkası yeniden kurulmuş olur. Sonra ortada mühim bir sebep yokken bir Arabi öldürür. Hapishanedeki hayatı ve insana usanç getiren mahkeme safhası boyunca herkese, her şeye ve hattâ kendine bile yabancıdır. İdam edileceğini öğrendiği vakit, bahtiyar olduğunu ve daha da bahtiyar olacağını söyler.

Albert Camus
Hakkını aldı

Albert Camus, aynı yıl yayınladığı "Le Mythe de Sisyphe" adlı eserinde eski ve donmuş bir hikâyeyi derin bir vukufla tahlil etmiştir. Kitap, manasızlık felsefesi üzerine bir denemedir. Yüzyılımızın mânasını kaybeden insanları ve onların hayatı Camus için bir hareket noktasıdır. Fakat bu hiç bir zaman netice, ,bir hayat prensibi değildir. Camus bu eserinde sadece tasvire dayanır ve ondan bir takım metafizik neticeler çıkarmaktan kaçar. Camus'nün gerçekten ciddî olan bir tek felsefî problemi vardır: O da intihardır. Hayat yaşamağa değer mi, değmez mi? İnsan olarak varoluşumuzun mânası nedir? Yazar bu noktada existentialiste bir anlayışa sahiptir. Hayatın manasızlığını kabul ederse de onun yaşamıya değer olmadığını da söylemez. Mitolojik bir kahraman olan Sisyphe'in hikâyesi de öyle değil midir? Bilindiği gibi Sisyphe, tanrıların gazabına uğramış ve büyük bir kayayı, göğsüyle iterek bir tepeye çıkarmak şeklinde cezalandırılmıştır. Tam tepeye çıkardığı esnada kaya tekrar eski yerine yuvarlanır. Bu Sisyphe'nin değişmez kaderidir ve her seferinde bu kayayı yuvarlanacağını bildiği halde durmadan yukarıya çıkarmağa çalışacaktır. Ama belki de Sisyphe bahtiyardır. Camus'ye göre gökyüzü boştur. Fakat bütün mesele "oyunu bozmamak"tır. İnsan mânaya yönelmelidir. "Lettres a un ami allemand" -Bir Alman dosta Mektuplar- adlı eserinde de Camus, dostu gibi bu dünyanın manasızlığına inanır. Fakat mânayı yaratmak ve dolayısıyla dünyaya sadık kalmak azmindedir. Bu noktada dostundan ayrılır.

1947 de Critique Mükâfatım alan ve kendisini çağdaş edebiyatın öncüleri arasına yükselten "La Peste" -Veba- adlı romanında da ana tem insanlığın hâlidir. Bu kitap Oktay Akbal tarafından dilimize çevrilmiş ve Varlık Yayınları arasında çıkmıştır. Veba, Oran şehrim kasıp kavurmaktadır. Camus bu hastalık dolayısiyle insanlığın hâli problemini klâsik bir üslûp içinde ele almaktadır. Romanın, iki kahramanı, Tarrou ve doktor Rieux, yeryüzünde yalnız belâ ve felâketlerin var olduğu kanaatindedirler. Bunlara karşı koymak için, felâketzedelerin tarafını seçerler. Tarrou da, Camus gibi tanrısızdır ve doktor Rieux'nün, hastalarım bir kardeş şefkatiyle tedavi ettiğini görünce, kendi kendine şu suali sorar: Tanrı mevcut olmasa da insan evliya olabilir mi?

Camus, aynı temi; insanın mânâsız bir hayata ve yalnızlığa mahkûm oluşunu, tiyatro eserlerinde de ele almıştır. Gerard Philippe'in baş rolü oynadığı "Caligula", yalnızlığın ebedî bir mahkûmiyet olduğunu ve onun her yerde insanın karşısına bir duvar gibi çıktığım büyük bir ifade kudretiyle belirtmektedir. Bu piyes, Camus'nün en önemli tiyatro eseridir. Camus'nün her vesileyle hayatın boş ve mânâsız, bunu yaratmanın ise ayrı ayrı her insanın üzerine düşen bir vazife olduğunu metodlu bir şekilde belirttiğini gören existentialiste'ler, Albert Camus'ye saflarında mühim bir yer vermişlerdi. Zaman zaman bu ismi istismar ettikleri de oldu. Başta Jean - Paul Sartre olmak üzere hepsi hayranı idiler. Albert Camus, "L'homme revolte" adlı büyük denemesini yayınladığı gün bu hayranlık ta sona erdi. Jean-Paul Sartre'la arasında şiddetli bir polemik başladı. Böylece Camus,. existentialiste olmadığım bir kere daha ifade etmek imkânım bulmuştu.

Henry Fonda "Lekeli Adam"da
Yarım *kalan başarı*

Filmler

"Lekeli Adam"

İşlemediği bir suçtan sanık tutulan bir adamın başına gelenler, hakikati meydana çıkarmak için sarfedilen gayretler şimdiye kadar Alfred Hitchcock'un bir çok filmine mevzu teşkil etmiştir. Hitchcock aynı hikâyeyi, bu sefer 1953 yılında New York'da geçen bir hâdiseye dayanarak yeniden anlatıyor. "The Wrong Man Lekeli Adam"ın kahramanı Manny Balestrero -Henry Fonda- Stork Club dans orkestrasında kontrbas çalarak hayatım kazanan, kendi halinde, karısıyla iki çocuğundan başka hiçbir bağı olmayan, hayatını işi 1le evi arasında geçiren, monoton bir yaşayışın meydana getirdiği pasif ve hareketsiz bir adamdır. Borç para almak için gittiği bir sigorta şirketi memurları tarafından bir soyguncuya benzetilmesi, bu yüzden polise ihbar edilip tevkif edilmesi, sakin ve muntazam hayatım beklenmedik bir anda allak bullak eder.

Hitchcock hikâyesinin buraya kadar olan kısmım, kendisinden beklenmeyen bir sadelik içinde, ifadesi her zamankinden canlı ve sağlam, yer, dekor ve davranışlara adeta dokümanter denebilecek bir doğruluk endişesiyle ihtimam göstererek işliyor. Balestrero'nun bir makine intizamına girmiş hayatı, başına ummadığı bir hâdise geldiği zamanki şaşkınlığı, bocalaması, ne yapacağını kestirememesi, kendisini - hâdiselerin akışına bırakması Hitchcock'un şimdiye kadar pek nadir erişebildiği bir derinlik ve anlayış ile ortaya konuyor. Balestrero'nun sigorta şirketinde memurlar tarafından soyguncuya benzetilmesi; bir gece her zamanki gibi' evine dönerken, tam kapıdan içeri gireceği sırada tevkif edilmesi, şaşkınlık ve çaresizlik içinde karısına haber veremeden apar topar götürülüşü, polis otomobilindeki ürkmüş ve küçülmüş hali, ceza evinde geçen günleri unutulmaz güzellikte tesirli sahneler. "Lekeli Adanm"ın ilk yarısı Balestrero'nun içine düştüğü sıkıntıyı, psikolojik durumunu, davranışlarını, Hitchcock'un her zamanki alaycı, müstehzi ifadesinden, lüzumsuz heyecan ve şüphe unsurlarından temizlenmiş, son derece samimi, insani ve anlayışlı olarak anlatıyor. Film bu anlayış ve samimiyetle sonuna kadar devam etse belki Hitchcock'un eserleri arasında bir şaheser olarak yer alacak. Fakat Balestrero'nun başına gelenlerden karısının kendisini sorumlu tutma psikozuna saplanması, akli muvazenesini kaybederek bir kliniğe yatırılması filmin ağırlık merkezini kontrbasçıdan kadının üzerine kaydırıyor. Balestrero'nun başına gelenler ne kadar tabiî olusu ve akışı içinde işlenmişse, karısının durumu bu davranışa taban tabana zıt olarak o kadar esrarengiz bir havaya bürünüyor. Filmin ikinci yarısında. Balestrero'nun hikâyesi de başlangıçtaki samimiyetini kaybediyor, işe dini mistisizm karışıyor. Karısının geçirdiği buhrandan sonra büsbütün yalnız ve çaresiz kalan Balestrero herşeye rağmen imanını muhafaza ediyor, İsa'nın portresi karşısında bütün kaderini ilâhî bir kudret bıraktığı sırada hangi metafizik kuvvetin tesiriyledir bilinmez asıl soyguncu meydana çıkıyor ve yem bir teşebbüse girişirken yakalanıyor. Böylece Balestrero'nun masum olduğu anlaşılıyor ve film bitiyor ama, bütün meseleler kapanmış olmuyor. Hitchcock, akli muvazenesi hâlâ düzelememiş olan kadının iki yıl sonra iyileştiğini filmin sonunda yazı ile açıklamak zorunda kalıyor.

"Lekeli Adam" dramatik yapısındaki aksaklıklara, başlangıcındaki sade, canlı ve samimi anlatışı bozan mistik motiflere rağmen üzerinde durulması gereken çok ilgi çekici bir film. Hitchcock'un eserleri arasında ençok "I Confess - İtiraf Ediyorum"u hatırlatıyor. "I Confess" işlemediği bir suçtan sanık tutulan bir papazın, kendisine günah çıkartan asıl suçluyu bildiği halde, dini vecibeleri yüzünden hakikati açıklıyamamasını anlatıyordu. Hitchcock'un alaycılığını bırakıp bütün ciddiyetini takındığı her iki filmden "The Wrong Man" sinema dilinin çok daha ustaca kullanılmış olmasına rağmen ikinci yarısında sapıtan senaryosu yüzünden "I Confess"in sağlamlığına erişemiyor. Filmin genel zayıflığı ve başarısızlığı yanında Henry Fonda'nın canlandırdığı Balestrero kompozisyonunun .mükemmel olduğunu işaret etmek gerekir. Zayıf, ezilmiş adam rollerini her zaman büyük bir başarıyla temsil eden kudretli aktör, halim selim kontrbasçının içine düştüğü derdi en canlı haliyle yaşatıyor. Karısı rolünde Vera Miles bu çapta bir aktör yanında hafif ve silik kalmaktan kurtulamıyor. Ayrıca fotoğraf direktörü Robert Burks'ün kamera çalışmasındaki ustalığı, filme kazandırdıkları da belirtilmelidir.

"Piknik"

Savaştan önce sosyal mevzulu eserler Amerikan tiyatrosunda ne kadar büyük bir yer tutuyorsa, İkinci dünya Savaşından sonra da psikolojik meseleleri ele alan piyesler o kadar çoğaldı. Bunun sebepleri

açıktır. Savaştan önceki on yıl içinde Birleşik Amerika içinde bulunduğu büyük ekonomik krizden Başkan Roosevelt'in "New Deal" siyaseti ile kurtulabilmişti. Cemiyetin içinde bulunduğu sıkıntı, bundan kurtulmak için yapılan mücadeleler, edebiyatçıları, sinema ve tiyatro sanatkârlarını cemiyet meselelerinde her zamankinden daha fazla şuurlu olmaya sevketmişti. Amerikan sinema ve tiyatro da cinsiyete dair eserlerin salam eserleri bu devrede meydana getirilmiştir. Savaştan muzaffer çıkan Amerikanın zenginliği, hayat seviyesinin yükselişi sanatkârları cemiyet meselelerinden uzaklaştırmış, ferdi mevzular, psikolojik problemler daha çok işlenmeğe başlamıştı. Bu arada son on yıl içinde bilhassa tiyatroda cinsiyete dair eserlerin sayısı gittikçe çoğaldı. Bunda Freud nazariyelerinin, psikoanalizin, Kinsey ve benzeri denemelerin Amerikada oldukça yaygın bir hale gelmesinin de pek tabiî rolü vardı.

Büyük ekonomik sıkıntıları olmayan, geleceği pek düşünmeyen, bu durumda günlük meşguliyetleri ve düşüncelerini daha çok cinsî meselelere ayıran orta halli Amerikalıların yaşayışları ve davranışlarına dair en iyi eserleri Tennesse Williams ve William Inge gibi tiyatro yazarları verdi. Her ikisinin de eserlerinden birçoğu sinemaya adapte edilmiş ve temsil ettikleri cereyanın sinemada da en iyi örnekleri olabilmişlerdir.

William Inge'in aynı addaki piyesinden film haline getirilen "Picnic - Piknik" ile, aynı yazarın daha önce filme çekilen "Come Bâck Little Sheba", Tennesse Williams'ın "A Streetcar Named Desire . İhtiras Tramvayı" ve "Rose Tattoo - Kırmızı Gül" adlı eserleri arasında hem mevzu hem de işleniş bakımından büyük yakınlıklar ve benzerlikler bulmak mümkündür. Bu yönden ele alındığında "Piknik" in kahramanı Hal Carter ile "İhtiras Tramvayı"nm Stanley Kowalski'si, evde kalmış öğretmen Rosemary ile Blanche Dubois, genç sıhhatli Madge ile Stella arasında büyük farklar olmadığı görülür. Meteliksin, fakat hareketli ve canlı Hal Carter, babasının tesirinden hâlâ kurtulamamış, zayıf karakterli zengin arkadaşının sevgilisini elinden alır. Madge ile Hal'i birbirlerine çeken, kuvvetli cinsiyetlerinden başka bir şey değildir. Buluğa yeni ermiş, çocukluktan tamamen kurtulamamış Millie, bir erkek karşısındaki durumunu, hâlâ çocuk mu yoksa artık bir kadın mı sayılması gerektiğini kestirememekten doğan bir sıkıntı, ablasının müstesna güzelliğinden meydana gelen bir aşağılık duygusu içindedir. Gittikçe yaşlanan, güzelliğini kaybeden Rosemary genç erkeklerde artık hiç bir tesir uyandırmadığını farkedince, erkeksizlikten ve yalnızlıktan kurtulmak için

"Piknik"te Strasberg ile Novak

Cinsiyetin eşiğinde

kısa bir müddet önceye kadar küçümsediği zayıf, pasif ve derbeder iş adamım kendisiyle evlenmeye mecbur eder.

"Piknik'e Broadway tiyatrolarında büyük bir başarı sağlayan rejisör Joshua Logan, sinema adaptasyonunu da eserin özüne uygun olarak yumuşak, hafif rüyalı ve melankolik bir hava içinde meydana getirmiş. Filmin esas karakteri Hal Carter'in küçük bir Kansas kasabasına gelişi, çeşitli yaştan çeşitli kadınlar üzerinde uyandırdığı cinsi tesirler, dağınık denebilecek bir serbestlik içinde anlatılıyor. Logan'ın "Piknik"i bir tiyatro rejisöründen çok bir sinema rejisörü olarak anlatmaya çalıştığı belli oluyor. Ama Jo Mielziner'in nefis dekorlarıyla, James Wong Howe'un mükemmel renkli kamera çalışmasının yardımlarına rağmen bu işte tam bir başarı kazandığı söylenemez. Bilhassa filmin en canlı bölümü olan "İşçi Bayramı" eğlencelerinde, tabiilikten uzaklaştığı için artık kullanılmayan bir takım sessiz sinema oyunlarına başvurması sahnenin sinematik akışını aksatıyor. Fakat gene de Logan bol bol mekân değişikliklerinden istifade ederek belli bir zamana kadar "Piknik"in tiyatro kokmasını önlüyor. Ancak bayram gecesi, nehir üzerindeki iskelede, Hal -William Holden-, Rosemary -Rosalind Russell-, Millie -Susan Strasberg-, Howard -Arthur O'Connell- ve Madge -Kim Novak- arasında geçen sahnede Logan'ın Elia Kazanvari tiyatro mizansenleri kurmak sevdasına düşmesi, sahnenin gerilimini arttırmak için ona mahsus bazı oyunları kullanması, filmin genel yumuşak gidişinde birdenbire beklenmedik bir sertlik yaratıyor. Aynı sahnede Madge ile Hal'în cinsiyeti adeta elle tutulur hale getirdikleri dans bile, bir sinema hareketinden çok, bir tiyatro hareketi olarak başarılı. Aksayan bu bir kaç noktanın dışında Joshua Logan'ın anlatışı pek büyük hususiyetler göstermese de "Piknik"i tiyatrodan alıp sinemanın malı yapmaya yetiyor. Bunun yanında oyuncu idaresindeki ustalığı, oyuncuların canlandırdıkları tiplere uygunlukları, ifadeli kompozisyonları filmin lehine kaydedilecek notlar arasındadır.

T İ Y A T R O

İstanbul

Bir Boalevard Tiyatrosu

Geçen tiyatro mevsiminin sonundanberi kulaktan kulağa dolaşan rivayetler gerçekleşip de yeni mevsimle beraber Haldun Dormen ve Cep Tiyatrosu kadrosu Küçük Sahneye yerleşince ortaya tiyatro meraklılarını hayli düşündüren bir soru çıkmıştı. Acaba, Küçük Sahnenin eski sanatçıları ne olacaklardı?

Tiyatroya yakın olan herkes bilirdi ki, makyaj boyası yüze bir kere sürüldü mü bir daha kolay kolay çıkarılamazdı.. Bu bakımdan bir aktör için sahneyi bırakıp da başka işlerle uğraşmak dayanılır şey değildi. Sahnelerinin ellerinden gitmesiyle açıkta kalan sanatçıların ergeç başka bir sahnede kendilerini göstermeleri her an bekleniyordu..

İlk ses Küçük Sahnenin son yıllardaki "primmadonnastı" Uğur Başarandan geliyordu. Uğur, Karaca Tiyatroyla bir kontrat imzalamış ve bu tiyatronun sanat temsillerinden olan Peter Ustinov'un "Dört Kolonelin Aşkı"nda rol bile almıştı. İkinci ses yine bir aktörden değil bir aktristten geliyordu. Geçen yıl bir ata Devlet Tiyatrosuyla kontrat imzalayan Şükran Akın şimdi de Küçük Sahnenin yani sahibi Haldun Dormenle başka bit kontrat imzalıyordu.

Ama taunlar nihayet bir kaç şahısla ilgili haberlerdi.. Halbuki Küçük Sahneyi Haldun Dormenin almasıyla sahnesiz kalan oyuncuların sayısı bir hayli kabarıktı..

Nihayet sahnesiz kalan Küçük Sahne sanatçılarından en büyük ses Beyoğlunun yan sokaklarından birindeki Ertem galerisinden geldi. Galerinin sahibi İrfan Ertemle eski Küçük Sahne aktörlerinden Mücap Ofluoğlu bir. araya gelerek bu galerinin bulunduğu yerde bir Oda Tiyatrosu açıyorlardı. İrfan Ertemle anlaşan ve tiyatronun artistik müdürlüğünü üzerine alan Mücap Ofluoğlunun ilk işi eski arkadaşlarını bulmak, onları tiyatroya alabilmek için çalışmak oldu.. Neticede Sadri Alışık, Kâmuran Yüce, Neriman Alışık gibi eski sahne arkadaşlarının yanısıra iki senedir sahnelerde görünmeyen Lâle Oraloğlunu da kadrosuna aldı..

İrfan Ertem ve Mücap Ofluoğla nun kurmağa çalıştıkları tiyatronun benzerleri bilhassa Pariste çok görülen Boulevard tiyatroları sanattan Çok gişeyle ilgilenen tiyatrolardı.. Gayeleri de hafif komedilerle halka hoşça vakit geçirtirken gişelerinin istikbalini sağlama bağlamaktı..

Belki yeni Oda Tiyatrosunun kurucuları bu tip tiyatroya ait bir örneğin şimdiye kadar bizde görülmemiş olmasından dolayı tiyatrolarına böyle bir hava vermek istiyorlardı.. Ama kabul etmek gerekirdi ki perdelerini açacak olan ilk piyesleri "Misafir" son derece hafif ve sudan bir piyesti. Bunu geçen yıl "Misafir" piyesini Ankaranın Üçüncü Tiyatrosunda seyredenler pekâlâ biliyorlardı. Gene biliniyordu ki "Misafir" hafif bir piyes olduğu kadar gişeyi kurtaracak bir piyes de değildi. Bunun misa li geçen yıl yine aynı piyesin Ankara temsillerinde ancak önden bir kaç sırayı dolduran seyircilerdi..

Yeni Oda Tiyatrosunun sanatçıları başlangıçta son derece heyecanlı görünüyorlar ve "sahnemiz küçüldü ama sanat aşkımız büyüdü" diyorlardı.. Ama akılları biraz geç gelmiş değil miydi?

Onlar, "Godot"yu "Fareler ve insanlar"ı "Montserrat'yı, "Karakolda"yı, "Kanlı Düğün"ü "Dünkü Çocuk"u oynarlarken herkes onların sahnelerinin küçülmesini değil daha da büyümesini istiyordu.. Bütün İstanbul seyircisi o zamana kadar hiçbir tiyatroya göstermediği alâkayı onlara göstermişti.. Yine kendileri de biliyordu ki onların sahnelerinin küçülme sebebi dışardan değil kendilerinden geliyordu.. Küçük Sahne bütün bir İstanbul seyircisinin sempatisini üzerinde toplıyarak temsillerini devam ettirirken artistik kadro arasında "benlik" iddiaları, kaprisler başladı. Bir sanatçı, bir başka arkadaşının rejisi altında oynamak istemiyordu. Bir aktristin rolü elinden alınıp bir başka aktriste veriliyordu.. Kısa zamanda Küçük Sahneden birbiri ardına istifalar oldu.. Bu istifaların sebepleri bir dedikodu fırtınası halinde bütün İstanbulu döndü dolaştı.. Bu ara Küçük Sahnedeki oyunların kalite bakımından günden güne düştüğü de gözden kaçmıyordu. Ve nihayet geçen sene Küçük Sahne çekilmez temsiller vermeye başladı.. Böylelikle bir tiyatroyu ellerinde büyütenler, aynı tiyatronun kuyusunu kendi elleriyle kazdılar..

Belki bugün Oda Tiyatrosunu kuran sanatçıların Küçük Sahne içinde kopan pondominalarla hiçbir ilgileri yoktur. Belki onlar o zamanlar sadece kendilerine verilen vazifeleri tam bir sanatkâr gibi yerine getirebilmek için uğraşmışlardır. Ama Küçük Sahnenin son zamanlarına bakınca da sahnelerinin ellerinden atanması hususunda hiçbir zaman şikâyete hakları yoktu.

Ne olursa olsun, bugün İstanbul seyircisi, hiç değilse zararın yarısından dönebilen bu sanatçıların küçücük tiyatrolarını merakla beklemekte ve onların her başarısını cam gönülden alkışlamaya hazırlanmaktadırlar. Şurası da muhakkaktı ki sütten ağızları yanan, sabık Küçük Sahne sanatçıları bundan sonra yoğurdu bile üfliyerek yiyeceklerdi. Hiç değilse birbirlerine bağları, saygıları olduğu müddetçe tiyatrolarını yaşatabileceklerini öğrenmişlerdi..

Jübileler

Ellinci yıl

O gece yine Büyük Tiyatronun fuayyesi şık tuvaletler ve parfüm kokularıyla dolup taşıyordu.. Artık biliniyordu ki Büyük Tiyatro salonunda yapılan bütün opera ve operet premierlerinin galaları, sosyetedeki hanımların Avrupadan en son getirttikleri tuvaletleri gösterebilecekleri tek yer haline gelmişti. Bu yüzden aynı oyunun sair temsillerini dört lira verip seyretmek dururken gala temsilleri için altı lira seve seve veriliyordu. Böylelikle seyirci iki lira daha fazla vererek çifte temsil seyretmek imkânını buluyordu. Hem ikincisinde kendisi do rol almak şartiyle.. Yani dört yerine altı lira veriyordu ama bir taşla iki kuş vuruyor, hem görüyor hem de görünüyordu.. Devlet Tiyatrosu da bu zayıf tarafı yakalamış olacaktı ki aynı temsili bir gece sonra dört liraya gösterecekken, ilk gecesi için altı lira alıyordu. Dört lirası sahnedeki iki lirası da fuayyedeki temsil için..

İşte o gece de mevsimin ilk galası "Boccacio" operetiyle veriliyordu.. Salondaki şık hanımlardan gözlerini bir an için ayırabilenlerin bir köşede duran iki temiz yüzlü, yaşlı adam dikkatlerini çekti.. Bu adamlar tiyatromuza elli sene emek vermiş iki eski sanatkârın, Behzat Butak ve Raşit Rızanın ta kendileriydi.. Ve "Boccacio" operetinin ilk temsili de onların şerefine ellinci yıl jübileleri olarak veriliyordu..

Kabul etmek gerekirdi ki elli yılın bu iki sanatçısı çok şeylere rağmen tiyatro sanatının bu memleketteki fedaileri olarak çalışmışlardı. Bugünün tiyatro neslini tatmin edebilmeleri artık tabiî ki imkânsızdı. Çünkü artık günümüzde tiyatro değişmişti.. Ama bugün memleketimizde bir tiyatro sevgisi, bu sanata karşı bir saygı yerleşmişse Behzat Butak ve Raşit Rıza bu sevginin temellerine ilk harcı atanlardandı. Boynuzun kulağı çoktan geçmiş olması onların; değerini hiçbir zaman küçültmezdi.

O gece "Boccacio" operetinin seyircileri salondan üzgün ayrıldılar.. Çünkü tiyatromuzun iki eski sanatçısı şerefine verilen temsil her haliyle bir fiyasko olmuştu. Repliklerini doğru dürüst söylemekten âciz oyuncular, devrilen panolar, ta en arka sıralardan duyulan suflörün sesi opereti bir panayır yeri temsili haline getirdi. Seyirciler ister istemez böyle bir fiyasko, bir jübile idin mi saklanmıştı, diye düşündüler.

Eğer Devlet Tiyatrosu Behzat Butak ve Raşit Rıza şerefine bir temsil vermek istiyor idiyse elinde böyle bir jübileye yakışır sanatçıları, bilhassa tiyatro sanatçıları vardı. Bu vazife kırık dökük bir operet topluluğuna verileceğine neden sağlam bir tiyatro kadrosuna verilmiyordu. Yoksa bütün mesele dostlar tarafından alışverişte görülmek miydi ?

K İ T A P L A R

ELEM ÇİÇEKLERİ

(Charles Baudelaire'in şiirleri. Çeviren: Vasfi Mahir Kocatürk. Buluş Yayınevi yayınlan. Rüzgârlı Matbaa, Ankara 1957. 280 sayfa 500 kuruş.)

Baudelaire'in, bu avare ve serkeş sanatçının edebiyatta karar kıldığını duyan bir yakını "Canı şair olmak istiyorsa olsun varsın; ama ilhamını lâğımlardan almıya kalkmasın" demişti. Charles Baudelaire, Fransanın bu büyük şairi, iyi bir ailenin evlâdı idi. Babası amatör olarak resim yapan varlıklı bir adam, annesi ise 26 yaşında genç ve güzel bir kadındı. Baudelaire 1821 yılında Parisde dünyaya geldi. 6 yaşındayken babası öldü. Daha çocukluğunda hassas mizacı ile dikkati çeken Baudelaire babasının ölümünden sonra annesinin dizinin dibinden ayrılmayan bir çocuk oldu. Ancak annesi *genç* ve güzel bir kadındı. Mesut olmak onun da hakkıydı. Kocasının ölümünden bir kaç yıl sonra tanınmış bir subayla evlendi. Bu evleniş Baudelaire'de büyük bir reaksiyon yarattı. Huysuz, hırçın bir çocuk olarak aile saadetini gölgelendirmeye başladı. Bunun üzerine babalığı kendisini yatılı bir okula yazdırdı. Baudelaire, yıllarca yatılı okullarda okudu. Liseyi, güç hal bitirdi. Çalışkan, fakat serkeş bir talebe idi. Daha okul sırş,-larındayken edebiyatla uğraşıyor, şiirler yazıyordu. Okuduğu paralı mekteplerin idareleri kendisinden öylesine bizar oluyorlardı, ki, nihayet mektepten kovuldu. Annesi ve babalığı Baudelaire'in ticaretle uğraşmasını arzu etmişlerdi. Onu Kalkütaya gitmek üzere bir vapura bindirdiler. Ama o, daha Afrika kıyılarından geri döndü ve Parisin edebiyat muhitlerine girdi. Bu arada rüştünü de ispat ettiğinden babasından kalan mirası da alarak tam manasıyla avare bir mirasyedi hayatı yaşamaya başladı. Cinsî bakımdan isterik bir insandı. Zaman zaman buhranlar geçiriyordu. Paralı ve yakışıklı bir insan olarak yüksek sosyeteden kakadınlarla düşüp kalkacağına Parisin en adi muhitlerindeki fahişelerle yaşamağa başladı. Kısa bir zaman sonra ise frengiye yakalanmıştı. Günün birinde bir salaş tiyatroda Jeanne Duval adında melez bir kadınla tanıştı. Ona aşık oldu. Jeanne adi bir fahişeden başka bir şey değildi ama Baudelaire'i cinsî bakımdan öylesine doyuruyordu ki, bir daha Baudelaire ondan ayrılamadı. Ancak bu arada Jeanne de Baudelaire'i soyup soğana çeviriyordu. Kısa bir müddet sonra serveti bitmiş ve Baudelaire meteliksiz kalmıştı. Frengi günden güne şiddetini arttırıyor ve şiirleriyle yavaş yavaş hak ettiği şöhreti yapmaya başlayan Baudelaire'i kemirip bitiriyordu. İşte "Elem Çiçekleri" adı altında toplanan şiirleri bu devrenin mahsulleridir. Bu şiirlerin kitap halinde neşri, Fransada büyük bir. hâdise olmuş ve Baudelaire bir anda büyük bir şöhrete kavuşmuştur. Ancak bohemlikten bir türlü vaz geçemiyen Baudelaire, "Elem Çiçekleri" adlı kitabında yer alan bazı şiirlerinin açıklık ve müstehcenliği yüzünden mahkemeye düşüyordu. Bu arada Akademiye girmek gibi bir hırsa da kapılan Baudelaire, bu arzusunda muvaffak olamayınca Fransayı terk edip Belçikaya geçiyor. Bütün insanlara düşman olmuştur. Herkese ve herşeye karşı nefret duymaktadır. Belçikada sefil ve perişan bir hayatı sürüklerken nüzul iner. Hemen Fransaya götürürler. Aylarca süren bir hastalıktan sonra 1867 yılında 46 yaşındayken ölür. Hayatı baştan aşağı bir sefalet tablosu olan Baudelaire'den geriye kalan, yalnız Fransız edebiyatının, belki de dünya edebiyatının en meşhur şiir kitaplarından biri olan "Elem Çiçekleri" dir. Aradan aşağı yukarı.90 yıl geçtiği halde "Elem Çiçekleri" hâlâ dünyanın dört bir tarafında okunan bir kitap olarak kütüphanelerde baş köşeyi işgal etmektedir.

Baudelaire'in Türk şiiri ve şairleri üzerindeki tesirleri de yabana atılmayacak kadar mühimdir. Türk şairlerinden Necip Fazılın, Ahmet Hamdi Tanpınarın, Ahmet Muhibin, Cahit Sıtkının, Ziya Osmanın Baudelaire'in tesiri altında kalan şairlerimizin belli başlıları olduğunu söylemek yeter sanırız.

Baudelaire son derece kötümser, bedbin ve "ilhamını lâğımlarda arayan" bir şairdi. Şiirlerini, umumiyetle gününe kadar yazılmış olanların tersine güç anlaşılır imajlar, felsefi terimler, sanat, tarih, mitoloji kelime ve kavramlarıyla dolduran, kolay anlaşılır olmaktan nefret ettiğini söyleyen Baudelaire, sağlığında uzun müddet kıymeti bilinmeyen bir şair olarak yaşamıştır.

Baudelaire'in bir hayli güç yazılmış olan ve güç anlaşılan şiirlerinin tercümesi de son derece zordur. Aslında şiirin yabancı bir dile tercümesi zordur ama, bu şiir, bir de Baudelaire'in tercümesi olunca zorluk büsbütün ortaya çıkar. Bu bakımdan bugüne kadar Türkiyede Baudelaire'i tercümeye yanaşan pek olmamıştır. Onun "Elem Çiçekleri" adlı kitabı uzun yıllar pek çok şiir meraklısı için ya Fransızca aslından okunup bilinen, ya da yalnızca adı bilinen bir kitap olarak kalmıştır. Gerçi 1927 tarihinde Âlişanzade İsmail Hakkı Bey adında birisi tarafından bu meşhur kitabın bir tercümesi yapılmış ve eski yazı ile neşredilmişse de bu tercümenin hem tercüme olarak zayıf olması hem de reklâmıma iyi yapılmaması, tanınmasına engel olmuştur.

Türk edebiyatına olduğu kadar Fransız edebiyatına da vukufuyla haklı bir şöhret sağlamış olan eski bir edebiyat öğretmeni ve yorulmaz bir mütefekkir olan Vasfi Mahir Kocatürk bu kitabı kendisine ait olan "Buluş Yayınevi" yayınlan arasında neşretmekle hiç şüphe yok ki Türk edebiyatı için unutulmaz bir hizmette daha bulunmuştur. Baudelaire'in "Les Fleurs'-du Mal" adlı kitabının orijinal nüshalarından birinden bizzat Kocatürk tarafından yapılan bu tercüme, Âlişanzadenin tercümesi ile karşılaştırılarak ve "Les Fleurs du Mal"deki şiir havasını kaybetmeden nazım halinde verilmiş hayli zahmetli bir emeğin mahsulüdür. Her halde 280 sayfa tutan muazzam bir şiir abidesinin dilimize çevrilmesinde ki zorlukları göz önünde bulundurmak gerektir.

154 şiiri içine alan bu kalın cildin tercümesi babında muhakkak ki alâkalılar yapacakları esaslı karşılaştırmalardan sonra kanaatlerini belirteceklerdir. Ancak kitabı baştan aşağı büyük bir merak içinde okuyan okuyucunun peşin kanaatlerini şöyle sıralayabiliriz: Bütün gayretlerine rağmen Vasfi Mahir Kocatürk, çok yerde şiiriyetten kurtulmuş ve nazımla nesir arası bir acayip tekerleme söyleme havasına girmiş. Dil, bütün iddialara rağmen, çok kere günümüzün konuşma dili olmaktan uzak kalıyor. Kendisi de eski bir şair olan Kocatürkden bu tercümeleri daha başarılı bir şekilde istemeli okuyucunun hakkıydı sanırız. Kocatürk, gücünü tek tek şiirlerin üzerine teksif edeceğine kitabın bütününü tercüme etmeğe teksif etmiş

"Elem Çiçekleri" ile kütüphanelerimiz çok başarılı bir Baudelaire tercümesi kazanmıştır denemez. Ama Baudelaire hakkında bir şeyler veren bir kitap kazanmıştır. Bu emeğiyle dahi Vasfî Mahir Kocatürk, Türk edebiyatı adına teşekküre lâyıktır.

S P O R

Futbol

Bir sahamız var!

1958 Dünya futbol kupasına hazırlanan İsveç Federasyonu geçenlerde bir mektup aldı. Bu mektup, finalleri Haziran sonunda Stokholm ve Solna'da başlayacak olan 6. Jules Rhnet Kupası Organizasyon komitesinden geliyor ve İsveç futbol federasyonunun bir kontrola hazır olması bildiriliyordu. Tertip Komitesi dört kişilik bir mütehassis heyet kurmuş, kupa finallerinin yapılacağı stadları kontrol etmek istemişti. Doğrusu aranırsa İsveç futbol federasyonu böyle bir kontrolü pek beklemiyordu. Çünkü çalışmalar gayet normal gelişiyor, . önceden kararlaştırılan program tatbik ediliyordu. Açıkçası stadlar ve çalışmalar habersiz bir kontrola dahi hazırdı. Nitekim komitenin kontrol heyeti Stokholmden fevkalâde intibalarla ayrılmış, yeniden genişletilen stadları, 'kafilelerin misafir edilecekleri binaları memnunlukla gözden geçirmişti. Bu. İsveçin ilk imtihanı atlatması demekti. Şimdi gözler Hazirana çevrilmişti.

Türkiyeye misafir olarak gelen bütün yabancı futbol ekiplerinin Yeşilköye indikten sonra sorduğu ilk sual artık herkesçe bilinmektedir. "Sahanız nasıl?" Eğer yabancı ekipleri karşılıyanlar arasında çok iyimser Federasyon erkânı veya Bölge temsilcileri varsa verilen cevap tektir: "O... Fevkalâde". Ancak misafirler idman yapmak için neşe içerisinde Dolmabahçeye geldiklerinde, suratlarda okunan memnuniyetsizlik, sinirli konuşmalar ve hattâ oynamaktan vazgeçer tavırlar hemen her defasında rastlanan manzaralardandır. Çünkü Dolmabahçe Stadı üzerinde asla futbol oynanmayacak bir toprak meydandır. Şöyle kenarda köşede hayâl olarak görünen bir kaç çim yer hariç, saha adeta taşlaşmış bir toprak parçasıdır. Elbette yüzbinler kıymetindeki oyuncularla, yıllarca uğraşarak kurulmuş takımlarla İstanbula gelen misafirler, böyle bir sahada oynamaktan korkmakta ve seyrettikleri lig maçları sırasında yerlere yuvarlanarak yara bere içinde kalan futbolculara hayretle bakmaktadırlar. Şurası muhakkaktır ki, Dünya futbol çevreleri, iyi bir stadın, iyi futbolda başrolü oynadığına kat'i olarak inanmışlardır. Bir tek sahası olmayan Türkiye, elbette futbol oynayanlar arasında sayılmayacaktır. "Biz futbolu sokak arasında oynar, sonra Macarları yeneriz" gibi komik lâflar, modern spor zihniyetiyle beraber yürüyecek halde değildir. Spor yapmamız için bu işi yapabileceğimiz yerlere ihtiyaç vardır.

Ankarada oynanan ve 5-1 mağlukiye maçından sonra, Ankara seyircisinin bozuk oynayan millî takımı ıslıkladığı ileri sürülerek, Başşehir bir "milli maç paydosu" na sokulmuştu. Hemen bütün millî karşılaşmalar taş suratlı Dolmabahçede yapılıyor, Ankaranın müsabakaları radyodan takip etmesi tercih ediliyordu. Ancak son iki yıl içinde vukua gelen bazı olaylar İstanbulu ve toprak meydanlı Dolmabahçeyi yaya bırakmış, Başşehri, yâlnız Türkiyede değil, bizimle maç arzulayan Avrupa memleketlerinde de konuşulur hale getirmiştir. Kolay değildi yani. Artık Türkiyede bir stad, üzerinde mükemmelen futbol oynanacak bir saha mevcuttu. Bu, tribünleri ve çimenleri değiştirilen Ankara 19 Mayıs Stadıdır. Eğer kötü düşüncelerin ortadan kalktığına inanılsa, bundan böyle

19 Mayıs Stadyomu
Övünülecek eser

millî karşılaşmaların sadece Ankarada oynanması lâzım geldiğine de hükmetmek gerekir. Ankarada maçları 60.000 kişi rahatça seyredebilecektir. Ankarada maçlara, şimdiye kadar sahasızlığı öne sürerek gelmek istemeye, birçok yabancı **ekip** koşarak gelecektir. Fakat bu arada düşünülmesi gereken bir çok şey yok mudur?

Ankara stadının açılış merasiminden **çok** önce gazetelerde görülen bir haber, doğrusu bir stada kavuşmanın sevinciyle tatlı rüyalar gören lere soğuk duş tesiri yapmıştı. **Öyle** ya, henüz stad açılmadan, çimlerin günlük bakımı sırasında kullanılan yanlış bir gübre, yıllar yılı beklenenti. **Artık bu** kadarı da faylaydı. Bu bir dalgınlık veya yanlışlıkla izah edilemezdi. Ne olacaktı şimdi ? Emekler boşa mı çıkmıştı ? Fakat hâdise belki de fazla büyütülmüştü. Çünkü akisleri şiddetli olmamış, ufak sitemlerle kapanıp gitmişti. Ancak çimenlerin hayatiyetiyle ilgili bu yanma olayının menfi reaksiyonları belki de ileride meydana çıkacaktı. Meselenin bilinmeyen taraflarını zirâat uzmanlarıyla sıkıca kontrol ettirmek ve sahaya zarar getirmemek gerekiyordu. Çim meselesi hayati problemdi. Herhalde Ankara stadından da kısa zaman sonra "Taş suratlı" diye bahsetmek üzücü olsa gerekti. Bütün bunlardan sonra Ankara stadı için çok daha mühim problemler olacaktı.

Avrupannı her tarafında rastlanan yüzbinlik stadların idarecilerine sorulduğunda stadçılıkla ilgili mühim noktalar öğrenilebiliyordu. VIyana'nın Prater Stadı -100.000 likyılda ancak yirmi maça açıktı. Diğer taraftan Varşovanın Santral Stadı -110.000 lik- yılda sadece altı-on maç, Budapeştenin Nep Stadion'u -95.000 lik- on iki ay içinde oniki maç, Londranın Wembley Kraliyet stadı -120.000 lik. yılda üç-altı karşılaşmaya tahsis ediliyorduk Maç yapılmayan günler stadların bakımına ayrılmıştı. Kuzey Avrupa stadları çimen bakımına, tribün bakımından fazla önem veriyorlardı. Tribünler daha ziyade halkın ellerine bırakılıyor, seyircinin maç seyrettiği stadı göz gibi koruyacağı biliniyordu. Nitekim futbol âşıkları stadlarını canları kadar seviyorlar, demirlerim kesmiyorlar, tahtalarını kırmıyorlar, boyalarını çizmiyorlardı. Stad herkesin malıydı. Ona bakmak onu yıkmamak lâzımdı. Çimenine fırlatılacak bir şişe, kesilecek bir tel onu incitfebilirdi. Demek ki, stadın iç bakımı kadar **dış** bakımı da önemliydi. Ankara 19 Mayıs Stadı için birçok teklifler ortaya atılabilirdi. Fakat herşeyi bir kenara bırakarak bu stadı mahut maç illetimizden kurtarmak lâzımdı. Bu stadda kati olarak lig maçı yapılmamalıydı. Yıllık program ve çimlerin maç kapasitesi önceden hesaplanmalı ve çizilecek grafik katiyen bozulmamalıydı. O zaman Avrupada "stadsız memleketin gazetecileri" diye çağırılan Türk Basın mensupları iftiharla tek stadlarını müdafaa edebilirler, İngiltere, Fransa ve İtalya millî takımları sık sık millî maç yapmak üzere Türkiyeye gelebilirler, 19 Mayıs Stadının yanı sıra inşa edilecek küçük yavrularıyla ufakta olsa bazı kupa organizasyonları düşünülebilir, daha açıkçası stadı olan ve futbol oynamağa namzet milletler sırasına girebilirdik. Ankara stadı iyi kullanılırsa futbolumuza mühim kapılar açacak değerdeydi. Ancak idarecisi, mühendisi, gazetecisi, futbolcusu ve seyircisi, hepimize mühim vazifeler düşüyordu. Bu stadı sevmek, korumak ve çok iyi bakmak lâzımdı.

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL.

Kapak baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

AKBANK
AİLE
TEVDİATI
HESAPLARI
İstikbalinizin
Teminatı
İKRAMİYE İSABETİNİ
EN AZ
%50-ye
ÇIKARTAN BU YENİ
TASARRUF SİSTEMİNDEDİR
Aylık tasarrufların devamınca çoğalan ve tekrarlanan kazanma şansı

İŞTE.....
GÜZELLİĞİNİZİN
VE
câzibenizin
SIRRI
Helix
TIRNAK CİLÂSI
Helix
PARLAK ve SABİTTİR